

ЛЕЗГИ Газет

Жуван Ватан, ватанэгълияр,
дидед чIал хуьх!

1920 – йисалай акъатзава

N 21 (10718) хемис 26 – май, 2016 – йис WWW.LEZGIGAZET.RU

Къимет “Дагпечатдин” киоскрай - 10 манат

РФ-дин зегъметдин ва яшайишдин жигъетдай хуьнин министр Максим Топилин - Дагъустанда Къайгъударвал цIийи дережадиз

Вахтанг КУМАЕВ,
Малика КЪУРБАНОВА

Дагъустанда мугъманвиле аваз хъайи РФ-дин зегъметдин ва яшайишдин жигъетдай хуьнин министр Максим Топилин РФ-дин Къил Рамазан Абдулатиповни галаз республикадин яшайишдин жигъетдай метлеб авай са жерге объектриз килигна.

Мугъманвиле авай чIавуз федеральный министр сифте нубатда Махачкъаладин Ленинский районада государстводин ва муниципальный къуллугъар къилиз акъуддай, гзаф везифаяр тамардай центрадихъ (МФЦ) галаз таниш хъана. Анин директор Осман Хасбулатова агъалийриз къуллугъар авунин кIвалах тешкилнавай гъалдикай, электронный учирдин мумкинвилерикай, информационный системадин везифайрикай, къуллугъ авунин еридин улчмейрикай суьгъбетна.

МФЦ-дин пешекаррихъ галаз суьгъбет авурдалай гуьгъуьниз Россиядин зегъметдин ва яшайишдин жигъетдай хуьнин министрди МФЦ-ди жуьреба-жуьре категориярин агъалийриз государстводин ва муниципальный къуллугъар авунин еридилаз разивал къалурна.

Мугъманар азаддиз къуршахар къунай вад сеферда дуньядин чемпион Али Алиеван тIварунихъ галай Спортдин дворецдин фена. Дворец Кеферпатан Кавказдин федеральный округда спортдин къав алай вирдалайни чехи имарат тирди къейдна.

Али Алиеван памятникдал цуьквер эцигдайлаз гуьгъуьниз Россиядин Минтруддин къил дворецда жуьреба-жуьре категориярин агъалийриз, гъа гъисабдай сергъятламишнавай мумкинвилер авай ксариз тешкилнавай шартIарихъ галаз таниш хъана. Спорткомплекс тадаракламишнавай гъалдиз ва ана инвалидриз, агъалийрин маса дестейриз тешкилнавай къулайвилериз министрди виниз тир къимет гана.

Ахпа Максим Топилин Дагъустандин Къил Рамазан Абдулатиповни галаз РФ-дин Гьукуматдин дараматдин патав атана. Ина ам мискиндиниз, пак князь Владимиран гуьрметдай хкажнавай хашпарайрин ибадатханадиз фена.

Официальный гуьруьш киле фидай чIавуз Рамазан Абдулатиповани Максим Топилина саналди тир кIвалахдин кар алай терефар веревирдна. Къилди къачуртIа, абур

республикадин территорияда социальный программай къилиз акъудзавай гъалдикай рахана.

Максим Топилина образованидин, здравоохраненидин ва культурадин рекъай тухузвай кIвалахдин важибувал къейдна.

Федеральный министр вири агъалийриз тIем акакъдай шартIар яратмишуниз талуьк месэладални акъвазна. “Къе государство инвалидриз спортдин, культурадин мярекатра масадбурун кумек галагиз иштиракдай мумкинвал жедайвал, абурун месэлайрал лап кIевелай машгъл жезва”, - баян гана Максим Топилина.

Адан гафаралди, алай йисан эхирра Россиядин Минтрудди Кеферпатан Кавказда агъалияр кар-кеспидик кутунин месэлайрай совещание киле тухун планламишнава. Серенжедиз гъазурвал аквадай чIавуз кIвалахзавай агъалийри страховою пулар чара авунин месэлайриз къетIен фикир гун лазим я, гьикI лагъайтIа, а пулар гъамиша гузвач ва бязи вахтара тамам къадарра чара ийизвач.

РФ-дин Къили и барадай кIвалах тухузвайди ва ам давамардайди къейдна. Рамазан Абдулатипова республикада Россиядин Президентдин “майдин” указар къилиз акъудуниз сифте нубатдин фикир гузвайдакый лагъана.

Дуствилин кIвале РФ-дин зегъметдин ва социальный жигъетдай хуьнин министр Максим Топилинани Дагъустандин Къил Рамазан Абдулатипова яшайишдин рекъай къул-

лугъар ийизвай организационин кIвалахдин еридиз аслу тушир къимет гунин меслайрай совещание тухвана.

Рамазан Абдулатипова республикада агъалияр кар-кеспидик кутунин программа къилиз акъудунин, налогрин база мягкемарунин ва гегеншарунин жигъетдай тухузвай кIвалах къейдна.

Россиядин Минтруддин къилин гафаралди, РФ-дин Президентдин “майдин” указара раижнавай кар алай везифаяр къуватда амукъзава.

Месэла веревирд авунин карда зегъметдин ва кар-кеспидик кутунин рекъай Федеральный къуллугъдин руководитель Всеволод Вуколова, РФ-дин Къилин ва Гьукуматдин Администрациядин Руководитель Исмаил Эфендиева, СКФО-да РФ-дин Президентдин патай тамам ихтиярар ганвай Векилдин аппаратдин РФ-да авай Къилин федеральный инспектор Василий Колесникова, Кеферпатан Кавказдин федеральный округдин регионрин исполнительный властдин органрин векилри иштиракна.

Гуьгъуьнлай Максим Топилин Рамазан Абдулатиповни галаз Россиядин халкъарин Дуствилин музейда, “Дагъустан” тIвар алай этнобутигда, гъакIни Махачкъалада кардик квай, акъулдиз зайиф аялар патал тайинар-навай, “Къайгъударвал” тIвар алай КIвале-интернатда хъана.

(“ДП”)

Бренд Республики

Дагестан

Описание
представительского
(имиджевого) знака
“Бренд “Дагестан”
Республики
Дагестан

Представительный (имиджевый) знак “Бренд “Дагестан” Республики Дагестан (далее - Знак) включает в себя графическое начертание и текстовую часть.

Знак представляет собой помещенное на белом поле изображение крепостной башни с открытыми воротами, разделенное визуально по вертикали на две равные части, левая сторона которого бежевого цвета, а правая - коричневого. Над ним помещено изображение окаймленного двойным орнаментом солнца, разделенное визуально по вертикали на две равные части, левая сторона которого золотистого цвета, а правая - оранжевого. У основания башни помещено изображение морских волн, разделенное визуально по вертикали на две равные части, левая сторона которого голубого цвета, а правая - синего. За башней помещено изображение гор с вершинами белого цвета, разделенное визуально по вертикали на две равные части, левая сторона которого - светло-зеленого цвета, а правая - темно-зеленого. В нижней части Знака помещена надпись “Дагестан”, выполненная буквами черного цвета.

МЕДЕНИЯТ

СтIал Сулейманан шииратдин йикъариз талуьк мярекатар Махачкъалада киле тухвай теьгердикай репортаж чи газетдиз акъатнай. И юьг-сувар чехи шаирдин тIвар алай къван вири чайра къейдна. Иллаки адан тIварунихъ галай районада мярекат къетIенди хъана.

▶ 3

ОБРАЗОВАНИЕ

Махачкъалада ДГУ-дин актервою залда Дагъустандин вузрин ва Чечнядин госуниверситетдин (ЧГУ) арада 2016-йисан “Студентрин гатфар” конкурсдин Гала-концерт киле фена. Ам алай йисуз Даггосуниверситетди къейдзавай 85 йисан юбилейдиз талуькарнавай.

▶ 21

Ихтилат республикадин гележегдикай я

20-майди Дагъустандин Кьил Рамазан Абдулатипован регьбервиллик кваз республикада коррупциядиз аксивал авунин кьвалах алакьалу ийидай Комиссиядин заседание хьана.

Мярекат ачухай республикадин руководителди, кьилди кьачуртла, лагьана: "Алай вахтунда гзафбур коррупциядиз акси кьвалахдик рахаз гатумнава. Гьа са вахтунда абур и кьвалах республикадин цийи руководстводи гьиле кьурди рикелай ракурзава. Эхиримжи са шумуд йисуз чна, коррупциядиз акси законодательстводал асаслу яз, Дагъустан Республикадин государстводин властрин органра коррупциядиз аксивал авун тешкилуни рекьяй кьвалах башламшна. Дагъустан Республикадин Кьилин патав гвай коррупциядиз аксивалдай Советдин ва адан президиумдин кьвалах активламыш хьана. И орган 2013-йисалди анжа 2008-йисуз, вич тешкилай члавуз тек садра кватл хьайиди рикел хкун кутугнава. Гила адан чкадал коррупциядиз аксивал авунин кьвалах алакьалу ийидай Комиссия тешкилнава. За коррупциядиз аксивал авунин рекьяй Управление тешкилна. Ам тек са заз табий жезвайди я ва ада зи регьбервиллик кваз кьвалахзава. Тайин мурадар аваз кьиле тухвай серенжемрин нетижада са бязи муниципалитетрин кьилер, министр, министррин заместителар, министерствойрин, ведомствойрин, управленийрин начальникар кьвалахдивай кьерех авуна. Чпе кьуллугьчийри коррупциядиз кьил ягунин дережа иллаки винизди тир министерствояр чукурна. И кар акван тийизвай са бязибур коррупциядиз акси кьвалахдик экечиди чкадал, коррупциядиз аксивалзавайди я лугъуз, ван жкажуналди, республикадин руководство критика ийиз башламышзава. Республикада коррупциядиз аксивал авунин кьвалах алакьалу ийидай Комиссияди кьиле Дагъустандин руководител аваз и барадай тухузвай кьвалахдив общественный организационин кьуват гун лазим я. Чна коррупциядиз акси кьвалахдал машгъл вири организационин кьвалахдив итиж ийизва. Чун абурхъ галаз санал кьвалахдик гьазур я. Идалайни башкьа, чаз акл санал кьвалахдин патахъай игьтияж ава. За обществодиз ва общественный организационин и кьвалахдик экечуниз эверзава, гьикл лагьайтла, ихтилат Дагъустандин гележегдикай ва адан гьундурвиллик физва".

Идахъ галаз сад хьиз, республикадин руководителди РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин коррупциядиз аксивал авунин месэлайрай Управлениди, РД-дин Гьукуматдин Председателдин Сад лагьай заместител Рамазан Алиеван регьбервиллик кваз, коррупциядиз акси яз виле акьадай хьтин кьвалах тухузвайди кьейдна.

Рамазан Абдулатипова малумарайвал, закондин нормаяр члураи чиновникар жавабдарвиллиз члуни, гьа гьисабдай абур чеб алай кьуллугьрикой азад авун лазим я. Коррупциядиз галаз женг члуни патал алай вахтунда неинки государстводин властрин са бязи органрин, ва кьуватдихъ галаз алакьалу кьурулушрин, гьакл общественный организационин кьуватрин желб авун герек я, Республикадин районрани шегьерра активдаказ кьвалах тухвана кланда.

2013-2014-йисара хуьрун майишатдин товарар гьасилзавайбуруз государстводи куьмек гудай члавуз РД-дин хуьрун майишатдин ва суьрсетдин министрстводин кьуллугьрал алай ксари коррупциядиз акси законодательстводал амал авуниз талукь месэладай заседанидал РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин руководителди доклад авуна.

Исмаил Эфендиева, кьилди кьачуртла, кьейд авурвал, хуьрун майишатдин товарар гьасилзавайбуруз субсидияр (грантар) гудай члавуз кьанунсузвилериз рехъ гунин гьакьиндай массовый информациядин такьатриз хейлин материалар акьатунихъ ва граждандри арза-ферзе авунихъ галаз алакьалу яз РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин коррупциядиз аксивал авунин

месэлайрал машгъл жезвай Управлениди 2013-2014-йисара РД-дин хуьрун майишатдин ва суьрсетдин министрстводи "2014-2020-йисара хуьрун майишат вилик тухун ва хуьрун майишатдин продукциядин, хамалдин ва суьрсетдин базарар кьайдадик кутун" тивар ганвай государстводин программа кьилиз акьудай гьал, гьа гьисабдай лежбервиллин (фермервиллин) майишат арадал гьун ва вилик тухун патал кьвалахдик кьил кутазавай 318 фермердиз яшайиш пайгардик кутадавал садра куьмек гун; лежбервиллин (фермервиллин) майишатрин бинедаллаз хизанрин малдарвиллин 35 фермадиз вилик фин патал грантар гайи гьал; маса ганвай ва (ва я) чкадал гьалун патал чара авур са литр (килограмм) некледиз акьатай харжийрин са кьадар пай арадал хкун патал хуьрун майишатдин товарар гьасилзавай 355 касдиз субсидияр чара авур гьал; 2014-йисуз культурно-технический, агролесомелиоративный ва фитомелиоративный серенжемар кьиле тухун патал хуьрун майишатдин товарар гьасилзавай 47 касдиз абурай акьатай харжийрин са кьадар пай арадал хкун патал субсидияр чара авур гьал ахтармишна.

"И серенжемар кьилиз акьудун хуьрун майишатдин продукция гьасилунин кьадарар артух хьуниз, кьвалахдин цийи чкаяр тешкилуни ва хуьрерин чкайра агьалияр кар-кеспидик кутун таьминаруни, бюджетдиз кьезвай налогрин пулар артух хьуниз куьмек гун лазим тир. Амма кьиле тухвай ахтармишунрин нетижайри кьалурзавайвал, государстводи гайи мумкинвилерикай лазим тир тежерда менфят кьачунач", - малумарна администрациядин Руководителди.

Кьилди кьачуртла, "Кьвалахдив эгечизвай фермерриз куьмек гун" ва "Лежбервиллин (фермервиллин) майишатрин бинедаллаз хизанрин малдарвиллин фермаяр вилик тухун" программайрай чпин кьвалах ахтармишай, грантар кьачур 218 касдикай гьич садани, зегьметдин алакьаяр тестикьаруналди, гьуьнлай бюджетдилай кьецяй тир фондари дохорилай кьезвай налогни гуналди, кьвалахдин герек тир кьадар чкаяр тешкилуни барадай, хуьрун майишатдин производство жкажунин, хуьрерин чкайра яшайишдин ери хьсанарунин барадай хивез кьачур мажбурнамаяр кьилиз акьуднач.

Винидихъ тивар кьунвай программаяр кьилиз акьуддай члавуз тайинарнавай везифаяр кьилиз акьудун таьминар тавунихъ галаз сад хьиз, РД-дин хуьрун майишатдин ва суьрсетдин министрстводин работникри грантар чара авунин барадай Дагъустан Республикадин Гьукуматдин 2012-йисан 15-майдин 160-нумрадин кьарардалди тайинарнавай Кьайдадин истемешунар члуруни рехъ гана. Ик, субарендадин са кьадар договорар чилин иесидихъ галаз меслятар тавуна кутунна, чилин участокриз талукь тавун тир документар авач, заявкяр КФХ-рин руководителрин патай разивал авачиз ва я тахьайтла абурун патай доверенность авачиз ганва. Грантар чара авунин барадай маса шартлар

ва истемешунарни члуруни рехъ гана. Им министрстводин кьуллугьрал алай ксари чпин хиве авай везифаяр лазим тирвал кьилиз акьуд тавунин, министрстводин руководстводи вичин гьилик квай подразделенийра кьвалах тешкилунал гьузчивал тавунин нетижа я.

"Некледин малдарвал вилик тухун", "Хуьрун майишатдин чилера мелиорациядин кьвалахар гьегеншарун" программариз талукь язни са жерге кьанунсузвилериз рехъ гана.

Субсидияр авур харжияр тестикьарзавай документар, тамамарнавай кьвалахрин кьиметдиз талукь справкяр, кьилиз акьудай кьвалахар кьабулнавайвиллин гьакьиндай акт авачиз гун хьана. Фашал документрай субсидияр гайи дуьшуйшарни хьана. Кьанун-кьайда хуьдай органри уголовный делоярни кьарагьарнава.

Комиссиядин заседанидал министрдин сад лагьай заместител Камалутдин Камалутдинова, министрдин заместителар тир Шамил Бахарчиева ва Шамил Алиеван чпин гьузчивилик кутунвай хилера кьвалах тешкилдай члавуз абур кьуллугьдин везифаяр лазим тир гьалда кьилиз акьуд тавурди субтарзавай фактариз мукьуфдивди килигна.

РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин коррупциядиз аксивал авунин месэлайрал машгъл жезвай Управленидин начальник Ибрагьим Ибрагьимова вичин нубатдай хабар гайивал, коррупциядиз акси законодательстводин истемешунрал амал ийизвай гьал ахтармишунин материалриз килигунин нетижайрал асаслу яз, РД-дин хуьрун майишатдин ва суьрсетдин министрстводин регьбервал гудай звенодин кьуллугьрал алай 10 кас (управленийрин ва отделениедин начальникар) низамдин барадай жавабдарвиллиз члунава.

Арадал атанвай гьалдиз РД-дин хуьрун майишатдин ва суьрсетдин министр Мусафенди Велимурадовани баянар гана, ада коррупциядиз кьил ягьай министрстводин управленийрин отделрин вири начальникар низамдин рекьяй жавабдарвиллиз члугунвайди, абурун кьуллугьяр агьузарнавайди, гьакьни са кьадар ксар маса подразделенийриз кьвалахал акьуднавайди тестикьарна.

И малуматдиз баян гуналди, Дагъустандин Кьили коррупциядиз акси законодательстводин истемешунар члуруни рехъ гайи кьуллугьрал алай ксариз талукь материалар, лазим тир кьарарар кьабулдайвал, законар хуьдай органриз рекье тун тапшурмишна.

Грантар кьачур 35 касдиз талукь яз силсидин органри уголовный делояр кьарагьарнавайдан патахъай заседанидал раиж авур малуматдизни республикадин руководителди вичин баянар гана. "Грантар кьачузвайбурун арада чпиз талукь яз документар тькьлурай ксарни хьун мумкин я. Гьавилияр уголовный делояр а документрал кьулар члурун руководителриз талукь язни кьарагьарун лазим я", - ихьтин тапшургуь гана республикадин Кьили.

Рамазан Абдулатипован гафаралди, АПК-дин системада гьалар хьсанарун патал талукь тир министрстводи, гьа гьисабдай районрин хуьрун майишатдин управленийри тайин тир кьвалах тухун чарасуз я. Чпин нубатдай яз, пешекарар КФХ-рин векилар законодательстводал асаслу яз грантар кьачудайвал документар тькьлурунин кьайдадин гьавурда туниз, абуроз методикадин ва маса жуьрейрин куьмекар гуниз мажбур я. Идахъ галаз алакьалу яз республикадин вице-премьер Билал Омароваз и кьвалах кьелелай гьузчивилик кутунин тапшургуь гана.

Заседанидин сергьятра аваз Рамазан Абдулатипова РД-дин Кьилин ва Гьукуматдин Администрациядин коррупциядиз аксивал авунин месэлайрал машгъл жезвай управленийди, гьиле авай йисан делилрални бинеламиш хьуналди 2015-2016-йисарин девирда тухвай кьвалах гьиле-гьилди ахтармишунин тапшургуь гана.

Идалай гьейри, республикадин Кьили АПК вилик тухун патал чара ийизвай такьатар менфятлудаказ ишлемешунин патахъай РД-дин Гьукуматдин хиве жавабдарвал гьатзавайдини кьейдна. "Хуьрун майишатдин продукция гьасилзавайбуруз куьмек гунин рекьяй программа чпин темягькарвиллин ниятар авай инсанрин итижрихъ ваь, намуслунаказ кьвалахзавай лежбердин хийирдихъ элкьурун герек я", - малумарна Дагъустандин руководителди.

Месэла веревирддай члавуз РД-дин Кьили АПК-дин хиле министрдин ахтармишунрин нетижайрал асаслу яз аппарат коррупциядиз кьил янавай чиновникрикай "михьи авунин" тапшургуь гана. АПК-дин месэлаяр вичин гьузчивилик квай вице-премьер Билал Омароваз и месэладай лап мукьувай машгъл хьунин тапшургуь гана.

Республикадин Кьили исполнительный властрин органрин цийи руководитель министрствойрани ведомствойра арадал атанвай коррупциядин кьурулушрин таьсирдик акатунин гьалдикай азад хьун чарасуз тирдал фикир желбна.

"Грантар, субсидияр кьачунин ачух, гьавурда гьатдай кьайдаяр кардик хьун адетдиз элкьуьн лазим я", - малумарна Рамазан Абдулатипова, гьа са вахтунда маса регионрин тежрибани чирун чарасуз тирди кьейдна.

Месэла веревирд авунин нетижайрал асаслу яз, Комиссиядин членри тайинаривал, чпиз килигзавай дуьшуйшара министрдин сад лагьай заместител Камалутдин Камалутдинова, министрдин заместителар тир Шамил Бахарчиева ва Шамил Алиева кьуллугьдин барадай хиве авай истемешунрал амал тавунин лишанар ашкара я. Ик, абур хуьрун майишатдин товарар гьасилзавайбуруз государстводи куьмек гун яз пулдин такьатар чара авунал гьузчивал кьиле тухунин барадай министрствода чпин гьилик квай подразделенийрин кьвалах тешкилдай члавуз кьуллугьдин везифаяр лазим тирвал кьилиз акьуднач.

Комиссиядин кьарар жавабдарвиллиз члугунин серенжемар кьабулун патал Дагъустандин Гьукуматдив агаьарнава.

Заседанидин сергьятра аваз Комиссиядин членри виликдай РД-дин транспортдин ва рекьерин майишатдин рекьяй агентствода кьуллугьяр тамамарзаваз хьайи Хабибула Мегьамедоваз РД-дин "Рекьерин контроль" ГКУ-да идарадин руководителдин сад лагьай заместителдин, Саид Мусаеваз РД-дин "Рекьерин контроль" ГКУ-да идарадин руководителдин заместителдин кьуллугьдин везифаяр тамамардай ихтияр гун патал рейсавилелди сесер гана.

Идалай гьейри, Дагъустан Республикада кооррупциядиз аксивал авунин рекьяй кьвалах идара ийидай Комиссиядин патав бизнес-сообществодихъ ва гражданилин обществодин кьурулушдихъ галаз санал кьвалахунин рекьяй махсус дестейрин составар тешкикарна.

СтIал Сулейманан шииратдин йикъар

Агъузариз тежедай бармак

Мердали ЖАЛИЛОВ

СтIал Сулейманан шииратдин йикъариз талукъ мярекатар Махачкъалада киле тухвай тежердикай репортаж чи газетдин алатай нумрада чапнава.

И югъ-сувар чIехи шаирдин тIвар алай къван вири чкайра кьейдна. Иллаки адан тIварунихъ галай районда мярекат кьетIенди хьана. Чи ихтиллатни гьадакай я.

Материал кхъиз эгечIайвалди зи рикIел "Сулейманан багъдай я зун" лугъуз, вичин сифтегъан эсерар кхъей шаир-сардархуьруьнви **Абдурагъман МЕЖИДОВАН** цIарар кхъезва:

Чилин шарди ви шиирар кIелзева. Чи рикIелрал адалатдин гелзева. Келлегуьзри абурукай хъелзева, Акьулдин гьуьл кьилевайди

вун я хьи...

Гьикъван хъсандиз кьейднавачни! Шаирдин ирсинал дериндай ашукъбур авайди хъиз, адакай хъелзавай келлегуьзарни авайди цIинин йисан Яран суварин йифиз акьалтIай вагъши небгетри чи халкъдиз "багъишай савкъатди" генани къалурна. Шаирдин КIваллиз-музейдиз цIай яна кана, адакай амайди анжах къванерин бинеяр я.

18-майдиз чун, адет хъанвай тежерда, анал кьил чIугъаз фена. Сулейманан гуьмбет вичин чкадал алама. Шаирдин багъди, затIни тахъайда хъиз, гатфарин назлу либасар алукинава. Са кьакъан тардин куклушдай билбилдини мани лугъузва. "Сулейманан яшамиз жезва! - лугъузва ада. - Сулейманан бармак садавайни агъузариз жедайди туш!.."

Гьа ихътин гьиссерик кваз чун райондин центрадиз - Кьасумхуьрел агакьна. Суварин кьилин мярекатар гъана тешкилнавай. Сес гужлу авунвай репродукторрай шаирди СССРдин писателрин сад лагъай сьезддал кIелай шиирин ван кьезева.

Кьасмухуьруьн 1-нумрадин школадин вилик квай майдандал, Сулейманан памятникдин къаншарда гьилера цуькверин клунчIар авай пионерин десте низамда акьвазнава. Райондин культураддин дворецдин къавалри лезги авазрик звал кутунва. Чилер-цавар суварик квайди гьиссзава. Са герендилай райондин руковидителри, атанвай мугъманри инал цуьквер эцигна, шкилар яна. Цуьквер Мамрачрин кьекъуьнда алай шаирдин памятникдални эцигна.

И юкъуз Кьасумхуьрел райондин вири хуьрерай, вири школайрай, культураддин идарайрай суварин кьайдада алукинавай аялрин, жегьилрин, агъалийрин дестеяр атанвай. Культураддин дворецдин вилик машгур шкилче-журналист **Тажидин МЕГЪАМЕДОВА** гъазурнавай "СтIал Сулейман", "XX асирдин Гомеран гъар йисан шииратдин йикъар", райондин искусстводин устадри гъазурнавай "Къенин аямдин шаиррин суьретар", "Дагъларин йисуз - дагълар къван умудар" - чIехи стендар ква. Виридалайни кьилелай шаирдин бюст ва "СтIал Сулейманан шииратдин сувар мубаракрай!" гафар кхъенвай чIехи плакат акъзава.

Районэгълийри ва багъа мугъманри майдан ацIурнава. Инал шаирдин кьисметдиз ва яратмишун-

риз талукъарнавай митинг ва суварин концерт кьиле фена.

Культураддин хиле чIехи устад ва тамада **Ярагъмед ЯРАГЪМЕДОВА** мярекат ачух хун малумарна, микрофондихъ райондин кьил **Нариман Шамсудинович АБДУЛМУТАЛИБОВ** атана. Ада кьейд авурвал, Сулейманан мярекат инал цIи сифте яз тухузва, себегни виридаз чизва. Тарихда чи халкъдин кьисметда имтигъанар тIимил хъанач, амма садрани чи кьил хура тваз, чун метIерал акъвазариз хъайиди туш. Гилани гьакI я. Ният чIуру кьуватрихъ чун кIуддай, чак кичIе кутадай, руьгъдай авуддай къастар ава. Амма чна чи баркаллу рехъ давармарзава. Райондин экономика, культура, эдебият, дуланажагъ, чи гъар са тереф ян тагана виликди физва. Са низ ятIа чи агалкъунар, чи шадвални садвал хуш туш. Амма чир хъурай виридаз: чун санал аламай къван садавайни чи еришар зайифариз, рекъер къаз жедач!

Чна террордиз ваъ лугъузва! Чна душманрин чIулав къастар лянетламышзава. ЧIехи шаирдин ирс хуьн, музей арадал хкун патал чи халкъ сад хъиз кьайгъудик ква. Хайи республикадин руководстводини чаз гъар са терефдай куьмек гузва. Лап вини дережада музей арадал хкидай герек тир вири чараяр акъзава. Инанмиш я, шаирдин кьведай йисан сувар чна адан цIийи музейдин-тавханадин вилик тухуда. И кардиз куьмек гуз гъазур тир цIудралди чи ватандашри, чи халкъдин вафалу рухвайрини рушари чпин гьил яргъи ийизва...

Гзаф марагълу гафар суварик хтанвай мугъман, Дагъустан Республикадин Халкъдин Собранидин депутат, илимрин доктор **Гьамидуллагъ Исмаилович МЕГЪАМЕДОВА** лагъана. Ада Сулейманан дуньяда мад тахъай хътин шаир тирди, адан шииратдин деринвал, марифатдин кьакъанвал алцумна куьтягъиз тежедайди кьейдна. Мугъманди рикIел хкана: СтIал Сулейманан мугъманвиле атай Урусатдин чIехи шаир Николай Тихонова Сулейманан хчивал анжах са Владимир Маяковскийдиз гекъизиг жедайди лагъанай. Ам гьахълу тир, гьикI хьи, куьгъне заманада вичиз са бахт такур, кIел-хъин чирдай мумкинвал тахъай чIехи шаир цIийи гьукуматдал, ада кесибриз ганвай бахтарал, мумкинвилерал кIелелай ашукъ тир. Ада а бахтуниз мани лагъана.

Сулейманан уьмуьр ва ирс инлай кьулухъни шумудни са несилар тербияламышдай мектеб я. Гьикъван чун Сулейманан мукьва хъайитIа, гьикъван дериндай ам чна чирайтIа, гьакъван чун кьуватлуни жеда...

Сулейманан мани лагъай а гьукумат амач лагъана, шаирдин ирс квадариз жедайди туш. Ам эбеди я. ГьикI хьи, Эминалай гуьгъуьниз Сулейманан чаз чан алай, художественный рангаралди, такъатралди девлетлу хайи лезги чIал багъишна. Халкъ амай къван - чIал, чIал амай къван шаирни рекъидач!..

Мярекатдиз мугъманвиле хтанвай шаир ва алим, вич гьамиша Сулейманан ирсинал бенд тир **Кичибег МУСАЕВА** шаирдин кьуват квейкай ибарат ятIа, гьадал фикир желбна. Сулейманан хъверни айгъам акъван хци я хьи, гьелбетда, адакай чпиз-чег бегенмиш судуйризни, фекъийризни, чиновникризни,

ришветбазризни, уюнбазризни хъел кьведай. Гилани гьакI я. Сулейманан шиират чи халкъдин гьиле, рикIе, меце авай жанлу яракъ хъиз я. *Шумуд ахмакъ гъавурда тван, Шумуд айгъамдалди гатан, КIан хъуналди филдин гардан СикIрен хъиз шуькIуь жедайди туш...*

Ингъе кьез Сулейманан гъар са цIар - са насигъат!..

Гила микрофондихъ шаир **САЖИДИН** гала: *Саид фена, агъ-агъузар чIугуна, Эмин кьена, вилиз са экв такуна, Ваз лагъайтIа кьве дуньяни*

акунна, Ам Аплагъди гун я, СтIал Сулейман!..

Пуд СтIалрихъ ава чIехи тарихар,

Ава мугъман хуш къабулдай кьилихар.

Шагъ дагъларал аламай къван сирихар,

Кьил цава тик кьун я СтIал Сулейман!..

Мярекатдал рахай "Куьредин ярар" медениятдин макандин руководитель, шаир **Агъмедпаша АГЪМЕДАПАШАЕВА** къенин шартIара СтIал Сулейманан ирс-рехъ давармарзавай са жерге шаиррин в макандин патай ганвай махсус дипломар-грамотаяр вахкана.

"Лезги газетдин" тIварунихъай и цIарарин автор рахана, ада Сулейманаканай чIехи арифдар **Расул ГЪАМЗАТОВА** лугъуз хъайи гафар рикIел хкана: "Сулейманан чун ваъ, чаз ам гзаф герек я. Чна Сулейманан ваъ, ада чун дуньядиз машгъурзава". Гьавилияй адан ирс хуьн, чирун чи пак буржи я. Музей арадал хкизни гъар са ватандашди вичелай алакьдай куьмек гуда.

Суварин мугъман, шаир ва гьикаятчи **Сардар АБИЛА** кьейд авурвал, музей арадал хкиз жедай затIа я, ягъ квадарна виже кьведач...

Лезгийрин госмуздратеатрдин чIехи дестеди и мярекат генани гурлу авуна. РФ-дин лайихлу артист **Абдул ГЪАБИБОВА** сегънедал чан алай Сулейманан гъана. И роль ада тамамариз 27 йис алатнава! Махлукъатди ам гурлу капаралди, цуьквералди кьаршиламышна.

Театрдин кьилин режиссер, Дагъустандин халкъдин артист **Мирзобег МИРЗЕБЕГОВА** театрди шаирдин ирс гьикI хуьзватIа суьгъбетна. 19-майдиз ина чIехи концерт гузвайдакай, ана кIватI хъайи пул музей арадал хкунин фондуниз язвайдакай хабар гана.

Суварин вири терефар чавай и кьурь макъалада ачухариз жезвач. Ана райондин искусствойрин школада, "Куьре" тIвар алай ансамблди, маса тешкилатрини активвилелди иштиракна.

Са шакни алачиз, и сувари мад сеферда Сулейманан руьгъ халкъдихъ галайди, халкъдини адаз дериндай гуьрметзавайди субутна. Мярекатдал кIелай шаир **СтIал МИСЛИМАТАН** шиирда ихътин цIарар ава:

Ажувална такуй садни вилериз! Гьулдан хъиз хъухъ, кьилава гана гьилериз!

Хаин - вуч кас ятIа, уях хъана чун...

Къарагъ, шаир! Ви далудихъ гала чун!

И садвал садрани квахъдач!..

Шкилар ягъайди - Къ. ИБРАГЪИМОВ

Риклелай тефидай хьтин къагъриманвал

Давуд ШЕРИФАЛИЕВ

Ватандин Чехи дяведа фашизмдин винел гъалибвал къачурдалай инихъ 71 йис алатнава. Тарихда еке метлеб авай и вакъиа чи Ватандин вири халкъари, вири инсаниятди риклел хкана ва къаршиламишна. Азадвал, аслу туширвал патал женгера чанар гайи къеъгалриз ва чпин къвалериз хтай игитриз чна, юкъ агъузана, икрамзава. Гъайиф хьи, чи ветеранрин жергеяр къвердавай къери жезва.

Чехи Гъалибвили Кашан хуьряй тир **Латиф ИДАЯТОВА** вичин пайни кутуна. Дербентдин педучилище къутягна хтанвай жегилди школада тарсар гузвай. Дяве башламыш хъайила, муаллим, жегил свасни къвале туна, фронтдиз фенай.

Дагъларин хци дяведин эхирдал къван душмандихъ галаз женг члугуна. Ада иштираклай вири женгера къеъгалвал къалурна. Хирер-къацар хъанвай Л.Идаятов хурдал орденар, медалар алаз 1945-йисуз хтана ва муаллимвиллин рикл алай пеше хуьруьн школада давамар хъуьуна. Гзаф йисара гъакъисагъвилелди зегъмет члугур ветеран 10 йис вилик, 96 йисан яшда аваз рагъметдиз фена.

Адакай гвардиядин 144-стрелковый

дивизиядин политрук, подполковник Я.Бачунина "Балтикадин къерехрин риклел алама" ктабда "Вильнюсдин куьнеда женг" очеркда ингъе вуч къызватла:

"... Шегъредал экъечинавай чи къушунрикай хабар авачир фашистар, кичлевал авачиз, рекъяй физвай. Ама и кар абуру гъеж къатлунна. Петр Вернидуба тупарай, Латиф Идаятовани Петр Яковлева пулеметрай ягъуналди, душмандин автомашин-

рин колонна 10 декъикъада тергна. Рекъел аламукъайди немсерин 15 машинни 6 туп тир.

... Вильнюсдин куьнейрикай сана чун къулухъ члугуниз мажбур хъанай. Душман батальондин штабдиз мукъва жезвай. Абурун вилик пад Л.Идаятован пулеметди къуна. Немсери Латифал гранатар вегъез башламишна. И макъамда арадал атай вакъияяр агъан тийидайбур хъана. Латифа, къарагъна, вичел къевезвай гранатар сифте сад, ахпа мукъуьд къуна, гъужумзавай фашистрал гадар хъуьуна. Гранатрин гуьгъуьналлаз ада вичин пулеметдайни абуруз цай гана. Душмандин минадин клусар Л.Идаятовахъни галукъна, адал хер хъана. И арада адаз мукъуьвай сузадин ван атана. Ам залан хер хъанвай батальондин командир тир. Вичин хирерни кваз такъуна, Латифа командиркъутармишна, вич женгиниз хъфена".

Гъа ик! уьткъемвилелди, дирибашвилелди женг члугуна Дагъустандин хуьруьн школадин муаллимди Литвадин чилел!

Тек-бир ама куьн дяведай хтайбур, Пехъи душман чпин мука гатайбур. Цайарани мекъе, каша гатайбур, Са члавузни алатдач куьн риклелай.

Фронтвикдин хва

ЧИ КОРР.

Яшайишдин, клелунин, къвалахдин, армияда къуллугъ авунин ва маса себбар аваз республикадлай къеъепатаз акъатнавайбур гзаф я. Абурукай сад чи къунши Цийи Филерин хуьряй тир Гъемзегъа ГЪЕМЗЕГЪАЕВ я.

Хуьруьн юкъван школада клелдайла, ам гъар са рекъяй виридаз чешне тир. Дружинадин советдин председател, старший пионервожатый, классдин староста... Гатун каникулрин вахтунда ам вичин рагъметлу Шедибег бубадихъ галаз векъер ягъиз, чуьлдай ратрал цуьлер хкиз жедай. Ам хъсан спортсменни тир.

Адан дах Гъажиагъа Сталинград шегъер патал 1942-йисуз немсерихъ галаз къиле фейи женгера телеф хъана, дидени гъа йисуз рагъметдиз фена. Ам къуьзуь бадеди ва адан стха Шедибега хвена.

1956-йисуз хуьруьн юкъван школа къутягъай гада Советрин Армиядин жергеяриз тухвана. Сержантвиллин школада чирвилер, вердишвилер къачур Гъемзегъа отделенидин командирвиле тайинарна. Ахпа ам вичин гъилик квай аскерарни галаз къвалахиз хам чилерал ракъурна. Тамам къуд вацра ада комбайнидал къвалахна. Гуьгъуьнлай Гъемзегъа Украинадин Броды шегъердиз рекъе туна. 1957-йисуз ам Харьковдин военно-технический училищедиз гъахъна. Анаг акъалтарна, 1960-йисуз жегъил офицер къуллугъиз ПВО-дин Бакуда авай чхастариз ракъурна. Гъемзегъадидай реактивный самолетриз клигдай механик хъана.

1963-йисуз Гъемзегъа СССР-дин ПВО-дин Минск шегъердин высший военный инженервиллин училищедиз гъахъна ва 1968-йисуз анаг къутягъна. Адаз инженер-капитанвиллин чин гана. Гъа ик!, Гъемзегъа Гъажиагъаевича вили-вилик камар къачуна: стартовый дивизиондин батареядин, ахпа радиотехнический батареядин командир, зенитно-ракетный дивизиондин командирдин заместитель...

1970-йис. ПВО-дин Главкомди ам Египетдиз ракъурна. Ина Александрия ва Асуанский плотина Израилдин авиациядидай хуьн лазим тир. Сериндик 50 градусдин чимивал авай чкада аскеррин яшайишдин шартлар лап писбур тир. Египетда жавабдар везифаяр уьткъемвилелди тамамарунай адаз инженер-майорвиллин чин ва Яру Гъед орден ганай.

Египетдай хтайдалай гуьгъуьнлиз ада зенитно-ракетный дивизиондин командирдин везифаяр къилиз акъудна. 1976-йисуз Гъ. Гъемзегъаеваз подполковникдин чин гана.

1979-1980-йисара полковник Гъемзегъа Иракда махсус командировкада хъанай. Ина ам зенитно-ракетный комплексар женгина ишлемишиз чирунин рекъяй советник, консультант тир.

Гъукуматдин патай цлусад награда авай женгчинтернационалистдихъ, полковникдихъ къве хва ава. 1993-йисалай къенин ийкъалди ада гражданский оборонада къвалахзава. Алай вахтунда Волгоград шегъерда яшамаш жезва.

Абуруни Ватан хвена

Б. ПАШАЕВ

Пара гъурметлу инсанар яшамаш хъайиди я Къурагъ районда. Абурукай сад Къурагърин хуьряй тир **МИСРИЕВ Юсуф** тир. Адан уьмуьрдин тежрибадидай халкъди гъамиша менфят къачудай. Са серенжем тухудайла, адахъ галаз меслят ийидай. Хуьре

бригадирар хядайла, адал алуькдай. Идани къвалахар вахтунда тамамардай, гад пучвилер авачиз къватлдай мумкинвал яратмишдай.

Германияди хабарсуз чи Ватандал вегъейла, Мисриев Юсуфа Къурагърин Микоянан тварунихъ галай колхозда бригадирвиле къвалахзавай. Адан чехи хва Садудин 1939-йисалай армияда авай. Гъевчи хва **Гъажимисри** 1943-йисуз фронтдиз рекъе туна. Юсуф бубади абуруз буржи намуслувилелди тамамара, гъалибвал къазанмиша лагъанай. Колхоздин къвалахар вири папаринни аялрин хивез

аватнавай. Юсуф бубади абуруз кумекар гана, течидайди чирна. Ам 1952-йисуз 87 йисан яшда аваз рагъметдиз фена.

Садудин 7 йисахъ галаз (1939-1946) армиядин жергеяра, абурукай 4 йисуз фронтрин яцара, хъана. Ам артиллериядин полкунин кваз Берлиндиз къван фена. Ветеранди риклел хкидай: "1944-йисан июлдиз Ковель шегъердин патарив къати женгер къиле фена. Немсери зурба ва мягъкем сенгерар къунвай, чибуруз виликди фидай мумкинвал гузвачир, аскеррикай гзаф хкатунар жезвай. Чи армияди чехи гъужум башламишна, артиллерияди фашистриз барбатлжедай ягъунар къуна ва абуру къулухъди члугуна".

Садудина Варшава, Прага ва маса шегъерарни хуьрер азад ийидай къати женгера иштиракна.

Командованиди сержант Садудинан дестедиз Одер вацлун кланяй кабель тухунин ва "Мозырьская" лугъудай артиллериядин дивизиядихъ галаз алакъа тайинарунин тапшуругъ гана. Чи аскеррикай сад жатна, немсери са къатда гуьлле гузвайтлани, приказ къилиз акъудна.

Садудин армиядай 1946-йисуз ахъай хъуьуна, хурудал са шумуд орденни медалар алаз хтана.

Хуьре Садудина КПСС-дин райкомда, хуьруьн майшатдин управленида ва маса идарайра къвалахна.

Садудинани Саимата 6 аял чехи авуна. Абуру, чпин хизанар хъана, яшамаш жезва. Саимата Хасавюртда фашистрин танкариз акси къанавар эгъундайла иштиракна, колхоздин МТФ-дин бригадирвиле, Къурагърин Советдин председателвиле къвалахна.

Юсуф бубади мукъуь хва Гъажимисриди 1943-йисуз пехотный училищеда клелна. Младший лейтенант взводдин командирвиле тайинарна. Гъажимисри-

дин взводди Украинадин 1-фронтдин 149-стрелковый дивизиядин 568-стрелковый полкуну аваз къати женгера дирибашвилелди иштиракна.

Госпиталда хирер са бубат сагъар хъийиз, ам мад женгерик экечл хъуьунай.

1945-йисуз фронтдай хтай Гъажимисриди колхоздин бухгалттервал, хуьруьн майшатдин управленида вичин

пешедай къвалахар тамамарна, 1980-йисуз ам рагъметдиз фена.

Гъажимисриди Гъамиятахъ галаз 9 аял чехи авуна, абуру педагогвиллин, эцигунардай ва маса хилерай пешеяр къачуна, къвалахзава.

Ислягъвал клани вири инсанрихъ галаз чнани са сесиналди лугъузва: "Чаз дяве кландач. Акур къван кашарни мекъер, азиятарни зегъметар беррай".

Дагъустандин культурадин меркез XXI асирдин Дербент

Абдулафис ИСМАИЛОВ

2015-ЙИСУЗ вини дережадаваз къадим Дербентдин 2000 йисан юбилей къейдна. И лишанлу вахъиадин вилик шегъердин къамат хейлин дегъиш хъана: тарихдин памятникар, дараматар цийиикла туьхкюьр, куьчегъар, паркар, скверар хъсандиз дуьзмиш хъуьуна, цийи дараматар пайда хъана...

Сергей Меликов цийиикла туьхкюьр хъийизвай объектриз килигзава

Вири и къвалахар Кеферпатан Кавказдин Федеральний Округда РФ-дин Президент Владимир Путинан патай тамам ихтияр ганвай Векил Сергей Меликован гуьзчивилик кваз кыле фена. Шегъердин юбилей жедалди кыле фейи заседанийрикай санал ада къейднай: "Дербентдин юбилей гъаки са мурад туш, им шегъер еримлу хъунин жигъетдай алуькнавай цийи девирдин эвел я. И чехи мярекатдихъ неинки са шегъер, республика, гъаки вири Россия патал еке метлеб ава. Идалай гъейри, Дербентдиз маса уьлквейрин векилрини итиж ийизва. Къадим шегъердин юбилейди чаз Кавказдихъ маса къамат авайди къалурдай мумкинвал гуда. Кеферпатан Кавказ - им ислягъвили, къулайвили агъавалзавай итижлу, девлетлу тлебиат авай гуьрчег макан я..."

Сергей Алимовича а чъавуз вичин рахунра "чи уьлкведин тарихда идалай вилик са гъи ятлани шегъерди 2000 йисан юбилей къейд авур маса дуьшуьш тахъайди" къейднай. Дербентдин юбилейдин лишанлувал адакай ибарат тир хъи, шегъер хейлин асирра дуьньядин динрин, культурадин, алишверишдин центр яз амукъна.

Дербентдин гелег туризмдихъ галаз алакьалу я. Рехи хъанвай тарихди, гуьрчег тлебиатди, шегъердин патарив гъай надир чкайри, памятникри Дербентдиз вирироссиядин ва международный туризмдин чехи центр жедай мумкинвал гузва.

Асиррин сирер хуьзвай архитектурадин дараматар, культурадин памятникар авай шегъерар чи уьлкведа гзаф авач. Абурукай Дербент виридалайни къадимлу я. Туризмдин жигъетдай XXI асирдин Дербентдин важиблувал Къиблепатан Дагъустанда авай надир чкайри, тлебиатди мадни артухарзава.

Саки агъзур метрдин къаьанда, дагълар "Рычал-су" цин чешме ава. "Рычал-су" ди Россиядин Федерациядин минеральный церин арада къвенкъевичи чкайрикай сад къазва. Инсандин сагъламвал патал адахъ еке хийир ава. Къадим риваятрай малум жез-

вайвал, "Рычал-су" ци зайифбуруз къуват, вилегъбуруз архайинвал багъишзавай. Чпин яшар асиррин агакънавай мегъуьн тарар экъечизавай тамун уьруьшда "Кпул-ятар" твар алай чешмени ава.

Табасарандин чарчарри иниз мугъман хъайибур гъейранарзава. Ханагъ вацал алай чарчардин къаьанвилел 18 метр ала. Чарчарди са акъван еке тушир вир арадал гъанва. Гатун вахтунда ина хейлин туристри чуьхуьнагарзава, ял язава. Вични гзаф гуьрчег дереда ава. Чарчардин кылихъ - дагъдин куквал сур девирдин къеледин хараплаяр ала.

Дербентдивай са акъван яргъа тушиз мусурманри паки яз гъисабзавай Шалбуз дагъ кхаж хъанва. Гъулелай 4150 метрдин къаьанда авай дагъдиз, зияратдал хъиз, гъар йисуз вишералди инсанар къеззва. Шалбуздагъдин куклушлай Лезгистандин, Азербайжандин мулкар капал алайбур хъиз аквазва. Цуьк ахъайнавай багъларин къужахда авай хуьрер, Каспий гъуьлуьн къерехдив экля хъанвай Самур там, дагъдин кукушдилай килигайла, халичадал атланвай нехириш ушар я.

Самур там тлебиатдин мужидат я. Ам Къиблепатан Дагъустандин гевгъер яз гъисабзава. Ихътин там Россияда мад санани дуьшуьш жезвач. Самур тамун успагъивилихъ сергъатар авач. Тама тек-туьк аквадай тарар гъалтзава. Абурун яшарни асиррилай пара я. Самур тамун сергъатра гъамга ятар авахъзавай цудралди булахар, жуьреба-жуьре балугъри сирнавазавай къарасуяр авахъзава. Иниз атай туристри Самур там махарик жедай суьгъурдин вилаятдив гекъыгзава.

Кеферпетан Кавказдин краай РФ-дин министр Лев Кузнецов (юкьва) ва адахъ галай ксар цийиикла туьхкюьр хъийизвай объектриз килигзава

Самур дередай винелди фейила, къадим Ахцегъар, Европада виридалайни къаьанда авай хуьр яз гъисабзавай Къурушар ава. Къурушарин хуьруьвай са акъван яргъа тушиз "Чадаур" твар алай чарчар ава. Къаьанвилел гъалтайла ам Россияда къуд лагъай чкадал ала. Дагъустанда лагъайтла, адахъ галаз гъуьжетиз жедай маса чарчар авач. Чадаурдин къаьанвал 300 метрди барабар я.

Са гафуналди, Дербентда, Къиблепатан Дагъустанда туризм вилик тухудай къулай шартлар гзаф ава. Абурун куьмекдалди гележегда къадим шегъер мадни къудратлу, гужлу, машгъур жеда.

Макъала куьруь авуна гузва. "Дербент - вахтуниз муьтгъуьгъ тежезвай шегъер" ктаб. 76-98-чиннар.

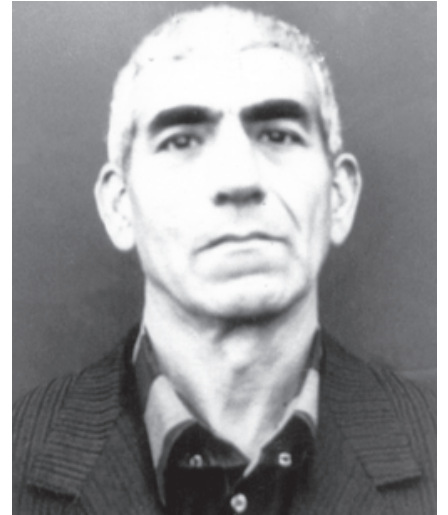
Чехословакия хвейиди

ТАРИХ

Мегъамед ИБРАГЪИМОВ

1968-ЙИСУЗ, Венгрияда кыле фейи вахъиайрилай къулухъ 12 йис алатайла, социализмдин уьлквейар нубатдин завалдал дуьшуьш хъана: рикле чуру ниятар авай къуватриз социализмдин къурулуш дибдай тергиз кланзавай. И сеферда абурун лишандик Чехословакия акатнавай.

1968-йисан 21-августдиз Чехословакиядин партийный ва государственной векилри СССР-дивай ва социализмдин маса уьлквейрилай чпиз куьмекдин гъил яргъи авун тлабна. Дуствилин алакьаяр хуьзвай уьлквейар, вири сад хъана, Чехословакиядин гъарайдиз гъай лугъудай фикирдал атана. Чехословакиядин азадвал хуьн патал кыле фейи дяведин гъерекатра СССР-дин къушунрихъ галаз санал Варшавадин икьрардик акатзавай уьлквейрин къуватрини иштиракна. Душман вуж тир? НАТО. Адаз Чехословакия социализмдин къурулушдай акъудна, адан мулкарилай СССР-дин сергъатриз мукьва жедай дегълиз тешкилиз кланзавай. Кылин макъсад лагъайтла, Варшавадин икьрардин уьлквейар кылдин къве

сагъулдин чарчиз, Гуьрметдин грамотадиз лайихлу хъана.

Шавер Идрисова Чехословакиядин вахъиайра къалуравай вилегъвилерикай "Советрин аскер" газетдиз макъалани акъатнай: "...Идрисоваз армиядин жергейриз 1968-йисан майдин вацра эвер гана. Сифте ада заряжающий яз къуллуьгъзавай, гуьгъуьнлай ам наводчиквиле тайшарна. Чехословакиядин вахъиайра гъа сад лагъай йикъалай ада вич

Ш.Идрисов армияда санал къуллуьгъзавай юлдашрихъ галаз. 1968-йис

региондиз элкьуьруникай ибарат тир. Амма душмандин мурадар мурадар яз амукъна. Социализмдин уьлквейрилай Европаддин центрада НАТО-дин женгинин блокдин 14 государстводин къушунри элкьвена кунвай Чехословакиядин халкъдин садвал, аслу туширвал хуьз алакьна.

Чехословакияда кыле фейи вахъиайра (абуруз гъакини "Дунай" операция твар ганва) социализмдин уьлквейрин 250 000 касдикай ибарат саки 30 дивизияди иштиракна. Абурун жергейра 350-дав агакъна дагъустанвиарни авай. Мукьварачна "Дунай" операцияда кыляй-кылиз иштираккай чи ватангъгли, Къурагъ райондин Клирийрин хуьрйя тир **Шавер ИДРИСОВАХЪ** галаз суьгъбетна.

Ам 1948-йисуз колхозчидин къалин хизанда дидедиз хъана. Хуьруьн юкьван мектеб акъалтарай 1968-йисуз Шавераз Советрин Армиядин жергейриз къуллуьгъиз эвер гана. Кысметди ам Белоруссиядиз акъудна. Шавера къуллуьгъзавай къушунрин руководстводи 21-августдиз чешнелу аскерар Брестдин къеледал сиягъатдиз тухун планламинава. Абурун арада чи ватангъглини авай. Амма садлагъана агакъай къалабулухъ квай хабарди абурун рехъ дегъишарна - вилегъ аскерар Чехословакиядиз акъатна. Шавер Идрисова а вахъиайра наводчик яз иштиракна. Дуствилин уьлкведин вилик, хайи Ватандин вилик хъиз, вичин хивевай буржи намуслу-даказ кылиз акъудай адаз къуллуьгъдин вахтунда хайи хуьруьз хъфена хкведай отпускни ганай. Идалай гъейри, Шавер Идрисов В.И.Ленинан 100 йис ва Гитлеран фашистрин винел Гъалибвал къазанмишна 25 йис тамам хъунихъ галаз алакьалу яз къушунрин командованидин патай Чух-

вилегъ аскер тирди субутна. Вичел тапшурмишнававай везифаяр тамамарунилай гъейри, ада жегъил аскерризни куьмекар гузвай. Гъам караулда, гъам батареядин нарядда, гъам хуьруьн майшатдин къвалахар тамамардайла, ада вич чешнелу аскер яз къалура. Адан зегъмет къушунрин командованиди кюьд сеферда къейдна. ВЛКСМ-дин член язни ада комсомолрин собранийра активвилелди иштиракзава..."

Армиядайла къулухъ Шавер Идрисова, хайи хуьруьз хтана, къвал-югъ кутуна. Вичин уьмуьрдин юлдашдихъ галаз санал абуру ругуд руш чехи авуна, уьмуьрдин шегъредал акъудна. Жуьреба-жуьре йисара ада Клирийрин хуьруьн юкьван мектебда физкультурадин муаллим, сберкассадин къуллуьгъчи, Клирийрин хуьруьн интернатда тербиячи яз къвалахна. Зегъметдин ветеран Шавер Идрисова алай вахтунда, лайихлу пенсиядиз экъечна, ял язава.

Шавер Идрисова къейд авурвал, Чехословакиядин вахъиайрин иштиракчияр, Венгриядин, Кубадин, Афгъанистандин вахъиайрин иштиракчияр хъиз, аскераринтернационалистар яз гъисабзаватлани, абуруз гъукуматдин патай са жуьредин къезилвилерни, "Ветеранрин гъаькиндай" Федеральний Закондани абуруз талуьк яз са гафни авач.

Алай вахтунда Чехословакиядин вахъиайра иштираккай 350 касдикай амайди анжах 200 кас я. Абуру, халис къегъалри хъиз, дуствилин уьлкведин вилик хвавиле буржи тамамарна. Гъар декъикада уьмуьр хаталувилек кваз дяведин гъерекатра иштиракна, чпин хамунал цийиниялава гъиссна. Гъукуматди ихътин ксариз лайихлу дережадаваз фикир гун чарасу я.

Рикелай ракъурзавач

ИЛИМДИН КОНФЕРЕНЦИЯ

24-майди Дагъустандин госуниверситетда “Ватандин Чехи дяведин тарих рикел хкунра ва документа” лишандик кваз республикадин илимдин конференция киле фена. Адан кваллахда университетдин муаллимри, студентри, гьакни республикадин илимдин деятелри ва тарихчийри иштиракна.

РАН-дин ДНЦ-дин ИИАЭ-дин Дагъустандин цийи ва лап цийи тарихдин отделдин илимдин килин къуллугъчи **Гъани КЪАЙМА-РАЗОВА** дяведин виридалайни агъурди хъайи адан сифтегъан девирдикай суьгъбетна. А члавуз Яру Армиядин гьикъван аскерар есирда гъатнаватла, гьич садазни чизвачир, вучиз лагъайтла идакай хъена виже къвезвачир.

“Ватандин Чехи дяведин гъа сифтегъан варцара 3,5 миллион касдилай виниз красноармейцияр ва ислягъ агъалияр фашистрин чапхунчийрин есирда гъатнай. Санлай къачурла, Советрин Союздин саки 5,7 миллион кас граждана нар немсерин есирда хъана. Дум-дум рекъем ламум туш” лагъана Гъ.Къаймарозова.

Лап дегъ девирилай XIX асирдин эхирралди Россиядин тарихдин кафедрадин профессор Людмила Тружениковади вичин доклад “Дяве советрин писателрин ва публицистрин яратмишунра” темадиз талукъарнавай. Ада къейд авурвал, Михаил Шолохова 1941-йисуз хъей “Яру Армиядин инсанар” очеркда вич женгинин гьерекатар киле тухузвай армияда хъуникай, фронтдин рекъера киле фейи гуръушрикая суьгъбетзава. Михаил Шолохов, Александр Фадеев, Евгений Петров 1941-йисан августдиз - сентябрдиз фронтдиз фенай. Абуру Духовщинадин патарив кардик кваз хъайи 19-армиядин къушунриз акъатна. Гуьгъуьнлай Шолохова фронтда вичиз акур крарикай “Абуру Ватан патал женг чулгуна” романда, “Таканвили илим” ва “Инсандин къисмет” гьикаяйра суьгъбетнава.

Дагъустандин аялар дяведиз гьикл килигъзавайтла, гъадакай вичин докладда РАН-дин ДНЦ-дин ИИАЭ-дин тарихдин чешмеяр ахтармишдай ва чапдай отделдин илимдин къуллугъчи **Лейла КЪАЙМАРАЗОВАДИ** суьгъбетна.

Россиядин кинодраматург **В.ФАРАДЗЕВ** дяведин йисара, аял яз, Махачкъалада яшамаш хъанай. Вичин рикел хкунра ада хъенай: “Садра чиниз ксудай чкадихъ къевезвай таниш тушир са дигеги атана. Ада чаз вич гуьллеламишуникай гьикл къутармиш хъанатла, суьгъбетна. Ам Моздокдин патарив яшамаш жезвай ва адаз немсер къведалди и шегъердай экъечдай мумкинвал хъаначир. Чувуд тир адан умуьур къиникъин хаталувилик акатнавай. Ам гуьллеламишай бур накъварик кутадай къанавдин кверехдал акъвезнавай. Ам вичин жаллатидин - пулеметдихъ галай жегъил немсинин вилериз килигна. А немсини инсанриз гуьлле гузвай...”

Зи члал - зи хазина

ВЕРЕВИРДЕР

Музафар ГЪАСАНОВ,
Бутхуьруьн-Къазмаяр

Члалан месэлаяр гзаф я. Абурукай чи газетда тимили рахазвач. И жигъетдай захъни зи фикирар ава.

Сад лагъайди, школайра алай вахтунда кваллахзамай пешекар муаллимар (чехи пай) пенсиядин яшда авайбуру я. Мисал яз, Мегъарамдхуьруьн 1-нумрадин юкъван школадин муаллимар - Ф.Насрединов, А.Гъуьсейинов пенсиядиз фена хейлин йисар я. Чун, Цийи хуьруьн пуд муаллим, алатай йисара пенсиядиз экъечна. Гзаф школайра авай члалан муаллимар пенсиядин яшара авайбуру я.

Са вахтар къведа, школайра члалан тежрибалу муаллимар амукъдач.

Гила чна вил вегъен Дагъосуниверситетдин Дагъустандин филологиядин факультетдиз. Ана члалан муаллимар гъазурзава. Алай йисуз, чаз чизвайвал, ана 4-курс 4 жегъилди куьтягъзава. Абуруни 2 - Ахцеьг райондай, сад - Докъузпарадай, къуд лагъайди - зи хтул Гъасанова Муьминат - Мегъарамдхуьруьн райондай я.

Бес амай района авай муаллимри вучиз фикирзавач, чпи кваллахзавай школайра сад-къве йисалай дидед члалан муаллимар амукъдач. Вучиз ДГУ-диз гъахун патал чпин аялар гъазурзавач?

Сулейман-Стальский райондай РДО-да са аялни тахун аламатдин кар я. Жуван члалан еке къайгъудар, райондин кыл авай ахтин райондай...

Зи рикел жува келзавай вахтар хъезва. 1952-йис тир. А члавуз за Стлал Сулейманан твар алай институтда келзавай. Йисан сифте килляй чи курсуниз

рагъметлу Ражидин Гъайдаров атана, лезги студентрин сиягъ кьуна. Лезгийр чи курсуна тимили авачир. Чахъ галаз келай Ханкишиев Ноябрь, Селимов Азим, Исабегов Куйбыш, Касимов Сейфуллагъ ва хейлин масабур еке къуллугърал хъанай.

Гъа вахтарин мад са мисалдал акъвазиз кланзава. Институтда келунин сифте йикъар тир. Литературадин кафедрадин заведующий Борис Соломонович Фарбера чавай, школадин вири йисара келай художественный литературадин ктабрин сиягъ гъазурна, вичиз къалурун истемешнай.

Келай ктабрин къадардал гьалтайла, виридалайни гзаф келайди Тагъирхуьруьн-Къазмайрин школада урус члалан муаллим яз кваллахай Балабегов Мамедали хъанай. Фарбера гъам чешне яз къалурдай.

Бес гила гьич гьалда ава и месэла? Мобильный телефон, Интернет, компьютер арадиз атуниди аялри ктабар келзавач. Муаллимрини истемешзавач.

РДО-диз гъахъдайла, литературадай ЕГЭ вахъана кланзава. Са ктабни кел тавур аялди ЕГЭ гьикл вахкурай?

“Вахтар ва инсанар” редачадин автор И.Агъмедова гьикъван тариф авуртани, акъван хъсанзавач чи члал хуьнин кваллах. Месела, зи са хтул аял члавалай Дербентда яшамаш жезва. Адаз хъсандиз лезги члал чидай. Гила захъ галаз телефондай урус члалан рахазва. Квалевайбуруни вири урусдал рахазва эхир...

Баде амайла, чун вири чи члалал рахазвайди тир. Аялриз жуван члал чирун патахъай бадеяр герек жезва. Бубайри-дидейри жуван члалаз артух яб гузмач. Дидед члал чи умуьурдин даях, адаз вирида гуьрмет авун чарасуз я.

„САМУР“
ЧАЗ МУГЪМАНВИЛЕ!

Метлеблу гуьруьш

МЯРЕКАТАР

Райсудин НАБИЕВ

И йикъара Къасмухуьрел, райондин Культурадин дворецда “Самур” газетдин редакциядай атанвай мугъманрихъ галаз гуьруьш киле фена. Сифте гаф газетдин килин редактор, машгъур шаир, гьикаятчи, публицист **Седакъет КЕРИМОВА** рахана. Мугъманди къейдна хъи, гележегда Сулейман-Стальский райондин “Самур” газетдин яратмишунарзавайбурун арада сик алакъаяр арадал гьиди, мукъвал-мукъвал сад-садаз мугъманжеда, яратмишунрин рекъай тежриба чирда.

Гуьгъуьнлай гаф мярекат киле тухвай бажарагълу шаир, райондин медениятдин управлендин начальник **Майрудин БАБАХАНОВА** твар-ван авай шаир, публицист, алим **Музеффер МЕЛИКМАМЕДОВАЗ** гана. Вичин нубатдай, ада ихътин гуьруьшрихъ гележег патал, яратмишунрик жанлувал кутунин, сад-садаз чир хунин рекъерай важиблувал авайди къейдна. Инал шаирди эхиримжи вахтара теснифнавай са шумуд шири келна.

Атанвай мугъман **Роза ГЪАЖИМУРАДОВАДИ** вичиз и гуь-

руьш бегенмиш тирди, гъа са вахтунда чи лезги шаирри, писателри вичин яратмишунриз гьикл таъсирзаватла, гьикл куьмекзаватла лагъана. Ахпа ада са шумуд лезги мани лагъана.

С.Керимовади и мярекатдал вичин яратмишунрикай “Яб гудай кас тахъайтла”, “Къеб” ва маса шириар келна.

Анал гьакл Дербентдай хтай **Нариман РАМАЗАНОВ, Мурад МУРАДОВ, Абил МЕЖИДОВНИ** рахана. Чпин фикирар абуру лезги члал хуьниз, цийи яратмишунриз талукъарна.

“Куьредин ярар” тешкилатдин регъбер **Агъмедпаша АГЪМЕДПАШАЕВА** М.Меликмамедованни С.Керимовадиз, лайхлувилер фикирда кьуналди, “Лезги халкъдин къагъриман хва”, “Лезги халкъдин къагъриман руш” келимаяр кхъенвай Гуьрметдин грамотаяр вахкана.

Шаир **САЖИДИНА**, жегъил шаир **З.МУСТАФАЕВАДИ** дуствилез, лезги члалаз, ам хуьниз эвер гузвай шириар келна.

Райондин кыл **Нариман АБДУЛМУТАЛИБОВА** ихътин мярекат тешкилунал, яратмишзавай юлдашир чпин фикирар лугъунал, лезги члал хуьнин женгиник экчулунал вич гзаф шад тирди, гележегда и карди хъсан нетижаярни арадал гьидайди къейдна.

Зегъметдал ашукъди

Гъажи КЪАЗИЕВ

Къурушдилай твар-ван авай писателар гзаф акъатнава: лезги литературадин классикрикай сад тир Лезги Агъмед, Дагъустандин халкъдин шаир Шагъ-Эмир Мурадов, Стлал Сулейманан тварунихъ галай премиядин лауреат Межид Гъажиев, Мегъамед Къуруш (Гъажиев), Ибрагъим Мурадов, Къасум Фаталиев, Малик Гъажиев, Шагъназар Хидиров, Лезги Ариф (Агъмедов), адан хва Муса Агъмедов... Абурун арада и йикъара 80 йисан юбилей къаршиламишай хуьруьн зегъметчи, фяле-шаир **Демир Жумартович ГЪАЖИМЕТОВНИ** ава.

Демир Гъажиметован яратмишунар гзафни-гзаф рубаидин клалубда

аваз кхъенва. Абурун чехи пай инсандиз, инсанвилез бахшнава, зегъметчи инсан сифте чкадал эцигнава. Автордин гьиликай рубаийрин къве ктаб хкатнава. Абурукай сад къурушви муаллим Майор Агъаева урус члалаз таржума авунва. Д.Гъажиметован бязи эсерар урус члалал “Гвардеец труда” газетдани чапна. Алатай йисуз автордин пуд лагъай ктабдизни экв акуна.

Демир Гъажиметов хуьруьн лайихлу узьумчийрикай, магъсулдарикайни дояркайрикай, механизаторикай кхъенвай хейлин макъалайрин, очеркдин авторни я. Абуру жуьреба-жуьре йисара “Лезги газет”, Хасавюрт райондин “Дружба”, къурушвийрин “Зегъметдин пайдах” ва “Къурушрин сес” газетрин чинриз акъатна. Лезги писателрин Союздин член тир Д.Гъажиметов “Къурушрин сес” газетдин редколлегиядин членни я.

Лагъана кланда, Гъажиметоврин хизан Къурушдал ватанпересвиллин тербия къачунвайди я. Демир бубадинни адан умуьурдин юлдаз Низаж бадедин къве хва, Демир Гъажиметован стха Надир Жумартовичан вири рухваяр Россиядин Яраклу Къуватрин офицерар я. Абурун жергейра полковникар, майорар, капитанар ава. Вири санлай - са уймахдай къадалай виниз офицерар акъатнава! Къегаьвилелди ислягъвал хуьзвай абуру Гъажиметоврин “полкунин” векилар я.

“Терроризмдин мусибатар”

ВЫСТАВКА

ЧИ КОРП.

Алатай гъафтеда Каспийск шегъердин “Дагдизель завод” ОАО-дин Культурадин дворецда “Терроризмдин мусибатар” твар алай санай-масаниз тухудай шикилрин выставка ачух хъана. И мярекат РД-дин культурадин министерстводин халкъдин яратмишунрин кваллин къаюмвилек кваз киле тухузва. Выставкадиз тамашиз Каспийск шегъердин руководство, депутаттар, шегъердин Общественный палатадин членар, “Россиядин дидеяр” ВОД ДРО-дин председатель, школьникар ва студентар атанвай.

Мярекатда кватл хъанвайбурухъ элкъвена тебрикдин келимаяр шегъердин администрациядин килин заместитель **Л.ЛЕВИЦКАЯДИ** лагъана ва выставкадин важиблувал къейдна.

- Шикилрай чаз чи халкъари зегъле ракъурдай гьихътин мусибат эхнатла акъазва. Терроризмдин аксина вири къуватар сад авуна кланда, нетижата ам терг ийизни алакъда, - лагъана ада.

Россиядин тарихда инсанрин килел атай мусибатрин вакъайрин шикилриз килигиз, выставкадиз 750 кас атанвай. Абурун вилик экъечна РФ-дин журналистрин Союздин член, писатель **П.АЛЕДЗИЕВА** рахана. Ада анал Дагъустанда 1999-йисуз киле фейи вакъайризи, террористри Бесландин школа кьуниз, Каспийскда 2002-йисан 9-майдиз хъайи хьиткьинаруни талукъарнавай вичин шириар келна.

Каспийск шегъердин Культурадин квалле Россиядин халкъарин адетдин культурадин Центради гъазурнавай “Дяведин эхиримжи шагъидар” шикилрин выставкадини кваллахзава. И выставкадин метлеб фронтвикар эбеди яз инсанрин риклера хуьн я. Адан сергъятра аваз дяведин хроникадин документар, Ватандин Чехи дяведин ветеранрин рикел хкунар къалурунава.

Выставкадин кваллах 31-майдалди давам жеда.

ГАЗЕТ - КІЕЛЗАВАЙДИ - ГАЗЕТ

Мергьяматлувал Инсанвилин къануралди

Нариман КЪАРИБОВ

Кар-кеспидик кумачиз, гзаф инсанар кесиб хъанвай алай девирда мергьяматлувилихъ чехи метлеб ава. Рикл, гил ачух, Аплагъ рикел алай ксари игтияж авайбуруз, иллаки чпихъ артухан къазанжияр авачир яшлугуруз кумекар гузва.

Ихътин мергьяматлу ксар Дербент шегьрдани цудралди ава.

Газ квай чехирар жуддай заводдин директор, РД-дин Халкъдин Собранидин депутат **Мегамед Мухтарович САДУЛАЕВА** шегьрдин детдом къаюмвиллиз къачуна хейлин йисар я. Ада гьар йисуз мектебра тарсар башламышдалди вилик диде-буба амачир аялриз алулдай парталар (школадин форма), къачин къапар ва ктабар твадай сумкаяр къачузва. Цийи йисан, 9-Майдин ва мусурманрин суварин йикъаризни М.Садулаева кылди вичин ва карханадин коллективдин патай детдомдин аялриз ширинлухар, емишар рекъе твазва.

Гзаф мергьяматлу кас тир Мегамед Мухтаровича Дербентдин яшлугуруз яшамиз жезвай пансионатни рикелай алудзава. Суварин йикъара инин столовойдиз кумек яз лазим тир вири продуктар рекъе твазва. Заводдин коллективди шегьрдин аялрин бахчайриз цийи мебель маса къачудай пулдин такъатарни чара ийизва. М.Садулаева вичи ва ам киле авай коллективди шегьр аваданламишуник кутазвай пайни екеди я.

Гьелбетда, мергьяматлу крава М.Садулаев тек туш. Ина игтияж авай ксариз, хизанриз, мектебиз, аялрин бахчайриз чпин патай кумекар гузайбуруз мадни ава. "Дагострой" ОАО-дин генеральный директор **Гъажи Ражабович ЖАБРАИЛОВ**, цлар эцигдай блокар акъудай комбинатдин (аниз Дагъустандин эцигунардай материалрин комбинат лугузва) директор, Дербент шегьрдин Собранидин депутат **Нариман Мегамедович МУСАЕВ**, "Радиоэлемент" ОАО-дин генеральный директор **Сейран Гъажиевич РАГЪИМОВ**, шегьрдин "Северный" автостанциядин директор **Наваи Ниязович БУТАЕВ** ва хейлин масабурни гъа ихътинбурукай я. Чпихъ мумкинвал авай хейлин дербентвияр шегьрдин сурарихъ гелкъезва, и кардиз чпин такъатар харжзава, рекъер туклуьрзава. "Къирхляр" сурара авай, мусурманрин суварин йикъара садакъаяр пайдай ва инсанар ацукъдай къур куьгъне хъанвай. И мукъвара анаг тамамвилелди цийи хъувунва. Стхяр тир **Къурбана ва Мегамеда**, хейлин такъатар харжна, къурун къавал алай ракъ цийидалди дегишарна, цлара къванцин плита-руна, цийи куьсруьяр (скамейкаяр) эцигна ва маса къвалахар тамамарна.

Къуй мергьяматлу къегъалар мадни гзаф хъурай!

Чи йикъарин инсанар Хуш рафтарвилелди

Рагъдин ЭМИНОВ

Гьар са касдивай анжах зегьметдал рикл хъуналди, чирвилералди ва агъайнавилелди жемьтдин патай гьурмет ва авторитет къазанмишиз жеда. Яргал йисара Ахъегъа УСЗН-да гъакъсагъвилелди зегьмет члугвазвай **Ферикъет АГЪАЕВАНИ** вирида гьурметзавай инсанрин жергедай я. Эгер чна адан зегьметдин ва уьмуьрдин рекъиз вил вегейтла, чаз анай дикъет гуниз ва чешне къачуниз лайихлу делилар ва рикел аламукъдай чинар гзаф аквада. Ахъегърин 1-нумрадин юкван школада келзавай вахтундани ам агъайна чехидан члаз килигдай, вичел тапшурмишай гьар са кар ян тагана кылиз акъуддай хуш къилихрин руш тир. Ада школадин общественный уьмуьрдани активдаказ иштиракзавай.

1980-йисуз школа кутьягдайдалай гьугъуьниз ам къвалахиз виликан "Ахтынский" совхоздин А.Агъаева регьбервал гузвай багъманчивилин бригадиз рабочивиле атана. Бригадирди вичел тапшурмишзавай гьар са къвалах вахтунда ва лап хъсан ери аваз тамаруналди, ам куьруь са вахтунда къвенкъвечийрин жергедай экъечна. Жегъилвилин ашкъидалди майишатдин къайгъуйрин яцъз гъахъай Ферикъет совхоздин дирекциядин патай чухсагъулриз ва премийриз лайихлу

хъана. Чешнелу къвенкъвечи рабочий тирвилляй ам 1982-йисуз КПСС-дин жергедай къабулна.

Рикле къилин образование къачунин мурад авай руш гъа и йисуз Дагъустандин политехнический институтдин инженерно-гидротехнический факультетдик экъечна. 1987-йисуз вуз агалкъунралди кутьягъна, хайи хуьруьз хтайла, жегъил пешекар УСЗН-дин яшлугуруз пенсияр тайинардай отделдиз къва-

лахал къабулна. 2001-йисалай 2003-йисал къведалди ада и идарара отделдин начальнивиле къвалахна.

Исятда Ф.Агъаева набутриз ва яшлугуруз социальный рекъяй къуллугъдай отделдин кар алай пешекар я. Ада чи районда авай 1, 2, 3-группайрин инвалидриз талукъ яз компьютердин база арадал гъунин кардани иштиракзава. Чина 1919 кас гьар жуьре группайрин инвалидар ава. И категориядин инсанрихъ галаз къвалахдайла, къилинди еке сабурлувал хъун ва регъимлувал къалурун тирди Ферикъета дериндай аннамишзава. УСЗН-дин руководстводи адан гьар йикъан къвалахдайла ризивалзава.

Хъсан социальный къуллугъчи хъиз, Ферикъет къайгъудар дидени я. Ада вичин уьмуьрдин юлдаш Жумартахъ галаз чпин пуд веледдиз хъсан тербия гана, уьмуьрдин рекъел акъуднава. Чехи гада Арсена, къилин образование къачуна, 2008-йисалай инихъ Махачкъала шегьрдин Ленинский райондин къенепатан крадин отделда участковый уполномоченныйвиле къвалахзава. Къвед лагъай хва Гъажимурада Махачкъала шегьрда 32-нумрадин школа лап хъсан къиметралди кутьягъна, вуздик экъечуниз гъазурвилер аквазва. Руш Жамиллядини, юриствиле пеше къачуна, 2013-йисалай РЦДПОВ-да психологвиле къвалахзава.

Ф.Агъаева 3 хтулдин бадени я. Ада абурни зегьметдал рикл алаз тербияламишзава. Хтулри лагъайтла, мукъвал-мукъвал къил члугуналди, алакъдай кумекар гуз, баде шадарзава. Къуй квехъ гележегдани къвалахда еке агалкъунар, чандин мягъкем сагъвал, уьмуьрда хушбахтлувал хъурай!

Таможнядин пост ачухна

Алай йисуз Россиядин Федерациядин Федеральный таможенный къуллугъдин 25 йис тамам жезва. И юбилейдин вилик Азербайджандихъ галаз авай сергъятдал Дагъустандин таможнядин алай аямдин цийи "Тагъирхуьруьн-Къазмаяр" пост ишлемишиз вахкана.

И пост къуншияр тир къве государство сад-садахъ галаз алакълу ийизвай мад са чкадиз элкъевена. И постунилай элячзавай 60 процентдив агакъна инсанар Мегамамдхуьруьн, Дербент, Ахъегъ, Докъузпара, Къурагъ, Рутул, Сулейман-Стальский, Хив районрин агъалияр, Азербайжан галай патахъай - Хачмаз, Къуба ва Къусар районрин агъалияр я. Дагъустандин Азербайжандин граждандин арада мукъва-къиливилин ва карчивилин алакълу мягъкем жезва. Таможенный цийи пост кардик кутуни а алакълу мадни гегъеншардай мумкинвилер ачухда.

Суддин вилик акъвазна

Гъазурайди - Нурдин РАШИДОВ

Россиядин Федерациядин Силисдин Комитетдин Дагъустанда авай Управленидин Махачкъала шегьрда авай Ленинский отделдин силисциди меркездин агъали Б.-диллай РФ-дин УК-дин 291-статьядин 3 ва 30-статьядин 3-паярин (ришвет гунай) бинедаллаз уголовный дело къарагъарнай.

Алай йисан сифте кылера Б.Махачкъаладин Ленинский райондин суддин прис-

тавдин кабинетдиз атана ва вичивай вичел алай жермедин пулар (буржар) къачун тавун тлалабна. Заминда приставдиз 2000 манат ришвет теклифна. Амма ада ришвет къачуна ва агъвалатдин гъакъиндай малумат тади гъалда серенжемар къабулун патал Россиядин МВД-дин Дагъустанда авай экономикадин хатасузвал хуьдай ва коррупциядиз аксивалдай управленидив (УЭБ ва ПК) агакъарна. 16-февралдиз Б.мад приставдин кабинетдиз атана ва винидихъ лагъанвай къадар пул (ришвет) гуз алахъна. Амма

УЭБ-дин ва ПК-дин къуллугъчийри ам къуна. Адалай къарагъарай уголовный дело суддиз рекъе туна. И мукъвара Б. суддин вилик акъвазна.

(Россиядин Дагъустан Республикада авай УФСФС-дин пресс-къуллугъдин материалрай).

Паркар къаюмвиллиз къачунва

Нариман КЪАРИБОВ

Дербент шегьрдин мектебрин педколлективри ва аялри шегьрда кыле тухузвай аваданламишунин, къацу авунин къвалахра активдаказ иштиракзава. Хъсан крадик къил кутунин карда шегьрдин 12-нумрадин юкван мектебрин муаллимар ва аялар иллаки тафаватлу жезва. Гъалибилдин суварин вилик квай йикъарани абур Дербент

бентда авай стхавилин сурара михъивилерин барадай къайда тун патал суботник тешкилна.

Шадвал ийиз жедай мад са кар ам я хьи, и мектебрин коллективди шегьрдин 3-микрорайонда авай Советрин Союздин Игит Абас Исрафилован ва чехи шаир Стал Сулейманан тварарихъ галай паркар къаюмвиллиз къачунва ва анрихъ къайгъударвилелди гелкъезва. И мукъвара мектебрин чехи классра келзавай 150-далайни гзаф аялри

анин директор Л.Г.Зотовадин ва классрин руководителрин регьбервилек кваз Стал Сулейманан тварарихъ галай паркуна авай тарарин пунариз пер ва киреж яна, парк гекрек авачир хъчарикай ва зирзибилдикай михъна.

Людмила Зотовади малумарайвал, къаюмвиллиз къачунвай къве паркунани михъвал хуьнин ва тарарихъ гелкъуьнин къвалахар мектебди гьар вацра кыле тухуда.

Зегьметдин ветераникай Гьуьрметдин эвел намуслу зегьмет я

Рагьидин ЭМИНОВ

Ахцегьрин Гьуней пата яшамыш жезвай Дестегуьл ЭМИРЖАНОВАДИЗ вичин яргьи уьмуьрда (ам 1930-йисуз дидедиз хьана) гзаф азиятар, дяведин йисарин мише-кьатвилер акуна. Амма ада абур вири дурум-лувилелди алудна. Ахцегьа 5-класс кутья-гьайла, ам, гьвечли яшдизни килиг тавуна, вичин рагьметлу диде Зейнабахъ ва буба Ме-гьамедахъ галаз Мукьтадиран тиварунихъ галай колхоздин бригадир С. Сафаралиеван бригадада кваллахиз фенай. Ватандин Чехи дяведин четин йисара ада вичин дидедихъ галаз санал колхоздин никлерани чуьллера гьар жуьредин кваллахар гьакьсагьвилелди тамамарна. Дирибаш жегьил руша, вичел тапшурмишзавай гьи кар хьайитлани ери аваз тамамаруналди, амайбуруз чешне кьалурдай.

Гьа и йисара ада ина кваллахзавай Али-султан лугьудай жегьил дагьвидихъ галаз кьисметар сад авуна. Абуру яргьал йисара сифте колхозда, ахпа "Заря" совхозда кваллахна. Зегьметдин ветеранди производстводин планар гьамиша артухни алаз тамамардай. Бегьер кватл хьийизвай ва ала-фар гьазурзавай вахтара ам зарбачийрин жергеда жедай. Адаз и йисара совхоздин дирекциядин, рабочкомдин патай са шумудра чухсагулар малумарна, премиярни гана. Д.Эмиржанова соцсоревнованидин кивен-кивечини тир. Адан шикил гзаф йисара совхоздин ва райондин Гьуьрметдин доскайрални хьана.

Са кьадар яшар хьайила, ада саки 25 йисуз а вахтара чина кардик хьайи гамар ва гуьлуьтар храдай цехдани гьакьсагьвилелди кваллахна. Гила Д.Эмиржановади лайих-лудаказ ял ягьиз хейлин йисар я. Зегьметдин ветерандиз врида гьуьрметзава. Гьуьр-

мет ада вичин хуш, секин кьилихралди кьазанмишна.

Яшлу ятлани, Дестегуьл баде сагь ва кьубан я, ам вич-вичиз кьекьезва, вичелай алакьдай крар ийиз чалишмиш жезва. Вичин вири уьмуьрда зегьмет члугваз вердиш хьанвай адавай масакла женни ийидач. "Зегьметди чандин сагьвал ва кьубанвал гуда" лугьуз-вай бубайрин мисал ада гьахьлуди яз гьисабзава. Са кьадар йисар идалай вилик адан уьмуьрдин юлдаш Алисултан халу рагьметдиз фена. Зегьметди гьуьрмет арадал гьанвай и хизанда 3 гадани 2 руш тербияламишна. Дестегуьл бадедихъ 15 хтулли 21 птул ава. Абуру адал мукьвал-мукьвал квил члугвазва, бадедиз чпелай алакьдай куьмекар гузва, хуш суьгьбетралди адан гуьгуьлар шадариз алахзава.

Кьуй адаз Аллагьди гележегдани чандин сагьвал, руьгьдин кьубанвал гурай! Чна гьуьрметлу ветерандиз Ватандин Чехи дяведа гьалибвал кьазанмишайдалай инихъ 71 йис тамам хьун риклин сидкьидай мубаракзава!

Гьалибвилик пай кутуна

Гьар са касдивай анжах зегьметдал рикл хьуналди, гьакьсагьвилелди, алакьунралди ва агьайнавилелди жемьтин патай гьуьрмет ва авторитет кьазанмишиз жедат. Ахцегьрин Гьуней пата яшамыш жезвай Келимат АБДУЛЛАЕВА бадени вичиз врида гьуьрметзавай инсанрин жергедай я. Эгер чун адан зегьметдин, уьмуьрдин рекьихъ галаз таниш хьайитла, анай чаз дикет гуниз ва чешне кьачуниз лайихлу делилар ва рикел аламукьдай чинар гзаф аквада. Келимат бадедиз, аял вахарилай башламишна, уьмуьрда гзаф азиятар, дяведин йисарин каш-мекь акуна.

Ватандин Чехи дяве башламишайла, вич школьница яз, тарсарикай азад вахтунда ада дидедиз колхоздин кваллахра куьмекар гудай. А вахтара зегьметдин йикьарай колхозчийриз складдай техил гузвай. Идалайни гьейри, а члавуз К.Абдуллаевади фронтдин игьтияжар таьминарунин мураддалди йифериз вичин дидедихъ галаз санал гуьлуьтар, бегьлеяр храдай. Дяведилай гуьгуьуниз ада сифте Кьучагьрин хуьруьн колхозда ва гуьгуьнлайни Ахцегьа "Заря" совхозда рабочийвиле ва дояркавиле кваллахна. Кьвачихъ галай гьайванрихъ иесивилелди гелкьезвай ва гьар са каликай юкьван гьисабдалди 1430 килограмм нек ацазвай гьакьсагь дояркадиз совхоздин дирекцияди гьуьрметдин грамотаяр, пулдин премияр гана. Кивенкивечи доярка Келимат бадедин шикил хейлин йисара совхоздин ва райондин гьуьрметдин доскайрал хьана.

Зегьметдин ветерандиз Гьалибвилдин суварихъ галаз алакьалу яз са шумудра

Россиядин Федерациядин Президент В.Путинан кьулар алаз тебрикдин чарарни хтана. И карди Келимат бадедик еке шадвал ва руьгь кутуна. Ам фадлай пенсиядиз экьечинава. Адахъ 4 рушни 2 гада ава. Абур вири тербияламишна уьмуьрдин рекьел акьуднава. Гьвечли гада Зугьраб адан патав гва. Хтулризни чпин баде гзаф истеклу я. Келимат бадедихъ 24 хтул ва 33 птул ава. Абуру адал мукьвал-мукьвал квил члугвазва ва чпелай алакьдай куьмекар гузва.

Чехи Гьалибвилдин суварин пакадин юкьуз, 10-майдиз, Келимат бадедин 90 йис тамам хьана. Чна адаз экуь и сувар ва гьакл вичин 90 йисан юбилей риклин сидкьидай мубаракзава. Кьуй адахъ гележегдани чандин сагьвал хьурай!

Вилик пад кьуна

Гьазурайди -
Ханум ШАЙДАБЕГОВА

РД-дин экологиядин ва тлебиатдин ресурсрин рекьий министрстводин кьуллугьчийри Россиядин Яру ктабдиз акьуднавай кьуш маса гуз чалишмишвал авунин вилик пад кьуна, хабар гузва идарадин пресс-кьуллугьди.

Чешмедин гафаралди, идарадин почтадиз Николай Лузьянов лугьудай касдилай гуя Avito.ru сайтда Дагьустандин мулкуна тек-туьк амай кьуш - лацу тум галай лекь маса гузвай малумат тунва лагьай хабар агакьна.

И делил ахтармишиз гьайванрин алем хуьнин рекьий отделдин кьуллугьчи Сергей Черный Кьизляр райондин Александрийская хуьре яшамыш жезвай алверчидин патав фена. Адан (кьуш гузвайдан) гафаралди, лекь адаз гьеле шараг яз мукай аватайла жагьайди, гелкьвена, хвена, чехи авунвайди я.

Гьайванрин алем хуьнин хилеи законодательство члурай дуьшуьшра Россиядин КоАП-дин 8.35 статьядин бинедаллаз административный дело кьаргаьрун кардик кутунва. Кьуш вахчуна,

вахтуналди хуьн ва ахпа члуруз аххьаюн патал заповедникдиз вахкана.

Гьеле 90-йисарин эхирра Дагьустанда лацу лекьер 15 жуьтдив агакьна амай. Кьенин юкьузни, Минприроддин делилралди, регионда амай ихьтин кьушарин кьадар артух хьанвач.

Минприродади гражданиз мукьаят хьуниз ва ихьтин малуматар жагьай дуьшуьшда тлебиат хуьзвай идара хабардар авуниз эвер гузва.

АДРЕС: Дагьустан, Махачкьала шегьер, Абубакарован куьче, 73 - квал, почтадин индекс - 367012. Малумат гьакни министрстводин электронный адресдиз - mpriord - info@mdil.ru - рекье тваз жедат.

Дагьустандин АПК-рин гьалар

АЛАЙ ВАХТУНДА Дагьустандин агропромышленный комплекс (АПК) техникадин ва технологиядин жигьетдай цийийкка туькьуьр хьувунин игьтияж арадал атанва, хабар гузва РД-дин Минсельхозпроддай.

Хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилунин нетижаяр хейлин дережада и хиле ишлемиззавай техникадилай аслу я, ам лагьайтла, гзаф йисар я кьвердавай пис гьалдиз кьез.

Техникадалди тадаракламишунин дережадилай технологиядин тайинарнай крар вахтунда тамамарун, яни культурайрин бегьерлувал, ерилувал, алишверийшда акьажунар аслу жезва.

- Алай аямдин умудлу, зегьмет тлимилардай техника авачиз Дагьустандин хуьруьн майишатдин суьрсет гьасилзавайбуруз АПК вилик финин карда агалкьунар кьазанмишун четин я, - лугьузва идарада. РД-дин Минсельхозпроддин технический политикадин ва мелиора-

циядин рекьий управлениди кьейдзавайвал, хуьруьн майишатдин шей гьасилзавайбурухъ алай аямдин машинар тахьуни хуьруьн майишатда ресурсар кьенят ийидай технологияр кардик кутун сергьятламишзава. И кар фикирда кьуна, са бязи майишатри чпин сергьятламишнавай мумкинвилер квалтна, вахтунин истемиззавай дискаторар, агрегатар, тумар цадай комплексар ва бегьер квалтдай машинар кьачузва ва и кардик федеральный гьукуматди майишатдин техникадиз ва федеральный лизингдиз агьузарна гузвай 25 процентдин кьезилвални ишлемиззава.

Амма 2015-йисуз ва гьиле авай йисан алатнавай вахтунда кьачунвай техникадилай и хел алай девирдин технический дережадив агакьариз, вилик акьвазнавай месэляяр гьализ алакьзавач.

Месела, алай йисан кьуд вацра республикадин хуьруьн майишатдин шей гьасилзавайбуру 27 млн манатдихъ техникадин 23 тадарак кьачунва.

Икк хьайила, алай вахтунда хуьруьн майишатда технико-технологический цийийвилер тун патал РД-дин бюджетдай государстводин куьмекин муьгьтежвал ава, гьисабзава идаради.

Муниципалитетра ахтармишунар тухузва

2016-ЙИСАН 10-майдилдай Дагьустандин муниципалитетра рабочий дестейри зегьметдин алакьайрин гьакьиндай икьарар авачиз кваллахзавай агьалияр дуьзда аькуддай ахтармишунар башламиш хьувунва, хабар гузва РД-дин Минэкономдай. Ахтармишунар РД вилик финин рекьий кар алай "Экономика экьуди авун" проект кардик кутунин сергьятра аваз тухуда.

Чешмеди хабар гузвайвал, республикадин вири шегьерра ва районар ахтармишунар РД-дин экономика ва территорияр вилик тухунин Министерстводин кьуллугьчийри РД-дин Гьукуматдин ва Администрациядин Кьилин контрольный управленидихъ галаз санал

тухуда. Рабочий дестейри карханайра ва тешкилатра махсусдаказ кьейднавай рабботникрин гьисабар кьазва.

Фин-хтунрин мурад республикадин кваллахзавай агьалийрикай тамам делилар РФ-дин РД-да авай Пенсионный фондунин ва Дагьустандин ТФОМС-дин базайра хьун таьминарун я.

Кьейд ийин: алатай йисуз рабочий дестейри тухвай ихьтин кваллахдин нетижада зегьметдин алакьаяр туькьуьр тавуна кваллахзавай 39 агьзурдалай виниз инсанар дуьзда аькудна, абурукай махсус гьисабдик 21 агьзурни 703 кас квай. Алай вахтунда икьарар авачиз кваллахзавайбурун кьадар 69 агьзур касдив агакьзава.

Хци месэла

Экология: гьакъикъат, веревирдер

Нариман КЪАРИБОВ

Михь тѳебиат, михь гъава, михь яд инсандин яшайиш патал, ризкъи хъиз, чарасуз герек я. И гьакъикъат садавайни инкар ийиз жедач. Гьакъ хъайила чакай гъар сада вич тѳебиат, чун элкъурна къунвай алем къайгъударвилелди, чиркинар тавуна хвена кланда.

Амма чи гъар йикъан уьмуьрда икѳ жезвани? Гьелбетда, ваь. Телевизордиз килигдайла ва интернет ахъаяйла, гьикъван гъайиф члугвадай кар ятлани, гзаф вахтара чаз тѳебиатдин гьакъиндай хъсанбурухъ галаз санал члур, рикѳ тлардай дуьшуьшарни аквазва, ван къевезва: флан чкада цай къуникди квалер, карханаяр, складар кана, тамар, чуьллер ялаврин хура ава, ракъун рекъин рельеьсерилай алатуникди нафт ва мазут авай цистернаяр кузва, гьуьлерал кудай шейэр тухузвай гимийрай гзаф къадар мазут экъична, гьуьлерин винел чѳехи майданрал лекеяр арадал къевезва, къушар, балугъар ва гьуьлера яшамеш жезвай маса гъайванар терг жезва. Хиве къуна кланда хьи, чалай аслу тушир татугайвилерихъ, бедбахтвилерихъ галаз санал гзаф вахтара винидихъ къалурнавай дуьшуьшар арадал атунын себебар инсандин къайгъусузвилехъ, тапшурмишнавай кардин гьикѳ кландатлани хъурай лагъана эгечлунихъ, кваллахдал дуьзгъун гьуьзчивал тахъунихъ галаз алакълу жезва.

гегъенш дерин фур гилани ама, вични элкъвена эхцигнавай яшайишдин квалерин юкъни юкъва гьатнава. Анаг ни ва мус ахцлур хъийидатла, гьелелиг садазни малум туш. Суал къевезва: яраб ихътин татугайвилелдин хиве шегъер гележегда гегъенш хъунин, анин генеральный план члур тавунин жавабдарвал авай ксари, - шегъердин ва Дербент райондин (тлар къунвай карьер ачухай а чавуз чил райондин мулкар акатзавай) виликан "бубайри" вучиз рехъ ганайтла, лугъуда за.

За винидихъ къейднавайвал, къадим Дербентдин мукъварив, гъам къибле ва гъамни кефер пата кылдин ксарин карьерар гилани амазма, кардик кума.

Са карьер лап Дербентдин вини къиле Жалгъан дагъдин "къужахдани" бинеламиш хъанва. Гъар сеферда гар акъатайла, анай ва мукъварив гвай маса карьеррай къевезвай къванцин рукади шегъердин чиниз «пудра» язава, "Аваин" микрорайонда авай хусуи квалерин гъаятар, салар чиркинарзава.

Экология, чун элкъурна къунвай тѳебиат хуьникай, чилин гьакъиндай къайгъударвал авуникай ихтилат кватайла, и барадай тербиядин кваллахдихъ авай лазимвилекайни метлебувилай лагъана кланда. Иллаки акъалтзавай несилдиз талуькъ яз. Гъайиф хьи, и барадайни эхиримжи вахтара хейлин кимивилер, фагъумсузвилер арадал атанва. Масанра заз чидач. Дербентда фадлай инихъ авай ва вични чи республикада лап хъсанбурукай сад тир жаван натуралистрин станция (СЮН) са къве йис инлай вилик, вучиз ятлани, агална. Рази тежедай кар хъана. Вучиз лагъайтла, вичин къиле бажарагълу тешкилатчи, Дагъустан Республикадин лайихлу муаллим Насруллаев Зейдулагъ авай и станциядин коллективди акъалтзавай несил тѳебиатдал рикѳ алаз, ам хуьнин халис къайгъудар яз тербияламышунин жигъетдай гзаф терефрин маналу кваллах тухузвай. СЮН-да гъвечли натуралистрин са шумуд кружок кардик квай. Тѳебиат хуьнин рекъе чирвилер гунихъ галаз санал анин муаллимри шегъердин мектебра клелзавай аялриз тежрибадин тарсара набататрихъ, чилихъ гелкъуьнин къайдаярни чирзавай. Станциядин тежрибадин участоьда емишрин жуьреба-жуьре сортарин къелемар битмишарзавай, абур гъар гатфарин ва зулун вахтара гъаятар къацу авун патал мектебриз чара ийизвай. Муаллимрин гуьзчивилик кваз битмишарзавай салан майварни шегъердин мектебрин столовойриз рекъе твазвай. Юннатри гъар зулуз клватзавай цуькверин тумаралди шегъердин зеленхоз таъминарзавай.

СЮН агалуникди ана гзаф йисара гьакъисагъвилелди кваллахай муаллимарни кеспидик квачиз амуькъна. Зи фикирдалди, штатар пайгардик кутазавайди (оптимизация) я лугъуз, шегъерра тѳебиатдиз, чун элкъурна къунвай алемдиз къуллугъзавай тешкилатар агалун дуьз туш.

Эгер зун ягълмиш туштла, 2017-йис Россияда Экологиядин йис яз малумарун къетнава. Лап вижевай кар жеда. Гьикѳ хьи, тѳебиат хуьн инсан, чан алай гъар са затѳ патал гъамнаша герек тирди садрани фикирдай акъудна кландач.

Тамариз, фад кудай шейэр авай складриз къастунай цай язавай, улкъвездиз "чпелай алакьдай" зиянар гузвай туремаярни кими туш.

Тѳебиатдиз, чун элкъурна къунвай алемдиз члур таъсирзавай маса себебарни ава: шегъерин паркара, куьчейра чуьллера ва тамара тарар атлун, гьуьлериз, вирериз ва вацариз чиркин ятар ахъанер, къванер атлудай карьерар ачухун ва масабур.

Гъайиф хьи, ихътин члур крариз, гзаф къадар маса чкайра хъиз, Кьиблепатан Дагъустандани рехъ гузва. Мисал яз, къванер атлудай карьеррикай рахан. Дербент шегъердин патарив абур йисандавай-суз артух жезва. Абур чилиз, тѳебиатдиз еке зарар гуз пул къазанмишдай бизнесдиз элкъвена.

Гьелбетда, заз инал карьерар ерли хъана кландач лугъуз кланзавач. Гьикѳ хьи, карьерра атлузвай къванерикай, блокрикай яшайишдин квалер, мектебар, аялрин бахъаяр, маса имаратар эцигзава. Ихтилат абур гъина, гъихътин шартлара ачухзаватла, гъаьдакай физва. Зи рикѳел хъсандиз алама, са 15-20 йис инлай вилик Дербентда авайди анжах са карьер тир, вични гьукуматдинди. А карьердихъ - Дагъустандин эцигунардай материалар акъуддай комбинатдихъ (ДКСМ) цлар эцигдай къванер атлудай къве участок ("Первомайский" ва "Октябрьский") авай. Анра атлузвай лап хъсан еридин цларин блокар поездра аваь Дагъустандилай къеце патаризни, гъатта Москвадизни кваз рекъе твазвай.

Тѳебиат, экология хуьнин мураддалди карханади къванер атлана куьтягъай чкаяр, накъвадив ахцлур хъуьуна, къайдадиз хкизвай. Гъасилзавай продукциядин къадар хейлин тѳимил хъанватлани (гила карьерин къадар, асул гъисабдай яз къилдин ксаринбур, гзаф хъанва), и карханадин коллективди, гъа вилик вахтара хъиз, чилив гьуьрметдивди эгечлун давамарзава, куьгъне хъанвай карьерар гуьнгуьна хутан хъийизва.

Амма, Дербентдин этрефайрани къванер атлана, анин запасар куьтягъ хъайила чил гегъенш майданра дерин фуьрариз элкъурнавайбур, анагар ахцлур тийиз гадарнавайбурни авачиз туш.

Са вахтара, гъатта Азербайжандайни атана, Дербентда карьердин "иесивал" авурди, "чилилай пул акъудайдини" хъана. А карьердин

Суалрин суал

Ягълмишвал яни, зарафат?

Абдулашим ГЪАЖИМУРАДОВ, муьгъверганви

СССР чуклурайла, колхозринни совхозрин чилер, аквадай гьалда, фазендайриз элкъуьрун патал, 49 йис, вахт къалурна, чкайрал яшамеш жезвайбурув, сифте нубатда рабочийрив, амуькьайтла, хуьруьн къуллугъчийривни - муаллимрив, духтуррив арендада вугунин месэла вилик акъвазна.

Меьгарамдхуьруьн райондин Гилийрин хуьре дигидай чил а вахтунда агъалийрин гъар са нефесдал 67 сотых ацалтзавайтла, Муьгъвергандал ахътин чил 5 сотых гьалтзавай... Ятлани, месэла къилиз акъатна: 49 йисан муддатда, цийи багълар кутунин шартлуналди, чи совхоздин чилерни тайин ксарин арада пайна. Чкайрал яшамеш жезвайбурув, амма виридаз сад хъиз ваь - садаз са гектар, садаз къве гектар, садаз са метрини! Зи патай арзаяр гзаф хъанайтлани, чил заз ганачир, яни зав чил вуганачир.

Вахтар алатна. Райадминистрациядин патай вуна 2004-йисалай инихъ 0,5 га чилин налог ганвач, ам гун лазим я, 4140 манат це лагъай чарар хъвез хъана.

Чкадал фена. Захъ ахътин чил тахъайдакай, заз ам тагайдакай хабар гана... Къве йис арадай фена, чар-затѳ мад хтанач.

Гила мад хтанва. Чил вични - дигидай заз кланзавай хътинди. Амма гана-чир, арзаярни хъанай. Арзадиз килигна, ваз 0,5 га чил 2003-йисан 31-мартдиз ганва лагъай къарар акъуднава (ам за архивдай къачуьна).

А чил вич гъинал алатла, къуни-къуьнши вуж ятла, заз чизвач, я заз ганвай чил акур касни авач. Винидихъ тлар къунвай къарардилай гъейри, маса са чар-царни а чилин гьакъиндай зи тлар-цихъ авач. Авачир чан азраилдизни жагъидач лагъайвал, багъ кутун патал дигидай а чил къе заз Муьгъвергандин уьруьшда жагъизвач, я къалурдай касни авач...

Гьикъван зун газетрин чинрал ятарикайни чилерикай рахазватлани, са чи хуьруьн ваь, гьакѳ амай лезги хуьрерин месэлайрални, газетрай аквазвайвал, са клукѳ къевезвач.

Чи вилик-къилик квайбурулай ийида, жеда, чалай аслу туш гафар я чав ахкъазавайбур йисаралди. Амма, фикир це, къуллугърик квай ксари садани, чпин хуси кваллахар йисарал, варцарал, гъафтейрал вегъезвач. Гъар юкъуз абур хуси майишатда тамамарун фикирдиз къачузвай кваллах я вичи ийизва, я масадав тамамариз тазва. Завайни вавай, саки са хуьруьвайни жезвач чун патал гъиле къазвай кваллах тамамариз. Вучиз?

Станциядин начальник

Гъажнагъа МЕГЪАМЕДШЕРИФОВ

Кеферпатан ракъун рекъин начальник Владимир Пястолов Махачкъаладин регион гатун парар ва пассажирар тухуьниз гьикѳ гъазур хъанватла ахтармишун патал апрелдин вацра чѳехи комиссияни галаз атайла, санлай къачурла авунвай гъазурвилер бегъембур тушиз акуна, мад сеферда майдин эхирдай хкведа лагъана хъфенай. Анжах а сеферда хъсандиз кваллахунай ада Мамедкъаладин станциядин начальник Чайдабег РАСУЛОВАЗ вичин патай чухсагъл малумарнай.

Сулейман-Стальский райондин сидхуьрьнви Чайдабег 1975-йисуз Курхуьре 8-класс акъалтларайдалай гьуьгъуьниз Орджоникидзе (Владикавказ) шегъердин ракъун рекъерин техникумдик экечнай. Анаг куьтягъайла, чирвилер мадни артухариз Москвадин ракъун рекъин институтдиз гъахъна. Келун акъалтларайдалай къулухъ Дербент станциядал кваллахиз атана.

Сифте поездар рекъе твадай паркуна, ахпа Дербент станциядин дежурныйвиле са шумуд йисуз кваллахна, тежриба хъайила, ам 1994-йисуз Самур станциядин начальниквиле тайинарнай.

Ина кваллахдай вахтунда (1996-йисуз) Азербайджандинни Урусатдин станциядин (Самур Ялама) арада ракъун рекъени сергъятдин блок-пост мягъкемариз гатлуннай. И постунал чи гьукуматдин сергъят хуьзвай пограничникриз къулай шартлар арадал гъунин кваллахдик Чайдабег Рамазановичани вичин пай кутунай.

1998-йисуз Чайдабег стха Белиж станциядин начальниквиле, гьуьгъуьнлай Дербент станциядин начальникдин заместителвиле, ахпани Мамедкъала станциядин начальниквиле тайинарнай.

Ракъун рекъин кваллах хъсандиз чидай тежрибалу пешекар Чайдабег Расуловаз, кваллахда авай чѳехи агалкъунриз килигна, 2009-йисуз Урусатдин транспортдин министр хъайи И.Левитина чухсагъл малумарнай. Вахъ мадни чѳехи агалкъунар хъурай, Чайдабег стха.

“Ахцегьрин ниси” арадал хкизва

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Советрин девирда Ахцегьа ниси хкуддай машгур кархана авай. Аниз гьар юкгуз Ахцегь, Докгузпара, Рутул районрин колхозрайни совхозрай махсус машина аваз тонралди нек гьиз, гьукуматдиз вахкузвай. Тарифлу ниси челегра аваз уьлкведин промышленностдин центрайриз рекье твазвай. Советрин кьурулушдин общественный майишатрихъ галаз, гьайиф хьи, чкадин ниси хкуддай карханани чклана. Гила, 25-йисалай, Ахцегьа “Колхоз Агьасиева” СПК-ди хсуси кьуватралди ниси хкуддай гьвечи цех арадал гьанвайдакай ва ана 3 касди намуслу-даказ кваллахзавайдакай малум хьайила, чна адан кваллахдихъ галаз мукьувай таниш хьун кьетна.

жегни жедач, гьавилай майишатда чна чи суьрсет гьалдай гьвечи цех туькьурнава. Аквазвайвал, ина михьивилин, производстводин технологиядин вири истемишунар вилив хвена, кваллахдай кьулай шартлар яратмишнава, - суьгьбетзава абуру. - Тадаратрикай рахайтла, некледин ери ахтармишдай гьвечи лаборатория, 800 литр нек гьакьдай махсус чан, 300 литрдин кьве пастеризатор, сепаратор, маслбойка, махсус пресс-формаяр, кьилди квалле гьазур суьрсет хуьдай чанар, холодильник, дезгеяр ва, кьилинди, ятар ахвахдай кьанализация ава. Эцигнавай квал ва тадаракарни кваз и цехдин сметадин умуми кьимет миллионни 200 агьзур манат я. Алай вахтунда суткада чна хсуси маларин 250-300 литр нек гьалзава. Мукьвал гележегда, алафрин базадиз килигна, калерин кьадар 50-дав агакьарда. Хсуси майишатривайни дуьз кьведай кьиметдай нек маса кьачуз, цех вичин проектдин кьуватдив агакьарда: суткада са тонн нек гьалда, яни суткада 120 килограмм ерилу ниси хкудда. Чи гьасабралди, кьве йисан вахтунда цехди авунвай харжияр тамамвилелди арадал хкун лазим я.

■ СПКА -да ниси хкуддай цех кардик кутунин месэла гьик арадал атана? - хабар кьуна за.

- Им Ахцегь райондин регьбер Осман Абдулкеримова кьил кутуналди ва финансрин патахьайни алакьдай кумек гуналди арадал атай проект я. Шаз гатуз ада, аз эверна, лагьайвал, Дагьустан Республика яшайишдинни экономикадин жигьетдай

вилек тухунин “Менфятлу агропромышленный комплекс” кар алай проект уьмуьрдиз куьчуьрмишун патал гьар са районда производстводин са кархана тешкилна кланзавай. Гьанал аз теклифна хиве кьур кар ингье кьилизни акьуднава. Дугьри я, майишатда чна жуван зегьметчийрин игьтияжар патал са бубат шартлара ниси гьамиша хкудзавай, яни талукь тир тежриба ва чи суьрсетдиз муьштерини авай. Амма ахтармишдай са кас кьведа лагьайла, хиве кьан, чун абурун жермейрикай кьил кьакьудуниз мажбур жедай. Гила гьвечи производство гьукуматдин кьурулушрин истемишунрив кьурвал дуьзмишнавайла, атай кас, сагьрай лугьуз, хьфизва.

■ Яни герек вири чарар-царарни кьайдада ава. Чаз чида хьи, хуьруьн майишатдин производствода виридалайни важиблу ва четин месэлайрикай сад гьасилзавай суьрсет маса гун я.

- Эхь. Малдарвилин суьрсетдин еридин сертификат, санэпиднадзордин ва маса кьул-

» Производство авачир чкада хьсан гележегни жедач, гьавилай майишатда чна чи суьрсет гьалдай гьвечи цех туькьурнава. Аквазвайвал, ина михьивилин, производстводин технологиядин вири истемишунар вилив хвена, кваллахдай кьулай шартлар яратмишнава

Лугьун хьи, райондин хуьруьн майишатдин 90-далай виниз тешкилатрикай (ЛПХ-яр квачиз) менфятлугьурукай сад виликан “Ахтынский” совхоздикай амай Агьасиеван тварунихъ галай СПК я. Майишатдин правленидин председатель, РД-дин хуьруьн майишатдин лайихлу работник, РФ-дин хуьруьн майишатдин министрстводин Чухсагьулдин чарчин сагьиб Фридин Мисриханован регьбервилек кваз ина чкадинни швицкий жинсер какахьнавай 80 кьарамал (абурукай 30 калеря ва гьар са каликайни йиса юкьван гьисабдалди 1200 литр нек ацазва), 500 лапаг (абурукай 300 - диде хипер) хуьзва. Эхиримжи 5 йисан кьене саки 70 гектарда бубайрин сортарин ичери баглар куктунва. Ингье гила нек гьалдай гьвечи кархана ачухнава. Куьрелди, СПК-да 35 касди гьакьисагьвилелди зегьмет члугвазва.

Ниси хкуддай цехдин вилек чун Фридин Мисрихановани цехдин заведующий, ниси гьазурдай устлар Зиядхан ГьАМЗАЕВА кьаршиламышна ва чпин производстводихъ галаз танишана.

- Производство авачир чкада хьсан геле-

лугьрин документар кьачунва. Суьрсет “Ахцегьрин ниси” лишан алай махсус кьапара аваз маса гун патал чун исятда лицензия кьачунин кьайгьудик ква. Гьелелиг чна 3-7 килограммдин нисидин клашар райцентрада базардин кьиметдай машиндай маса гузва. Фикирдик, колхоздин малдарвилин суьрсет маса гудай махсус туьквен ачухна, анай нисидилай алава рганвай (пастеризоватнайвай) нек, гьакь кьаймах маса гун ква.

Страсбургдиз теклифзава

Гьазурайди - Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Дагьустан Республикадин карчи дишегьлийриз алай йисан 15-17-декабрдиз Францидин Страсбургда кьиле тухудай “Россиядай кланвилелди” международный форум-выставкадиз теклифзава, хабар гузва РД-дин карчивилин ва инвестициярин рекьяй Агентстводин пресс-кьуллугьдай.

Мярекат малуматрин ва коммуникациярин краай Агентстводи “Дишегьлидин гьилералди” проект кардик кутунин сергьятра аваз тешкилда.

Форумдин мурад регионрин ва вири алемдин арада кардив эгечлуни саналди тир алакьаяр гегьеншарун, мягькемарун, РФ-дин гьвечи ва юкьван бизнесдиз инвестицияр желбун, интеграциядин бизнес-процессар, важиблу трендар, ресурсар вилик тухун я.

Мярекатди Россиядин жуьреба-жуьре регионрай дишегьлийриз хас тир лишанрин чешмейрал фикир желбдай, чи уьлкведин цийи метягьар Европада уьлквейрин базарриз акьуддай, искусствода, модда ва дизайнда цийи тварар ва бажарагьар ачухдай, гьвечи ва юкьван бизнесдиз инвестицияр желбдай мумкинвал гуда.

Форумдин сергьятра аваз международный месэлайриз, экономикадиз, политикадиз, дишегьлийрин карчивилиз, здравоохраненидиз, кумекдин крариз талукьарнавай пленарный заседание, гьужетар, элкьвей столар кьиле тухуда. Тешкилатчийри кьейдзавайвал, форум-выставкадин нетижада гележегда Россиядин твар хкажжеда, гьвечи ва юкьван бизнес вилик финиз, экономикадин цийи технологияри санал кваллахуниз хьсан патахьай таьсирда.

Гегьенш информация квевай агентстводин оргкомитетдин телефондай кьачуз жеда:

+7 (843) 238 04 84; e-mail: info@handswomen.com.

Яшайишдин квалер кирида вугун

Гьукуматдин ва муниципальный квалер кирида вугунин гьахь-гьисабар Россиядин вири регионра мукьвара сад хьтин кьадарда аваз ийида, хабар гузва РД-дин государстводин яшайишдин дараматрин инспекциядин пресс-кьуллугьдай. И мурад патал РФ-дин эцигунрин ва ЖКХ-дин министрстводи вири субъектриз методикадин сад тир сиягь туькьурнава. Кирида кьунин гьакьидин кьадар акьуддайла, гила яшайишдин квалерин умуми майдандин вири паяр (михьивилердай чкаяр) фикирда кьазва. Анжах балконар, лоджияр, айванар умуми майдандик акатзавач.

Киридин гьахь-гьисабар ийидайла, яшайишдин квалерин ишлемишунин ерилувални гьисаба кьазва. Ам квал ишлемишунин дережадилай, шегьерда ам алай чкадила, улакьдиз мукьва-яргьавилелай, райондин экологиядилай, цларин материалрилай, лифт аваз ва я ава-

чиз, мусоропровод ва кудай яд аваз хьунилай аслу яз агьузда ва я хкажда.

Кьейд ийин: и жуьредин кьайда 1997-йисалай авайди, амма ам меслятин жуьрединди тир. Нетижада икьрарин бинедаллаз кирида вугузвай государстводин ва муниципальный квалерихъ галаз ийизвай гьахь-гьисабар региондилай аслу яз сад-садалай хейлин тафаватлу я.

И гьал туькьурун патал государстводин ва муниципальный фондунин вири иесийри киридин гьахь-гьисабрин кьиметрин кьайда ишлемишун мажбур тирдан гьакьиндай Россиядин Минстройди приказдин проект гьазурнава. Кьейд: инал ихтилат хсуси дараматрикай физвач.

Кирида вугудайла, кьалурнавай кьадар гьакьин дараматдин иесидивай, яни госоргандивай ва я муниципалитетдивай 3 йисуз са сефердилай гзаф тушиз дегишариз жеда.

Уьзуьмлухар кутуна

Дагьустандин хуьрерин зегьметчийри уьзуьмлухар кутунин гатфарин план артухни алаз ацлурна, хабар гузва РД-дин Минсельхозпроддин пресс-кьуллугьдай.

Вири майишатри санлай 612 гектардидай виниз майданра чубукар чилик кутуна, им планда кьалурнавайдалай саки 18 процентдин гзаф я.

Алай йисуз санлай 2070 гектарда уьзуьмлухар кутун планламишнава. Зулуз и кагьрабайрин емишдин цийи чубукар 1 агьзурни 552 гектардин майданра цун фикирдиз кьачунва.

Гатфариз уьзуьмлухар кутунин кампанияда хьсан делилар кьазанмишай майишатар: Дербент (120 гектар), Мегьарамдуьруьн (84 гектар),

Сулейман-Стальский (76,5 гектар) районрин. Леваша райондин уьзуьмчийри план 2,5 сеферда ацлурна ва 101 гектардин майданра чубукар чилик кутуна.

Риклел хкин, республикада уьзуьмлухар кутун “Нетижалу АПК” проектдин сергьятра аваз кьиле тухузва. Ик, ала-тай йисан гатфариз республикада 635 гектарда, зулухьни 1 агьзурни 400 гектардидай виниз майданра уьзуьмлухар кутуна. Им чи уьлкведа сифте яз кутазвай уьзуьмлухарин саки са пай я.

2015-йисан нетижайралди республикада 147,5 агьзур тонн ципицар кватна, 96 агьзурни 700 тонн ва я 65,4% жуьреба-жуьре продукция гьасилун патал хаммал гьалдай карханайриз рекье туна.

понеделник, 30 мая

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-08.08 Вести-Дагестан
08.36-08.41 Вести-Дагестан
11.35 Вести-Дагестан
14.30 Вести-Дагестан
17.30 Вести-Дагестан
18.15 Реклама
18.20 Специальный корреспондент. «Пальмира»
19.00 Акцент. Реклама
19.35 Вести-Дагестан
РГВК
07.00 Новости Дагестана.
07.40 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар»

23.20 «Глобальная сеть» 16+
23.50 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Против течения»
00.30 Новости Дагестана
01.00 Передача на табасаранском языке «Мил»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».

18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят» с А. Малаховым. (16+).

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Вести». (12+).
9.15 «Утро России». (12+).

20.00 «Вести». (12+).
21.00 Т/с «На дальней заставе». (12+).
23.55 «Честный детектив».
0.55 «Дуэль разведок. Сильные телом». (12+).

НТВ

5.00 Т/с «Супруги». (16+).
6.00 «Новое утро».
9.00 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.05 Х/ф «Безбилетная пассажирка». (12+).

0.00 «События. 25-й час».
0.30 Детектив «Декорации убийства». (12+).

ЗВЕЗДА

6.00 Д/ф «Дневник адмирала Головкин». (12+).
6.50 Новости. Главное.
7.30 Х/ф «Без права на ошибку». (12+).

REN TV

5.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).

16.30 «Новости». (16+).
17.00 «Тайны Чапман».
18.00 «Самые шокирующие гипотезы». (16+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 Утро на «5». (6+).
9.30 «Место происхождения». (16+).

23.15 «Момент истины».
0.10 «Место происхождения. О главном».
1.10 Т/с «Детективы». «Попутчица». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно. 6 кадров. (16+).
7.30 По делам несовершеннолетних. (16+).

ИНДИЯ

0.10 Мелодрама «Раскажи как любишь».
3.00 «Секреты индийской кухни». (12+).

КУЛЬТУРА

7.00 Канал «Евроньюс».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 «Карамзин - 250».
11.20 Х/ф «Шведская спичка».

вторник, 31 мая

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

8.05-08.08 Вести-Дагестан
08.36-08.41 Вести-Дагестан
09.00 Канал национальных вещания «Турчидаг» (на лакском языке)
11.35 Вести-Дагестан
14.30 Вести-Дагестан
14.50 Дежурная часть.
17.30 Вести-Дагестан
18.15 Реклама
18.20 Дорожный патруль.
18.35 «Стоп ВИЧ/СПИД». Всероссийская акция.

16.10 Мультфильм
16.30 Новости Дагестана.
16.50 Х/ф «Волшебное зерно»
18.25 Мультфильм
18.45 Передача на лакском языке «Аьрши ва агьлу»

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Вести». (12+).
9.15 «Утро России». (12+).

НТВ

5.00 Т/с «Супруги». (16+).
6.00 «Новое утро».
9.00 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).

13.25 «Таблетка». (16+).
13.55 «Время покажет».
15.00 «Вести».
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.05 «Доктор И...» (16+).
8.35 Х/ф «Простая история».

13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
13.50 «Место встречи».
15.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).

REN TV

5.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).

9.50 Т/с «Сыщики» (12+).
10.00 Военные новости.
10.05 Т/с «Сыщики» (12+).

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 «Сейчас».
6.10 Утро на «5». (6+).
9.30 «Место происхождения».

2.35 Т/с «ОСА». «Возвращение мертвеца». (16+).

ДОМАШНИЙ

6.30 Жить вкусно с Джейми Оливером. (16+).

ИНДИЯ

0.00 Мелодрама «Он и она». (16+).

12.10 Д/ф «Курортный роман». (16+).

ИНДИЯ

0.00 Мелодрама «Он и она». (16+).

КУЛЬТУРА

6.30 Канал «Евроньюс».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 «Карамзин - 250».

среда, 1 июня

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-08.08 Вести-Дагестан
08.36-08.41 Вести-Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Алшан» (на цахурском языке)
11.35 Вести-Дагестан
14.30 Вести-Дагестан
17.30 Вести-Дагестан
18.20 «Дагестан - какой есть». Видеофильм
19.10 «Маленькие горы». Республиканский фестиваль детского творчества.
19.30 Реклама
19.35 Вести-Дагестан
РГВК
07.00 Новости Дагестана.
07.15 Передача на лакском языке «Аьрщи ва агьлу»
08.00 Мультфильмы
08.30 Новости Дагестана.
08.45 Д/с «Исчезновения»
09.20 Х/ф «Триумфальная арка»
11.45 «Бизнес Дагестана» 12+
12.30 Новости Дагестана.
12.55 «Правое поле» 12+
13.30 «Песни и танцы моего народа» Фольклорный фестиваль, посвященный 100-летию Загидат Магомедовой
14.10 Интервью с Сергеем Филатовым
14.30 Новости Дагестана.
14.50 Т/с «Саванна» 16+
15.40 Д/с «Вкус путешественника» 12+
16.10 Мультфильм
16.30 Новости Дагестана.
16.50 Х/ф «Золушка» 6+
18.45 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Творческий вечер Айшат Магомедовой. Часть 2

19.30 Новости Дагестана.
20.00 Новости Дагестана.
20.20 «На виду»
20.50 «Гонг» 12+
21.20 «Жилой мир»
21.45 «Вдохновение»
22.30 Новости Дагестана.
23.00 Новости Дагестана.
23.20 «Аутодафе»
00.30 Новости Дагестана
01.00 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Творческий вечер Айшат Магомедовой. Часть 2
12+
01.35 Т/с «Саванна» 16+
02.20 «Гонг» 12+
02.45 Х/ф «Сокровища сьерра Мадре» 16+
05.05 «Жилой мир» 12+
05.30 Х/ф «Золушка» 6+
ПЕРВЫЙ
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Пусть говорят».
13.25 «Таблетка». (16+).
13.55 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят» с А. Малаховым. (16+).
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Ищайка». (12+).
23.35 «Вечерний Ургант».
0.15 Ночные новости.
0.30 «Политика». (16+).
1.35 «Наедине со всеми».
2.30 «Время покажет».
3.00 Новости.

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Вести». (12+).
9.15 «Утро России». (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Вести - Москва».
11.55 Т/с «Тайны следствия». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Вести - Москва».
14.50 «Дежурная часть».
15.00 Т/с «Аромат шиповника». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.30 «Вести - Москва».
17.50 «Вести». (12+).
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Вести - Москва».
20.00 «Вести». (12+).
21.00 Т/с «На дальней заставе». (12+).
22.55 «Специальный корреспондент». (16+).
0.40 «Заставы в океане. Возвращение». «Угрозы современного мира. Атомный краш-тест». «Угрозы современного мира. Атомная альтернатива». (12+).
2.50 Т/с «Неотложка».

НТВ

5.00 Т/с «Супруги». (16+).
6.00 «Новое утро».
9.00 Т/с «Возвращение Мухоморова». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
13.50 «Место встречи».
15.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
18.00 «Говорим и показываем» с Л. Заскашанским.
19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Степные волки».
22.30 «Итоги дня».
22.55 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
0.50 «Место встречи».
2.00 «Квартирный вопрос». (16+).

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.05 «Доктор И...» (16+).
8.35 Х/ф «Ванечка». (16+).
10.45 Д/ф «Жанна Болотова. Девушка с характером». (12+).
11.30 «События».
11.50 Т/с «Инспектор Морс». (Великобритания). (16+).
13.40 «Мой герой». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Удар властью. Борис Березовский». (16+).
15.40 Т/с «Нарушение правил» (12+).
17.30 «Город новостей».
17.40 Т/с «Балобол». (16+).
19.40 «События».
20.00 «Право голоса».
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Линия защиты».
23.05 «Советские мафии. Демон перестройки».
0.00 «События. 25-й час».
0.25 «Русский вопрос».
1.10 Х/ф «Ожидание полковника Шалыгина».
2.35 Х/ф «Безбилетная пассажирка». (12+).
3.45 Д/ф «О чем молчала Ванга». (12+).
4.20 Т/с «Балобол». (16+).
ЗВЕЗДА
6.00 «Звезда на «Звезде» с А. Стриженовым. (6+).
6.50 Д/с «Освобождение». «Будапештская наступательная операция». (12+).
7.20 Т/с «Граф Монте-Кристо»
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с «Граф Монте-Кристо»
9.50 Т/с «Сыщики 2» (12+).
10.00 Военные новости.
10.05 Т/с «Сыщики 2» (12+).
12.00 «Особая статья».
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с «Сыщики 2» (12+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Сыщики 2» (12+).
17.35 «Научный детектив».
18.00 Новости дня.
18.30 Д/с «Равновесие страха. Война, которая осталась холодной».

19.20 «Последний день». «Василий Шукшин». Фильм «Калина красная». (12+).
20.05 Т/с «Последний бой майора Пугачева»
22.05 Новости дня.
22.30 «Звезда на «Звезде» с А. Стриженовым. (6+).
23.15 Х/ф «Два билета на дневной сеанс».
1.15 Х/ф «Ярослав Мудрый». (6+).
4.15 Х/ф «Никто вместо тебя». (12+).
REN TV
5.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
6.00 «Документальный проект». (16+).
7.00 «С бодрым утром!»
8.30 «Новости». (16+).
9.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
11.00 «Документальный проект». «По плану Вселенной». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости». (16+).
13.00 «Звонкий ужин». (16+).
14.00 Х/ф «Служители закона». (США). (16+).
16.05 «Информационная программа 112». (16+).
16.30 «Новости». (16+).
17.00 «Тайны Чапман».
18.00 «Самые шокирующие гипотезы». (16+).
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости». (16+).
20.00 Х/ф «Знамение».
22.20 «Смотреть всем!»
23.00 «Новости». (16+).
23.25 Т/с «Спартак: кровь и песок». (США). (18+).
1.30 «Самые шокирующие гипотезы». (16+).
2.30 «Секретные территории». (16+).
3.30 «Тайны Чапман».
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 Утро на «5». (6+).
9.30 «Место происшествия».

10.00 «Сейчас».
10.40 Детектив «Серджант милиции». (12+).
12.00 «Сейчас».
12.40 Детектив «Серджант милиции». (12+).
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
17.30 «Актуально».
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы». «Женихи». (16+).
19.40 Т/с «Детективы». «Игра виртуоза». (16+).
20.20 Т/с «След». «Братуха». (16+).
21.15 Т/с «След». «Превращенный полет». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След». «А напоследок я скажу...» (16+).
23.10 Т/с «След». «Пуля на двоих». (16+).
0.00 Комедия «День радио». (16+).
2.05 Т/с «ОСА». «Отдай мне все». (16+).
2.55 Т/с «ОСА». «Идеальное преступление». (16+).
3.40 Т/с «ОСА». «Кукольный домик». (16+).
ДОМАШНИЙ
6.30 Пир на весь мир с Джейми Оливером.
7.30 6 кадров. (16+).
8.10 По делам несовершеннолетних. (16+).
10.10 Давай разведемся!
12.10 Д/ф «Курортный роман». (16+).
13.10 Д/ф «Преступления страсти». (16+).
15.10 Т/с «Варенька. Продолжение». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
18.05 Т/с «Она написала убийство». (16+).
19.00 Т/с «Дорога в пустоту». (16+).
21.00 Т/с «Уравнение любви». (16+).
23.00 Беременные. (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Х/ф «Зизгог удачи».
2.15 Т/с «Уравнение любви». (16+).
ИНДИЯ
0.00 Драма «Братья по духу». (16+).
3.00 «Секреты индийской кухни». (12+).
3.35 «Путешествие по Индии: Колката».
4.10 Драма «Жизнь поэта». (16+).
7.10 Драма «Иммануил».
10.00 Драма «Тишина».
12.10 Драма «Верность традициям». (16+).
15.10 Комедия «Гостеприимство». (16+).
18.10 Мелодрама «Артист».
21.10 Мелодрама «Спылу, с жару». (16+).

КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евроныос».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 «Карамзин - 250».
11.20 Т/с «Коломбо». «Коломбо теряет терпение».
12.35 Д/ф «Рисовые террасы Ифугао. Ступени в небо».
12.50 «Энигма. Сэр Андрюш Шифф».
13.35 «Правила жизни».
14.05 Д/ф «Секреты Колизея».
14.55 «Карамзин - 250».
15.00 «Новости культуры».
15.10 «А.С. Пушкин. Тысяча строк о любви».
15.35 Т/с «Дубровский».
16.45 «Кинескоп». Каннский МКФ.
17.30 Международный День защиты детей. Детская хоровая школа «Весна» им. А.С. Пономарева. Гала-концерт.
18.30 «Полиглот».
19.15 «Спокойной ночи, малыши!»
19.30 «Новости культуры».
19.45 «Главная роль».
20.00 «Карамзин - 250».
20.05 «Абсолютный слух».
20.45 «Правила жизни».
21.10 «Власть факта». «Орда».
21.50 «Карамзин - 250».
21.55 Д/ф «Забывшие царицы Египта».
22.55 Д/ф «Тайна архива Ходасевича. Рассказ Сони Богатыревой».
23.40 «Новости культуры».
23.55 «Худсовет».
0.00 Т/с «Коломбо». «Коломбо теряет терпение».
1.10 Д/ф «Фаберже. Утраченный и обретенный».
1.55 «Полиглот».
2.40 Д/ф «Вартбург. Романтика средневековой Германии».

четверг, 2 июня

ТВ ДАГЕСТАН РОССИЯ

8.05-08.08 Вести-Дагестан
08.36-08.41 Вести-Дагестан
09.00 Канал национального вещания «Шолом» (на татарском языке)
11.35 Вести-Дагестан
14.30 Вести-Дагестан
17.30 Вести-Дагестан
18.20 «Чужих детей не бывает»
18.35 Порт-петровские ассамблеи. Фатима Мерданова. Фортепиано. Швейцария.
19.05 Веселая ферма.
19.15 7-й Международный фестиваль фольклора «Горцы». Дневник фестиваля
19.30 Реклама
19.35 Вести-Дагестан
РГВК
07.00 Новости Дагестана.
07.15 Передача на даргинском языке «Адамти ва замана» Творческий вечер Айшат Магомедовой. Часть 2

18.45 Передача на аварском языке «Гаданги галамги заманги»
19.30 Новости Дагестана.
20.00 Новости Дагестана.
20.20 Д/ф «Дагестан. Путь от прошлого к настоящему»
21.20 «Прогулки по музею» 12+
21.45 «Агросектор»
22.30 Новости Дагестана.
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Д/ф «Хасбулат Рустамов»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на аварском языке «Гаданги галамги заманги»
01.40 Т/с «Саванна» 16+
02.20 «Агросектор»
02.45 Х/ф «Фанфан-Тюльпан»
04.30 Д/ф «Хасбулат Рустамов»
05.30 Х/ф «Кортик»
ПЕРВЫЙ
5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Пусть говорят».
13.25 «Таблетка». (16+).
13.55 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженимся!»
19.50 «Пусть говорят».
21.00 «Время».
21.35 Т/с «Практика».
23.35 «Вечерний Ургант».
0.10 Ночные новости.
0.25 «На ночь глядя».
1.25 «Время покажет».
2.15 «Наедине со всеми».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Вести». (12+).
9.15 «Утро России». (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 Т/с «Тайны следствия». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
14.50 «Вести. Дежурная часть». (12+).
15.00 Т/с «Аромат шиповника». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.30 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
17.50 «Вести». (12+).
18.15 «Прямой эфир». (16+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
21.00 Т/с «На дальней заставе». (12+).
22.55 «Поединок». (12+).
0.40 «Офицеры». Тайны Первой Мировой войны: Великая война. Фронт русский. Фронт французский». (12+).
2.40 Т/с «Неотложка».
3.40 «Комната смеха».
4.45 «Дежурная часть».

НТВ

5.00 Т/с «Супруги». (16+).
6.00 «Новое утро».
9.00 Т/с «Возвращение Мухоморова». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).
12.00 «Суд присяжных». (16+).
13.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
13.50 «Место встречи».
15.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
18.00 «Говорим и показываем» с Л. Заскашанским. (16+).

ТВЦ

19.00 «Сегодня».
19.40 Т/с «Степные волки». (16+).
22.30 «Итоги дня».
22.55 Т/с «Морские дьяволы. Смерч». (16+).
0.50 «Место встречи».
2.00 «Дочный ответ».
3.05 Т/с «ППС». (16+).
ТВЦ
6.00 «Настроение».
8.10 «Доктор И...» (16+).
8.45 Детектив «Круг».
10.35 Д/ф «Анатолий Папанов. Так хочется пожить...» (12+).
11.30 «События».
11.50 Т/с «Инспектор Морс». (Великобритания). (16+).
13.40 «Мой герой». (12+).
14.30 «События».
14.50 «Советские мафии. Демон перестройки». (16+).
15.40 Т/с «Нарушение правил» (12+).
17.30 «Город новостей».
17.40 Т/с «Балобол». (16+).
19.40 «События».
20.00 «Право голоса». (16+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Обложка. Битва с папарацци». (16+).
23.05 «Хроники московского быта. Без детей». (16+).
0.00 «События. 25-й час».
0.30 Х/ф «Храни меня, дождь». (16+).
2.20 Х/ф «Простая история».
3.45 Д/ф «Жанна Болотова. Девушка с характером». (12+).
4.20 Т/с «Балобол». (16+).
ЗВЕЗДА
6.00 «Звезда на «Звезде» с А. Стриженовым. (6+).
6.50 Д/с «Освобождение». «Моравско-Острравская наступательная операция». (12+).
7.20 Т/с «Граф Монте-Кристо» (Германия - Италия - Франция).

9.00 Новости дня.
9.15 Т/с «Граф Монте-Кристо» (Германия - Италия - Франция). (12+).
9.50 Т/с «Сыщики 2» (12+).
10.00 Военные новости.
10.05 Т/с «Сыщики 2» (12+).
12.00 «Теория заговора с Андреем Луговым. Битва за Победу». Фильм 4. (12+).
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с «Сыщики 2» (12+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Сыщики 2» (12+).
15.25 Т/с «Сыщики 3» (12+).
17.30 Д/ф «Чернобыль. О чем молчали 30 лет». (12+).
18.00 Новости дня.
18.30 Д/с «Равновесие страха. Война, которая осталась холодной». (12+).
19.20 «Теория заговора». (12+).
19.40 «Специальный репортаж». (12+).
20.05 Т/с «Последний бой майора Пугачева» (16+).
22.05 Новости дня.
22.30 «Звезда на «Звезде» с А. Стриженовым. (6+).
23.15 Х/ф «Торпедоносцы».
1.10 Х/ф «Марианна». (12+).
2.40 Х/ф «Риск». (6+).
4.35 Д/с «Города-герои». «Новороссийск». (12+).
5.30 Д/с «Хроника победы». (12+).
REN TV
5.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
6.00 «Документальный проект». (16+).
7.00 «С бодрым утром!» (16+).
8.30 «Новости». (16+).
9.00 «Документальный проект». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости». (16+).
13.00 «Звонкий ужин». (16+).
14.00 Х/ф «Знамение». (США - Великобритания - Австралия). (16+).

16.00 «Информационная программа 112». (16+).
16.30 «Новости». (16+).
17.00 «Тайны Чапман». (16+).
18.00 «Самые шокирующие гипотезы». (16+).
19.00 «Информационная программа 112». (16+).
19.30 «Новости». (16+).
20.00 Х/ф «Иллюзия обмана». (США - Франция). (16+).
22.00 «Смотреть всем!» (16+).
23.00 «Новости». (16+).
23.25 Т/с «Спартак: кровь и песок». (США). (18+).
1.30 «Минтранс». (16+).
2.20 «Ремонт по-честному». (16+).
3.00 «Тайны Чапман».
4.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 Утро на «5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.40 Боевик «Мафия бес- смертна». (16+).
12.00 «Сейчас».
12.40 Боевик «Мафия бес- смертна». (16+).
13.20 Боевик «За последней чертой». (16+).
15.30 «Сейчас».
16.00 «Открытая студия».
17.30 «Актуально».
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Детективы». «Двойное дно». (16+).
19.40 Т/с «Детективы». «Отравленное сердце». (16+).
20.20 Т/с «След». «Яма для другого». (16+).
21.15 Т/с «След». «Закладки». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 Т/с «След». «Грешники». (16+).
23.10 Т/с «След». «Рука руку моет». (16+).
0.00 Драма «Женщин обижать не рекоменду- ется». (16+).

1.35 Детектив «Серджант милиции». (12+).
ДОМАШНИЙ
6.30 Пир на весь мир с Джейми Оливером. (16+).
7.00 Джейми: обед за 30 минут. (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
8.10 По делам несовершеннолетних. (16+).
10.10 Давай разведемся! (16+).
12.10 Д/ф «Курортный роман». (16+).
13.10 Д/ф «Преступления страсти». (16+).
15.10 Т/с «Варенька. Продолжение». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
18.05 Т/с «Она написала убийство». (16+).
19.00 Т/с «Дорога в пустоту». (16+).
21.00 Т/с «Уравнение любви». (16+).
23.00 Беременные. (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Х/ф «Не ходите, девки, замуж». (16+).
1.50 Т/с «Уравнение любви». (16+).
3.50 Д/с «Моя правда». (16+).
4.45 Тайны еды. (16+).
5.00 Домашняя кухня. (16+).
5.30 Пир на весь мир с Джейми Оливером. (16+).
6.00 Джейми: обед за 30 минут. (16+).
ИНДИЯ
0.10 Комедия «Трехопал- дение». (16+).
3.00 «Секреты индийской кухни». (12+).
3.35 «Путешествие по Индии: Бхопал, Санчи». (12+).
4.10 Комедия «Милые бранятся...» (16+).
7.10 Драма «Суматоха». (16+).
10.00 Драма «Простой че- ловек». (16+).
12.10 Драма «Дорога к единению». (16+).
15.10 Комедия «Жених». (16+).

18.00 Драма «И на земле, и на небе». (16+).
21.10 Боевик «Схватка за истину». (16+).
КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евроныос».
10.00 «Новости культуры».
10.15 «Наблюдатель».
11.15 «Карамзин - 250».
11.20 Т/с «Коломбо». «Ро- ман без окончания».
12.35 Д/ф «Знамя и оркестр, вперед!..»
13.00 «Россия, любовь моя!» «Коряжские традиции».
13.30 «Правила жизни».
13.55 Д/ф «Забывшие цари- цы Египта».
14.55 «Карамзин - 250».
15.00 «Новости культуры».
15.10 «А.С. Пушкин. Тысяча строк о любви».
15.35 Т/с «Дубровский».
16.45 «Больше, чем любовь». М. Ларионов и Н. Гон- чарова.
17.25 «Карамзин - 250».
17.30 Тамара Синявская. Мастер-класс.
18.30 «Полиглот». Китай- ский с нуля за 16 часов!
19.15 «Спокойной ночи, малыши!»
19.30 «Новости культуры».
19.45 «Главная роль».
20.00 «Карамзин - 250».
20.05 «Черные дыры. Белые пятна».
20.45 «Правила жизни».
21.15 «Культурная револю- ция».
22.00 Д/ф «Ним - француз- ский Рим».
22.50 Д/ф «Рыбаков, сын Ры- бакова, внук Рыбакова».
23.35 «Карамзин - 250».
23.40 «Новости культуры».
23.55 «Худсовет».
0.00 Т/с «Коломбо». «Ро- ман без окончания».
1.15 «Больше, чем любовь». М. Ларионов и Н. Гон- чарова.
1.55 «Полиглот». Китай- ский с нуля за 16 часов!
2.40 Д/ф «Остров Сен- Луи. Город женщин».

пятница, 3 июня

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 8.05-08.08 Вести-Дагестан
08.36-08.41 Вести-Дагестан
11.35 Вести-Дагестан
14.30 Вести-Дагестан
17.30 Вести - Северный Кавказ
18.20 Вести-Дежурная часть.
18.35 Планета Культура. 7-й Международный фестиваль фольклора «Горцы».
19.30 Реклама
19.35 Вести-Дагестан
РГВК
07.00 Новости Дагестана.
07.15 Передача на аварском языке «Поданги памалги замани»
08.00 Обзор газеты «Хакыкьат»
08.10 Мультфильмы
08.30 Новости Дагестана.
08.45 Д/с «Исчезновения» 12+
09.20 Х/ф «Фанфан-Тюльпан»
11.25 Пятничная роповедь. Прямая трансляция из Центральной Джума-мечети г. Махачкала
12.00 Золотая коллекция фильмов о родном крае. Д/ф «Женщина моих гор»
12.30 Новости Дагестана.
12.55 «Агросектор»
13.25 «Прогулки по музею» 12+
13.50 «Память поколений» Курамагомед Зияудинов 12+
14.30 Новости Дагестана
14.50 Т/с «Саванна»
15.40 Д/с «Вкус путешествий» 12+
16.10 Мультфильм
16.30 Новости Дагестана.
16.50 Концерт «Музыкальный майдан»

- 18.10 «Наши дети»
18.45 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес» Беседа с Арслангиреом Акавовым
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 Время новостей Махачкала
20.20 «Подробности»
20.40 Мультфильм
21.05 Пятничная роповедь в Центральной Джума-мечети г. Махачкала 12+
21.40 Обзор газеты «Дагестанская правда»
21.50 «Разумный взгляд»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкала
23.20 Д/ф «Мне просто нравится жить»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес» Беседа с Арслангиреом Акавовым
01.40 Т/с «Саванна» 16+
02.20 Х/ф «Дождись темноты» 16+
04.05 «Разумный взгляд»
04.35 Концерт «Музыкальный майдан»
05.25 Х/ф «Чужая родня» 12+
ПЕРВЫЙ
5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.20 «Контрольная закупка».
9.50 «Жить здорово!»
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.15 «Пусть говорят».
13.25 «Таблетка». (16+).
13.55 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское». (16+).
17.00 «Жди меня».
18.00 Вечерние новости.

- 18.45 «Человек и закон» с А. Пимановым.
19.50 «Поле чудес». (16+).
21.00 «Время».
21.30 «Шансон года».
23.20 «Вечерний Ургант».
0.15 Д/ф «Мэрилин Монро. Последний сеанс». (16+).
2.05 Х/ф «Самозванцы».
РОССИЯ 1
5.00 «Утро России».
9.00 «Вести». (12+).
9.15 «Утро России».
9.55 «О самом главном». (12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Вести - Москва».
11.55 Т/с «Тайны следствия». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.30 «Вести - Москва».
14.50 «Дежурная часть».
15.00 Т/с «Аромат шиповника». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.30 «Вести - Москва».
17.50 «Вести». (12+).
18.15 «Прямой эфир».
19.35 «Вести - Москва».
20.00 «Вести». (12+).
21.00 «Юморина». (12+).
23.00 «Императрица и 2 маэстро». (12+).
1.30 Х/ф «Вальс-Бостон». (12+).
3.35 «Сергей Герасимов. Богатырская симфония». (12+).
НТВ
5.00 Т/с «Супруги».
6.00 «Новое утро».
9.00 Т/с «Возвращение Мухтара». (16+).
10.00 «Сегодня».
10.20 Т/с «Москва. Три вокзала». (16+).
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Чрезвычайное происшествие. Обзор».
13.50 «Место встречи».
15.00 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
16.00 «Сегодня».
16.20 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
18.00 «Говорим и показываем» с Л. Закошанским. (16+).

- 19.00 «Сегодня».
19.45 ЧП. Расследование.
20.15 Т/с «Степные волки».
23.10 Большинство.
0.20 «Место встречи».
1.35 Д/с «Битва за Север».
2.30 «Дикий мир».
3.05 Т/с «ППС». (16+).
ТВЦ
6.00 «Настроение».
8.00 «Тайны нашего кино». «Москва слезам не верит». (12+).
8.25 Х/ф «Во бору брусника». (12+).
11.30 «События».
11.50 Т/с «Инспектор Морс». (Великобритания). (16+).
13.35 «Мой герой». (12+).
14.30 «События».
14.55 «Хроники московского быта. Без детей».
15.50 Д/ф «Внебрачные дети. За кулисами успеха». (12+).
17.30 «Город новостей».
17.50 Детектив «Ночное происшествие».
19.40 «В центре событий».
20.40 «Право голоса». (16+).
22.00 «События».
22.30 Х/ф «Три мушкетера. Подвеси королевы».
0.35 Х/ф «Три мушкетера. Мест Миледи».
2.20 «Петровка, 38». (16+).
2.35 Детектив «Круг».
ЗВЕЗДА
6.00 «Звезда на «Звезде» с А. Стриженовым. (6+).
6.55 Д/с «Освобождение». «Братиславско-Брновская наступательная операция». (12+).
7.25 Т/с «Граф Монте-Кристо».
9.00 Новости дня.
9.15 Т/с «Граф Монте-Кристо».
9.50 Т/с «Сыщики 3» (12+).
10.00 Военные новости.
10.05 Т/с «Сыщики 3» (12+).
12.00 «Поступок». (12+).
13.00 Новости дня.
13.15 Т/с «Сыщики 3» (12+).
14.00 Военные новости.
14.05 Т/с «Сыщики 3» (12+).
17.20 «Теория заговора».
18.00 Новости дня.

- 18.30 Х/ф «Аллегро с огнем». (12+).
20.10 Х/ф «День командира дивизии». (12+).
22.00 Новости дня.
22.20 Д/ф «Легендарные вертолеты Ми-26. Непревзойденный тяжеловоз». (6+).
23.10 Д/с «Броня России».
0.00 «Мир танков: Большой финал». (16+).
0.45 Х/ф «Подвиг Одессы». (6+).
REN TV
5.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
6.00 «Документальный проект». (16+).
7.00 «С бодрым утром!»
8.30 «Новости». (16+).
9.00 «Документальный проект». (16+).
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости». (16+).
13.00 «Звоний ужин». (16+).
14.00 Х/ф «Иллюзия обмена».
16.00 «Информационная программа 112». (16+).
16.30 «Новости». (16+).
17.00 «Периметр». (16+).
19.00 «Информ. программа 112». (16+).
19.30 «Новости». (16+).
20.00 Х/ф «Джона Хекс».
21.30 Х/ф «Возвращение Супермена».
0.20 Х/ф «Воины света».

- 2.10 Х/ф «Кошмар на улице Вязов». (США). (16+).
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 «Сейчас».
6.10 «Момент истины». (16+).
7.00 Утро на «5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30-17.35 Т/с «Улицы разбитых фонарей 2». Т
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «След». «По ту сторону». (16+).
19.45 Т/с «След». «Пуля на двоих». (16+).
20.40 Т/с «След». «Рука руку моет». (16+).
21.25 Т/с «След». «Неслучайный взрыв». (16+).
22.10 Т/с «След». «Близкие люди». (16+).
23.00 Т/с «След». «Геометрия любви». (16+).
23.45 Т/с «След». «Охота».
0.35 Т/с «След». «Мантра смерти». (16+).
1.25 Т/с «Детективы». «Женихи». (16+).
2.05 Т/с «Детективы». «Игра виртуоза». (16+).
2.45 Т/с «Детективы». «Отравленное сердце». (16+).
3.25 Т/с «Детективы». «Двойное дно». (16+).

- ДОМАШНИЙ
6.30 Джейми: обед за 30 минут. (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
7.40 По делам несовершеннолетних. (16+).
8.40 Двой разведка! (16+).
9.40 Мелодрама «Девичник». (16+).
18.00 6 кадров. (16+).
18.05 Т/с «Она написала убийство». (16+).
19.00 Т/с «Дорога в пустыню». (16+).
23.00 Д/с «2016: Предсказания». (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Не могу сказать «прощай»».
2.15 Д/с «Моя правда».
ИНДИЯ
0.10 Драма «Я - мститель». (16+).
3.00 «Секреты индийской кухни». (12+).
3.35 «Путешествие по Индии: Манду, Махешвар». (12+).
4.10 Драма «Аферист».
7.10 Драма «Друзья детства». (16+).
10.00 Мелодрама «Исцеление любовью». (16+).
12.10 Драма «Козырная карта». (16+).
15.10 Мелодрама «Искренность». (16+).
18.10 Мелодрама «Слом мой». (16+).
21.10 Боевик «Фантом».

- КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евроньюс».
10.00 «Новости культуры».
10.20 Х/ф «Бабы».
11.55 «Карамзин - 250».
12.05 Д/ф «Ускорение. Пулковская обсерватория».
12.30 Д/ф «Гавоин. Родина богини огня Пеле».
12.45 Д/ф «Падение вверх. Николай Бурденко».
13.10 «Письма из провинции». Судога (Владимирская обл).
13.40 «Правила жизни».
14.10 Д/ф «Ним - французский Рим».
14.55 «Карамзин - 250».
15.00 «Новости культуры».
15.10 «А.С. Пушкин. Тысяча строк о любви».
15.35 Т/с «Дубровский».
16.40 К юбилею Чечилии Бартоли. Концерт в Лондоне.
17.35 Д/ф «Чечилия Бартоли. На репетиции».
18.25 Драма «Аферист».
18.30 «Полиглот». Китайский с нуля за 16 часов! 4.
19.15 Д/ф «Панама. Пятсот лет удачных сделок».
19.30 «Новости культуры».
19.45 «Смехотерапия». Спортска Мишулин.
20.10 «Карамзин - 250».
20.15 «Искатели». «Мистический Дарговс».
21.00 Х/ф «Слово для защиты».
22.30 «Линия жизни». А. Миндоев.
23.25 «Карамзин - 250».
23.30 «Новости культуры».
23.45 «Худсовет».
23.50 Х/ф «Не тронь белую женщину». (Франция - Италия). (18+).
1.55 «Полиглот». Китайский с нуля за 16 часов! 4.
2.40 Д/ф «Леднице. Княжеская роскошь и садово-парковое искусство».

суббота, 4 июня

ТВ ДАГЕСТАН

РОССИЯ

- 08.15 7-й Международный фестиваль фольклора «Горцы». Гала-концерт.
11.25 Вести-Дагестан
14.20 Местное время.
РГВК
07.00 Новости Дагестана.
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманлар гете, халк гетмес» Беседа с Арслангиреом Акавовым
08.00 Обзор газеты «Дагестанская правда»
08.10 Мультфильмы
08.30 Новости Дагестана.
08.45 Х/ф «Усатый нянь» 12+
10.10 «Разумный взгляд»
10.45 «Вдохновение»
11.20 «Мой малыш»
12.00 РДНТ
представляет. Международный форум-фестиваль народного творчества «Кавказ - единая семья» 12+
14.30 Х/ф «Расул Гамзатов. Мой Дагестан. Исповедь»
16.00 Мультфильм
16.30 Новости Дагестана
17.00 Х/ф «Олеко Дундич» 12+
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Чистое сердце»
20.10 «Кулинарный мастер-класс»
20.40 «Музыкальный колорит» 12+
21.20 «Профессионал» Службы спасения
21.40 Студия «Страна гор» представляет...
22.30 Новости Дагестана.
23.00 «Наука Дагестана» 12+
00.30 Новости Дагестана.
01.00 «Мой малыш»
01.30 «Музыкальный колорит» 12+

- 02.00 Х/ф «По ком звонит колокол?»
ПЕРВЫЙ
6.10 Х/ф «Плохой хороший человек».
6.00 Новости.
8.00 «Играй, гармонь любимая!»
8.45 М/с «Смешарики. Новые приключения».
9.00 «Умницы и умники».
9.45 «Слово пастыря».
10.00 Новости.
10.15 «Смак». (12+).
10.50 Д/ф «Барбара Брыльска. «Мужчины не имеют шанса». (12+).
12.00 Новости.
12.15 «Идеальный ремонт».
13.10 «На 10 лет моложе».
14.00 Д/ф «Теория заговора». (16+).
15.00 Новости.
15.15 Х/ф «Ширли-Мерли». (16+).
18.00 Вечерние новости.
18.10 «Кто хочет стать миллионером?» с Д. Дибровым.
19.10 «Нас не догонят!» Праздничный концерт.
21.00 «Время».
21.20 «Сегодня вечером».
23.00 «МаксимМаксим».
0.10 Х/ф «Форсаж 4».
2.10 Х/ф «Гром и молния». (16+).
РОССИЯ 1
5.10 Детектив «Город принца». (12+).
6.45 «Диалоги о животных». (12+).
7.40 «Вести - Москва».
8.00 «Вести». (12+).
8.10 «Местное время».
9.15 «Правила движения».
10.10 «Личное. Денис Майданов». (12+).
11.00 «Вести». (12+).
11.25 «Вести - Москва».
11.35 Х/ф «Все сокровища мира». (12+).
14.00 «Вести». (12+).
14.20 «Вести - Москва».
14.30 Х/ф «Все сокровища мира». (12+).

- 20.00 «Вести в субботу».
21.00 Х/ф «Городская рапсодия». (12+).
0.55 Х/ф «Поздняя любовь». (12+).
3.00 Т/с «Марш Турецкого 2». (12+).
4.40 «Комната смеха». (12+).
НТВ
5.00 «Преступление в стиле Модерн». (16+).
5.35 Т/с «Тихая охота». (16+).
7.25 «Смотр».
8.00 «Сегодня».
8.15 «Жилищная лотерея плюс».
8.45 «Готовим с Алексеем Зиминим».
9.20 «Кулинарный поединок».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Главная дорога». (16+).
11.00 «Еда живая и мертвая». (12+).
12.00 «Квартирный вопрос».
13.05 «Высоцкая life». (12+).
14.00 «Первая передача».
15.05 «Своя игра».
16.00 «Сегодня».
16.20 Х/ф «Турецкая кухня». (16+).
17.15 «Следствие вели...» (16+).
19.00 «Центральное телевидение».
20.00 «Новые русские сенсации». (16+).
21.00 «Ты не поверишь!» (16+).
22.00 «Салтыков-Щедрин шоу». (16+).
23.00 «Звонок». (16+).
23.30 Х/ф «След тигра». (16+).
1.25 Т/с «Тихая охота». (16+).
3.15 Т/с «ППС». (16+).
ТВЦ
6.05 «Марш-бросок». (12+).
6.40 «АБВГДейка».
7.10 Х/ф «Король Дроздобород».
8.15 «Православная энциклопедия». (6+).

- 8.40 Х/ф «Дамы прилаживают кавалеров». (12+).
10.15 Комедия «На Дерибасовской хорошая погода, или На Брайтон-Бич опять идут дожди». (16+).
11.30 «События».
11.45 Комедия «На Дерибасовской хорошая погода, или На Брайтон-Бич опять идут дожди». (16+).
12.20 Х/ф «Привет, Киндер!» (12+).
14.30 «События».
14.45 «Тайны нашего кино». «Невероятные приключения итальянцев в России». (12+).
15.15 Детектив «Женская логика 2». (12+).
17.20 Детектив «Леди исчезают в полночь». (12+).
21.00 «Постскриптум».
22.10 «Право знать!» (16+).
23.25 «События».
23.40 «Право голоса». (16+).
2.30 «На отшибе памяти». Спецрепортаж. (16+).
3.00 Т/с «Инспектор Люис». (Великобритания). (12+).
4.30 «Обложка. Битва с папарацци». (16+).
5.00 Д/ф «Анатолий Папанов. Так хочется пожить...» (12+).
ЗВЕЗДА
6.00 Х/ф «Все наоборот». (12+).
7.20 Х/ф «Давай поженимся». (12+).
9.00 Новости дня.
9.15 «Легенды цирка с Эдгардом Запашиным». (6+).
9.40 «Последний день». Фильм «Калина красная». (12+).
10.30 «Не факт!» (6+).
11.00 «Одна Ванга сказала...» Специальный репортаж. (16+).
11.25 Х/ф «Отпуск за свой счет». (6+).
13.00 Новости дня.
13.15 Х/ф «Отпуск за свой счет». (6+).
14.25 Х/ф «Осторожно, бабушка!»

- 16.10 Х/ф «Близнецы».
18.00 Новости дня.
18.20 «Процесс». (12+).
19.15 Х/ф «Свой среди чужих, чужой среди своих». (6+).
21.10 Х/ф «Неслужбное задание». (12+).
22.00 Новости дня.
22.20 Х/ф «Неслужбное задание». (12+).
23.25 Х/ф «Взрыв на расвете». (12+).
1.15 Х/ф «Чистая победа». (16+).
3.30 Х/ф «Переступи порог». (6+).
5.20 Д/с «Хроника победы». (12+).
REN TV
5.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
5.40 Х/ф «Возвращение Супермена». (США). (12+).
8.30 Х/ф «Джона Хекс». (США). (16+).
10.00 «Минтранс». (16+).
10.45 «Ремонт по-честному». (16+).
11.30 «Самая полезная программа». (16+).
12.30 «Новости». (16+).
13.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко». (16+).
17.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко». (16+).
19.00 «Задорнов детям». (16+).
20.50 «Задорнов. Мемуары». (16+).
22.40 Т/с «Последний броневоз». (16+).
2.40 «Задорнов детям». (16+).
4.20 «Задорнов. Мемуары». (16+).

- вашей собакой», «Зарядка для хвоста», «В синем море, в белой пене», «Добрыня Никитич», «Фока на все руки дока», «Ореховый прутик», «Путешествие мурavyа», «Каникулы Бонифация».
9.35 «День ангела».
10.00 «Сейчас».
10.10 Т/с «След». «Братуха». (16+).
11.05 Т/с «След». «Закладки». (16+).
11.55 Т/с «След». «Профессионал». (16+).
12.40 Т/с «След». «Охота». (16+).
13.35 Т/с «След». «Яма для другого». (16+).
14.20 Т/с «След». «Превратный полет». (16+).
15.05 Т/с «След». «Последние бутылкой». (16+).
16.00 Т/с «След». «Грешники». (16+).
16.50 Т/с «След». «Геометрия любви». (16+).
17.40 Т/с «След». «А напоследок я скажу...» (16+).
18.30 «Сейчас».
19.00 Т/с «Гончие» (16+).
20.00 Т/с «Гончие» (16+).
20.55 Т/с «Гончие» (16+).
21.55 Т/с «Гончие» (16+).
22.55 Т/с «Гончие» (16+).
23.50 Т/с «Гончие» (16+).
0.50 Боевик «Мафия бессмертна». (16+).
2.35 Т/с «Улицы разбитых фонарей 2». «Трубка фирмы «Данхилл». (16+).
3.30 Т/с «Улицы разбитых фонарей 2». «Дело чести». (16+).
4.30 Т/с «Улицы разбитых фонарей 2». «Любовный напиток». (16+).
ДОМАШНИЙ
6.30 Джейми: обед за 30 минут. (16+).
7.30 6 кадров. (16+).
8.05 Мелодрама «Не могу сказать «прощай»». (16+).
9.50 Мелодрама «Уровень со всеми известными». (16+).
13.35 Т/с «Великолепный век». (16+).

- 18.00 Д/ф «Великолепный век». (16+).
19.00 Т/с «Великолепный век». (16+).
23.15 Д/с «2016: Предсказания». (16+).
0.00 6 кадров. (16+).
0.30 Мелодрама «Девичник». (16+).
4.40 6 кадров. (16+).
4.45 Тайны еды. (16+).
5.00 Домашняя кухня. (16+).
5.30 Джейми: обед за 30 минут. (16+).
ИНДИЯ
0.10 Драма «Вдали от дома». (16+).
3.00 «Секреты индийской кухни». (12+).
3.35 «Путешествие по Индии: Удждайн, Орчха, Кхаджурахо». (12+).
4.00 Драма «Вкус дружбы». (16+).
7.10 Мелодрама «Погоня». (16+).
10.00 Комедия «Время». (16+).
12.10 Боевик «Лев». (16+).
15.10 Мелодрама «Друг мой». (16+).
18.10 Комедия «Торговец и святая». (16+).
21.10 Мелодрама «Два мгновения любви». (16+).
КУЛЬТУРА
6.30 Канал «Евроньюс».
10.00 «Библейский сюжет».
10.35 Х/ф «Капитанская дочка».
12.10 Д/ф «Олег Стриженов».
12.55 «Пряничный домик». «Золотое руно Кавказа».
13.20 «На этой неделе... 100 лет назад. Нефронтовые заметки».
13.50 Д/ф «Тайна белого бепеца».
14.35 Венский Штраус-Фестиваль оркестр.
15.25 Х/ф «Слово для защиты».
17.00 «Новости культуры».
17.30 Моноспектакль «Анджело».
18.15 Г. Свиридов. «Ме-

- РАДИО
ИСЛЕН, 30-МАЙ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.35 «Хважамжам».
САЛАСА, 31-МАЙ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Карчи Дагустан».
АРБЕ, 1-ИЮНЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Девирар».
ХЕМИС, 2-ИЮНЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар. Газетин обзор
12.30 «Вхат ва жегилар».
ЖУЬМА, 3-ИЮНЬ
12.10 «Дагустан». Хабарар.
12.30 «Исламдин сес».
КИШ, 4-ИЮНЬ
10.43 «Гьафтедин нетижаря».
10.50 Концерт.
ГЬЯД, 5-ИЮНЬ
10.43 «Кард». Аялар патал программа
Музыкальные иллюстрации к повести А.С. Пушкина. В. Федосеев и Государственный академический Большой симфонический оркестр им. П.И. Чайковского.
18.50 Х/ф «Борис Годунов».
21.15 «Романтика романса».
22.10 Х/ф «Апокалипсис сегодня». (США). (18+).
1.35 М/ф «История одного преступления».
1.55 «Искатели». «Мистический Дарговс».
2.40 Д/ф «Тайны нурагов и «Канто-а-теноре» на острове Сардиния».

воскресенье, 5 июня

ТВ ДАГЕСТАН

- 10.20 Местное время. Вести-Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа
РГВК
07.00 Новости Дагестана.
07.15 Х/ф «Дружок»
08.30 Новости Дагестана.
08.45 Х/ф «Деревенский детектив»
10.30 «Кулинарный мастер-класс»
10.50 «Чистое сердце»
11.05 «Музыкальный колорит» 6+

ПЕРВЫЙ

- 01.00 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» 12+
01.40 Х/ф «Призрак замка Моррисвилль»
5.35 Х/ф «Барышня-крестьянка»
6.00 Новости.
6.10 Х/ф «Барышня-крестьянка»
7.50 «Армейский магазин»
8.20 М/с «Смешарики. Пин-код»
8.35 «Здоровье». (16+)

РОССИЯ 1

- 5.20 Х/ф «Очень верная жена». (12+)
7.00 «Мульти утро». (12+)
7.30 «Сам себе режиссер». (12+)
8.20 «Смехопанорама».
8.50 «Утренняя почта».
9.30 «Сто к одному».
10.20 «Вести - Москва». Неделя в городе. (12+)
11.00 «Вести». (12+)
11.10 «Смеяться разрешается». (12+)
12.20 К Международному Дню защиты детей. Фестиваль детской художественной гимнастики «Алина». (12+)
14.00 «Вести». (12+)
14.20 Х/ф «Сводная сестра». (12+)
18.00 Х/ф «Мой чужой ребенок». (12+)
20.00 «Вести недели».
22.00 «Воскресный вечер».
0.00 «Дежурный по стране». М. Жванецкий.
0.55 Т/с «Охраняемые лица». (12+)
2.55 «Семь тайн Третьяковской галереи». (12+)

ТВЦ

- 5.40 Х/ф «Храни меня, дождь». (16+)
7.35 «Фактор жизни».
8.05 Х/ф «Не было печали». (12+)
9.30 Комедия «Вечера на хуторе близ Диканьки».
10.55 «Барышня и кулинару».
11.30 «События».
11.45 «Петровка, 38». (16+)
11.55 Детектив «Ночное происшествие».
13.45 «Смех с доставкой на дом». (12+)
14.30 «Московская неделя».
15.00 Х/ф «Небо падших».
17.25 Х/ф «Осколки счастья». (12+)
21.05 Х/ф «Расплата».
1.00 Комедия «На Дерибасовской хорошая погода, или На Брайтон-Бич опять идут дожди».
2.30 Х/ф «Во бору брусника». (12+)

НТВ

- 5.00 Т/с «Тихая охота».
7.00 «Центральное телевидение». (16+)
8.00 «Сегодня».
8.15 «Русское лето плюс».
8.50 «Их нравы».
9.25 «Едим дома».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Первая передача».
11.05 «Чудо техники».
12.00 «Дочный ответ».
13.05 «НашПотребНазор». (16+)
14.10 «Первая передача».

15.05 «Своя игра».

- 16.00 «Сегодня».
16.20 Х/ф «Турецкая кухня». (16+)
17.15 «Следствие вели...»
19.00 «Акценты недели».
19.50 «Поздняков». (16+)
20.00 Х/ф «На рубеже. Ответный удар». (16+)
23.35 «Я худею». (16+)
0.35 Т/с «Тихая охота». (16+)
9.25 «Служу России».
9.55 «Военная приемка».
10.45 «Научный детектив».
11.20 «Темная сторона медицины». Фильмы 1-4.
13.00 Новости дня.
13.15 «Темная сторона медицины». Фильмы 1-4.
14.55 Д/ф «Две капитуляции III Рейха». (6+)
16.00 Х/ф «Путь домой».
18.00 Новости. Главное.
18.35 «Особая статья».
19.30 Д/с «Легенды советского сыска». (16+)
22.00 Новости дня.
22.20 Д/с «Легенды советского сыска». (16+)
23.55 Х/ф «Сыщик». (12+)
2.35 Х/ф «Депрессия».

REN TV

- 6.15 Т/с «Библиотекари».
14.45 Т/с «Библиотекари».
23.00 «Добров в эфире».
0.00 «Соль». (16+)
1.50 «Военная тайна».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

- 6.25 М/фильмы
10.00 «Сейчас».
10.10 «Истории из будущего» с М. Ковальчуком.
11.00 Драма «Вам и не снилось». (12+)
12.45 Комедия «Сирота казанская». (12+)
14.20 Мелодрама «Знахарь». (Польша). (12+)
17.00 «Место происшествия. О главном».
18.00 Главное.
19.30-0.20 Т/с «Гонимые» (16+)
1.15 «За последней чертой».

ДОМАШНИЙ

- 6.30 Джейми: обед за 30 минут. (16+)
7.30 Мелодрама «Цыган».
14.35 Т/с «Великолепный век». (16+)
18.00 Д/ф «Великолепный век». (16+)
19.00 Т/с «Великолепный век». (16+)
23.05 Д/с «2016: Предсказания». (16+)
0.00 6 кадров. (16+)
0.30 Мелодрама «Девичник». (16+)
7.00 Мелодрама «Город, где сбываются мечты».
10.00 Драма «Подруга детства». (16+)
12.10 Боевик «Лицедер».
15.10 Триллер «Остроконечная любовь». (16+)
18.10 Драма «Маленький свидетель». (16+)
21.10 «Многоликий». (16+)
0.00 Боевик «Мятежник».
3.00 «Секреты индийской кухни». (12+)
3.35 «Путешествие по Индии: Бангалор». (12+)
4.10 Мелодрама «Волшебная ручка». (16+)

ИНДИЯ

- 0.00 Боевик «Мятежник».
3.00 «Секреты индийской кухни». (12+)
3.35 «Путешествие по Индии: Бангалор». (12+)
4.10 Мелодрама «Волшебная ручка». (16+)

КУЛЬТУРА

- 6.30 Канал «Евроньюс».
10.00 «Обыкновенный концерт с Эдуардом Эфирировым».
10.35 Х/ф «Метель».
11.55 «Легенды мирового кино». Донатас Банионис.
12.25 «Россия, любовь моя!» «Красная фата невесты».
12.55 «Кто там...»
13.25 Д/ф «Австралия. Тайны эволюции».

«Что делать?»

- 15.10 «Два рояля».
15.55 «Тени и злодеи».
16.20 «Пешком...» Москва академическая.
16.50 «Линия жизни».
17.50 Х/ф «Выстрел».
19.05 «Искатели». «Загадка Медного всадника».
19.50 Концерт в Большом театре.
21.15 Д/ф «Асса. Кто любит, тот любим».
21.55 Х/ф «Асса». (16+)
0.20 Д/ф «Австралия. Тайны эволюции».
1.15 М/ф: «Пропавший оркестр».
1.40 Д/ф «Азорские острова. Ангра-Ду-Эрошму».
1.55 «Искатели». «Загадка Медного всадника».
2.40 «Скеллиг-Майкл - пограничный камень мира».

Слуховые аппараты

В центре слуха «Чистый звук» цены на все слуховые аппараты (импортные и отечественные), а также на запчасти к ним снижены на 20%. Индивидуальный подбор и настройка слуховых аппаратов, выезд на дом (до 50 км) бесплатно! АДРЕС: г.Махачкала, ул.Шихсаидова (Гоголя) 38, поликлиника «Арника», 1-й этаж, каб. 1, слуховой центр «Чистый звук».

МАТЧ ТВ с 30 МАЯ ПО 5 ИЮНЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

- 6.30 «Спортивные прорывы». (12+)
7.00 Новости.
7.05 Все на Матч!
9.00 Новости.
9.05 «Рио ждет». (16+)
9.35 «Великие моменты в спорте». (12+)
10.05 Футбол.
12.05 Новости.
12.10 Д/ф «Звезды шахматного королевства». (12+)
12.40 Все на Матч!
13.10 Футбол.
15.10 Новости.
15.15 Смешанные единоборства. UFC. (16+)

- 9.05 Д/ф «90-е. Величайшие футбольные моменты». (12+)
10.05 Д/с «Неизвестный спорт». (12+)
11.05 «Детский вопрос».
11.45 Д/ф «Под знаком Сириуса». (16+)
12.45 «Детский вопрос».
13.20 Все на Матч!
14.20 Д/с «Первые леди».
14.50 Топ-10 лучших бомбардиров в новейшей истории футбола». (16+)
15.00 Футбол.
17.00 Д/с «Заклятые соперники». (12+)
17.30 Д/ф «Просто Валера». (16+)
18.15 Все на Матч!
18.45 Баскетбол.
21.05 Д/с «Футбол Слуцкого периода». (12+)
21.35 Футбол.
23.45 Все на Матч!
0.30 Х/ф «Адская кухня».
3.05 Хоккей.

ВТОРНИК

- 6.30 «Великие моменты в спорте». (12+)
7.00 Новости.
7.05 Все на Матч!
9.00 Новости.
9.05 Д/с «Поле битвы».
9.35 «Спортивный интерес». (16+)
10.35 Футбол.
12.35 Новости.
12.40 Футбол.
14.40 Все на Матч!
15.10 Футбол.
17.10 Новости.
17.15 Футбол. ЧЕ-2000.
19.15 Д/ф «На Оскар не выдвигался, но французам забавал. Александр Панов». (12+)

- 6.30 Д/с «Заклятые соперники». (12+)
7.00 Новости.
7.05 Все на Матч!
9.00 Новости.
9.05 Д/ф «Звезды шахматного королевства». (12+)
9.35 «Великие моменты в спорте». (12+)
10.05 Д/ф «На Оскар не выдвигался, но французам забавал. Александр Панов». (12+)
10.50 Футбол.
12.50 Все на Матч!
13.20 Футбол.
15.20 Новости.
15.30 «Культ тура». (16+)
16.00 Футбол.
18.00 Все на Матч!

СРЕДА

- 6.30 Д/с «Поле битвы».
7.00 Новости.
7.05 Все на Матч!
9.00 Новости.

- 18.35 «В десятку!» (16+)
19.00 Д/с «Второе дыхание». (16+)
19.30 Новости.
19.35 XXIV летние Олимпийские игры в Сеуле 1988. Греко-римская борьба.
19.50 Д/ф «Александр Карелин. Поединок с самим собой». (16+)
20.35 Д/с «Футбол Слуцкого периода». (12+)
21.05 Д/с «Лицом к лицу».
21.35 Футбол.
23.45 Все на Матч!
0.30 Х/ф «Поле чудес».
2.50 Д/ф «Энди Маррей? Человек с ракеткой».
3.50 Х/ф «Хардбол». (12+)

СРЕДА

- 6.30 «В десятку!» (16+)
19.00 Д/с «Второе дыхание». (16+)
19.30 Новости.
19.35 XXIV летние Олимпийские игры в Сеуле 1988. Греко-римская борьба.
19.50 Д/ф «Александр Карелин. Поединок с самим собой». (16+)
20.35 Д/с «Футбол Слуцкого периода». (12+)
21.05 Д/с «Лицом к лицу».
21.35 Футбол.
23.45 Все на Матч!
0.30 Х/ф «Поле чудес».
2.50 Д/ф «Энди Маррей? Человек с ракеткой».
3.50 Х/ф «Хардбол». (12+)

ЧЕТВЕРГ

- 6.30 Д/с «Заклятые соперники». (12+)
7.00 Новости.
7.05 Все на Матч!
9.00 Новости.
9.05 Д/ф «Звезды шахматного королевства». (12+)
9.35 «Великие моменты в спорте». (12+)
10.05 Д/ф «На Оскар не выдвигался, но французам забавал. Александр Панов». (12+)
10.50 Футбол.
12.50 Все на Матч!
13.20 Футбол.
15.20 Новости.
15.30 «Культ тура». (16+)
16.00 Футбол.
18.00 Все на Матч!

ПЯТНИЦА

- 6.30 «Спортивные прорывы». (12+)
7.00 Новости.
7.05 Все на Матч!
9.00 Новости.
9.05 «Евро-2016. Быть в теме». (12+)
9.35 Футбол.
11.35 Новости.
11.40 Футбол.
13.40 Все на Матч!
14.10 Футбол.
16.10 Профессиональный бокс.
18.15 Баскетбол.
20.30 «Федор Емельяненко. Поражения и победы». (16+)
21.30 «Реальный спорт». Смешанные единоборства.
22.30 «Точка. Монолог Ивана Саенко». (16+)
23.00 Все на Матч! ика. Интервью. Эксперты.
23.45 Д/ф «Ложь Армстронга». (16+)
2.00 «Федор Емельяненко. Поражения и победы». (16+)

СУББОТА

- 6.30 «Лучшее в мире спорта». (12+)
7.00 Новости.
7.05 Все на Матч!
8.00 Новости.
8.05 Д/ф «Ложь Армстронга». (16+)
10.30 Новости.
10.35 Футбол.
12.35 Новости.
12.40 Футбол. Лучшие матчи Чемпионатов Европы.
14.40 «Точка. Монолог Ивана Саенко». (16+)
15.10 Новости.
15.15 XXIV летние Олимпийские игры в Сеуле 1988. Греко-римская борьба.
15.30 Д/ф «Александр Карелин. Поединок с самим собой». (16+)
16.30 Д/с «Второе дыхание». (16+)
17.00 «В десятку!» (16+)
17.25 Все на Матч!
17.55 Спортивная гимнастика. ЧЕ. Женщины. Команды.
19.40 «Великие футболисты». (12+)
20.10 Д/с «Рожденные побеждать». (16+)
21.10 Д/с «Лицом к лицу».
21.40 Футбол.
23.45 Все на Матч!
0.25 Футбол.
2.10 «Детский вопрос».

ВОСКРЕСЕНЬЕ

- 6.30 Смешанные единоборства.
7.30 Новости.
7.35 Все на Матч!
9.00 Д/с «Заклятые соперники». (12+)
9.30 Футбол. К
11.30 Новости.
11.35 «В десятку!» (16+)
11.55 Спортивная гимнастика.
14.50 Новости.
15.00 «Непарное катание». (12+)
15.30 Д/с «Лицом к лицу».
16.00 Все на Матч!
16.50 Футбол. Т
19.00 Все на Евро!].
19.20 Д/ф «Мария Шаропова». (12+)
19.50 «Реальный спорт».
20.50 Д/с «Заклятые соперники». (12+)
21.20 Д/ф «Когда мы были королями». (16+)
23.00 Все на Матч!
23.45 Д/с «Вся правда про...» (12+)
0.00 Футбол.

ТНТ с 30 МАЯ ПО 5 ИЮНЯ

ПОНЕДЕЛЬНИК

- 7.00 Т/с «Пригород 3». «Не садись к нам» (16+)
7.30 Т/с «Нижний этаж 2». «Любовь и баскетбол» (12+)
8.00 «Экстрасенсы ведут расследование». (16+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.30 «Битва экстрасенсов». (16+)
12.00 «Comedy Woman». (16+)
13.00 «Comedy Woman». (16+)
14.00 «Comedy Woman». (16+)
14.30-16.30 Т/с «Реальные пацаны».
17.00-19.00 Т/с «Интерны» (16+)
19.30-20.30 Т/с «Реальные пацаны».
21.00 «Сладкая жизнь 3»
22.00 Т/с «Озабоченные, или Любовь зла» (16+)
22.30 Т/с «Озабоченные, или Любовь зла» (16+)
23.00 «Дом 2.». (16+)
0.00 «Дом 2.». (16+)
1.00 Х/ф «Омен 4: Пробуждение»
2.55 Т/с «В поле зрения 2» (16+)
3.45 Т/с «Клинок ведьм 2». «Истина» (16+)

ВТОРНИК

- 7.00 Т/с «Пригород 3». «Далия Николь Смит»
7.30 Т/с «Нижний этаж 2». «Трешная свадьба»
8.00 «Экстрасенсы ведут расследование». (16+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.30 «Битва экстрасенсов». (16+)
12.00 «Comedy Woman». (16+)
13.00 «Comedy Woman». (16+)
14.00 «Comedy Woman». (16+)
14.30-16.30 Т/с «Реальные пацаны».
17.00-19.30Т/с «Интерны» (16+)
20.00 Т/с «Реальные пацаны». «Хозячка - территория детства» (16+)
20.30 Т/с «Реальные пацаны». «Как Колю в казаки посвящали» (16+)
21.00 «Сладкая жизнь 3»
22.00 Т/с «Озабоченные, или Любовь зла» (16+)
22.30 Т/с «Озабоченные, или Любовь зла» (16+)
23.00 «Дом 2.». (16+)
0.00 «Дом 2.». (16+)
1.00 Х/ф «Остров доктора Моро». (США). (12+)
2.55 Т/с «В поле зрения 2» (16+)
3.45 Т/с «Клинок ведьм 2». «Параболический» (16+)

СРЕДА

- 4.40 Т/с «Стрела 3». «Возстание» (16+)
7.00 Т/с «Пригород 3». «Светлячки» (16+)
7.30 Т/с «Нижний этаж 2». «Мэнсфилд, который пришел на ужин» (12+)
8.00 «Экстрасенсы ведут расследование». «Зирадин Раев и шаманка Кажетта». (16+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.30 «Битва экстрасенсов». (16+)
12.00 «Comedy Woman». (16+)
13.00 «Comedy Woman». (16+)
14.00 «Comedy Woman». (16+)
14.30 Т/с «Реальные пацаны». «Красота по-пермски» (16+)
15.00 Т/с «Реальные пацаны». «Мара» (16+)
15.30 Т/с «Реальные пацаны». «Пари» (16+)
16.00 Т/с «Реальные пацаны». «Беги, Коля, беги!»
16.30 Т/с «Реальные пацаны». «Мужское воспитание» (16+)
17.00-19.00 Т/с «Интерны» (16+)
19.30-20.30 Т/с «Реальные пацаны».
21.00 «Сладкая жизнь 3»
22.00 Т/с «Озабоченные, или Любовь зла» (16+)
22.30 Т/с «Озабоченные, или Любовь зла» (16+)
23.00 «Дом 2.». (16+)
0.00 «Дом 2.». (16+)
1.00 Х/ф «Атака пауков».
2.55 Т/с «В поле зрения 2» (16+)
3.45 Т/с «Клинок ведьм 2». «Палиндром» (16+)

ЧЕТВЕРГ

- 7.00 Т/с «Пригород 3». «Ну очень пошлая»
7.30 Т/с «Нижний этаж 2». «Предложение. Часть 1» (12+)
8.00 «Экстрасенсы ведут расследование». (16+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.30 «Битва экстрасенсов». (16+)
12.00 «Comedy Woman». (16+)
13.00 «Comedy Woman». (16+)
14.00 «Comedy Woman». (16+)
14.30 Т/с «Реальные пацаны». «Ноутбук» (16+)
15.00 Т/с «Реальные пацаны». «День рождения Эдика» (16+)
15.30 Т/с «Реальные пацаны». «Хэллоуин» (16+)
16.00 Т/с «Реальные пацаны».

ПЯТНИЦА

- 7.00 Т/с «Партнеры». «Пилот» (16+)
7.30 Т/с «Нижний этаж 2». «Предложение»
8.00 «Экстрасенсы ведут расследование». (16+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.30 «Школа ремонта»
11.30-14.00 «Comedy Woman». (16+)
12.30 «
14.30-16.30Т/с «Реальные пацаны».
17.00-19.00Т/с «Интерны» (16+)
19.30 Т/с «Реальные пацаны». «Полтора процента» (16+)
20.00 «Импровизация» (16+)
21.00 «Комеди Клаб» (16+)
22.00 «Comedy Баттл»
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+)
0.00 «Дом 2. После заказа». (16+)
1.00 «Не спать!» (16+)
2.00 Комедия «Американский пирог 2».

СУББОТА

- 7.00 Т/с «Партнеры». «Цыплята и начинка» (16+)
7.30 Т/с «Выжить с Джеком». «Пилот» (16+)
8.00 «ТНТ.Mix» (16+)
8.30 «ТНТ.Mix» (16+)
9.00 «Агенты 003». (16+)

ВОСКРЕСЕНЬЕ

- 7.00 «ТНТ.Mix» (16+)
7.30 «ТНТ.Mix» (16+)
8.00 «ТНТ.Mix» (16+)
8.30 «ТНТ.Mix» (16+)
9.00 «Дом 2. Lite». (16+)
10.00 Т/с «СашаТаня» (16+)
10.30 Т/с «СашаТаня» (16+)
11.00 «Перезагрузка». (16+)
12.00 «Импровизация» (16+)
13.00 Т/с «Однажды в России». (16+)
14.00 Т/с «Однажды в России». (16+)
15.00 Т/с «Однажды в России. Лучшее». (16+)
15.25 Х/ф «Призрачный патруль». (США). (12+)
17.20 Х/ф «Охотники на ведьм». (Германия - США). (16+)
19.00 Т/с «Однажды в России. Лучшее». (16+)
19.30 Т/с «Однажды в России. Лучшее». (16+)
20.00 «Где логика?» (16+)
21.00 Т/с «Однажды в России» (16+)
22.00 «Stand up». (16+)
23.00 «Дом 2. Город любви». (16+)
0.00 «Дом 2. После заказа». (16+)
1.00 Х/ф «Оно». (США). (18+)
3.05 Драма «Заводной апельсин». (Великобритания - США). (16+)
5.50 Т/с «Стрела 3». «Нанда Парбат» (16+)
6.45 «Женская лига. Лучшее». (16+)

Музейда йиф

Дагъви ШЕРИФ

1977-йисалай инихъ 18-май Музейрин международный югъ яз гьисабзава. Пешекарвилини суварин и юкьуз са жерге уьлквейра "Музейда йиф" серенжем кьиле физва. Ана Дагъларин уьлкведин музейрини иштиракзава.

***

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

Музейрин международный юкьуз Дербентдин гьукматдин тарихдинни архитектурадин ва художественный музейди тешкилна, "Нарын-къеледа" "Гатфарин нефес" твар алаз художественный выставкади къвалахиз башламишна.

Выставкада авай къвалахрин асул тема 5000 йисалай еке тарих авай Дербентдиз талукъарнавайди тир. Бажарагълу художникар тир Мелик-Мамед АГЪАБАЛАЕВА, Летиф ЛЕТИФОВА, Балакиши ПИРАМЕТОВА ва Хидир-Зулдан ЮНУСОВА выставкада Дербентдиз талукъ тир чпин лап хъсан къвалахар, сан-

лай къачурла, 50 шикил эцигнавай. Шикилрай къатлайвал, дунья къалурунин рекъе гъар художникдихъ вичин хатI ава. Чаз чизвай Дербент ятIани, шикилриз килигайла, чаз анай чна фикир тагузвай гьузел чкаяр, Дербентдин тарихдиз ва вакъайриз талукъ, гьакI архитектурадинни тлебиатдин имаратар, яшайишдин

***

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

"Музейда йиф" мярекатдик Ахцегъ райондин тарихдинни край чирдай музейдин коллективни шерик хъана. ИкI, 18-майдиз нянин сятдин иридалай гъатта йифен лап геждадди ада пулсуздаказ вичин варар жематдиз ачухна. Музейдин къуллугъчийри абур хуш-

диз къабулна, цийи экспозицийрихъни ядигаррихъ галаз танишарна. Тамашачияр Дагъустандин изобразительный искусстводин бине эцигай бажарагълу художник Д. А. Капаницынан яратмишунрин выставкади иллаки гьейранарна.

- СССР-дин художникрин Союздин член, Дагъустандин искусствойрин лайихлу деятель, педагог, эт-

Махачкъала шегъердин ва Республикадин изобразительный искусствойрин музейра и серенжемдин сергъятра аваз гзаф ксар къватI хъанвай. Къве музейдизни атанвайбурув къуллугъчийри сифте тарихдиз сейр ийиз туна, гъар жуьре шейэррихъ, вакъайрихъ галаз танишарна, музейдин тарихдикай, "Музейда йиф" серенжем арадал атай тегъердикай суьгъбетарна ва ахпа махсус экрандилай кинофильмаяр къалуруна. 2016-йис Кинодин йис яз гьисабзавайвилляй, музейдиз атанвайбуруз тарихдин, художественный ивирар тир, дагъустанийрин иштираквал авай фильмаяр къалурунихъ иллаки еке метлеб хъана. Мадни са кар къейд ийин, фильм къалурдайди чир хъайила, и нянихъ Махачкъалада авай музейриз атанвайбурун арада гзаф жегъилар авай.

Махачкъала шегъердин музейдин вилик и нянихъ докфильмайрик квай манияр язавай.

Музейра къалурзавай кинопрограммани итижлудитир - "Тучи покидают небо", "Советский Дагестан" (1950), "Красное число Дагестана" (1950), "Мастера дагестанского искусства в Москве" (1960), "Для Красного Дагестана" (1960), "Махач", "Махачкала2 (1967), "Мой город у моря" (1967), "Здравствуй, Махачкала" (1981), "Древний Дербент", "Башня Дагестана" ва ма- сабур.

куьгъне затIар аквазва. Ихътин зурба къвалахри чаз къадим Дербент генани къанарзава, адан тарихдинни культурадин девлетлу ирс акъалтзавай несилрив шикилрин куьмекдалди агакързава.

Выставкадиз искусстводин къимет чидай хейлин ксар, художникрин дустар, мукъва-къилияр, Дербентда кардик квай ДГПУ-дин филиалдин тарихдин факультетдин студентар, шегъерэгълияр, туристар атанвай.

- "Гатфарин нефес" выставка тлебиат уях хъуниз ва адал чан атуниз бахшнавайди я. Мадни, ам Дербентдикай я, - лугъзва художник Летиф ЛЕТИФОВА. - Ина лап и мукъвара чIугунвай, гьакIни 30 йисалайни виликан яратмишунар ава. Иниз килигна, чи выставкадиз атайбуруз шегъер эхиримжи цIуд йисара гьикI дегиш хъанватIа, виликди фенватIа, аквадай мумкинвал ава.

- Дербентди чак яратмишунрин гьевес кутазва, - лугъзва Дербентдин музей-заповедникдин художник Мелик-Мамед АГЪАБАЛАЕВА. - Магъалрин гьутIуь кучеяр, зурба дагълар, фикир вичелди чIугвазвай къеледин цлар... Ихътин гьурчег затIарин патавай, гьелбетда, абур шикилда къалур тавуна, яратмишзавай касдивай гьакI кисна, руьгъдин секинвал аваз физ жедач.

М-М Агъабалаеван гафаралди, Дербент шикилра къалуриз ада ва адан къвалахдин юлдашар тир Летиф Летифова, Балакиши Пираметова ва Хидир-Зулдан Юнусова гъеле студентар тир чIавалай (къудани ДГПУ-дин художественно-графический факультет акъалтIарнава) башламишна, гилани ам абурин яратмишунрин къилин рехъ я.

Художникри атанвай виридан суалриз жавабар гана, чпин шикилриз баянар гана, яратмишунрикай суьгъбетна.

Выставка 18-июндадди давам жеда. Живописдал рикI алай гъар садаз ина вичиз чидай ва къани Дербент жагъида.

нограф, "Знак Почёта" ордендин, "Кавказ хуьнай" медалдин сагъиб Дмитрий Капаницын 1895-йисуз Дербентда дидедиз хъана. Ленинграддин художественно-промышленный техникумдин гъеле 1-курсунин студент яз, ам 1925-йисан гатун каникулриз махсус экспедицияди кваз Ахцегъ ва Къасумхуьруьн (гила С.-Стальский) районара хъана. Адалай чи бубайрин къаматар, ацукъун-къарагъун, яшайишдин важиблу вакъаяр вичин яратмишра къалуриз алакъна. Художникдин 40 къвалахдикай ибарат надир экспозиция Дагъустандин музейдани (ДОМ) хуьзва. Къе чи выставкада авай адан "В. Эмиров гъавада", "Фронтдиз рекъе тун", "Дагъвияр библиотекеда" ва маса шикилри чпел иллаки фикир желбзава. Гуя художник 91 йисалай Ахцегъиз мугъман хъхъанва. Художник 1961-йисан 24-майдиз залан азардик кечмиш хъана, Махачкъаладин сурара кучуднава, - Дмитрий Капаницынан уьмуьрдинни яратмишунин рекъикай итижлу суьгъбетзава музейдин директор, РД-дин культурадин лайихлу работник Агъмед Дагъларова.

Ахцегърин халкъдин театрдин "Бижгъер-бижгъер хъанвай шалвар" сегъне мярекатдин безекрикай сад яз гьисабиз жеда (режиссёр ДАССР-дин культурадин лайихлу работник Гьемдуллагъ Бабаев, эцигайди - Къызлер Газалиева, ролра мектебдин аялар куьгъвана).

Ахцегъвиярни мугъманар музейдин къуллугъчийрихъ галаз санал йифен сятдин 12-далди гъар жуьре экспозицийризни экспонатриз тамашиз, шикилар ягъиз, милли культурадинни искусстводин месэлайрикай суьгъбетариз музейда амуькьай и йиф абурин рикIел, якъин, яргъалди аламукъда.

Дагъустандин "нинияр" Ереванда

И йикъара Эрменистандин меркезда "Аялриз ислягъвал ва шадвал" тIвар алаз нинийрин театррин Международный фестиваль кьиле фена. Эрменистан Республикадин аслу туширвилини 25 йисан юбилейдиз талукъ мярекатрин сергъятра аваз и фестиваль нинийрин театррин Международный UNIMA-ARMENIA союзи тешкилнавайди тир. Къейд ийин, и фестиваль республикадин президент

Серж САРГСЯНАН уьмуьрдин юлдаш Рита САРГСЯНАН къаюмвилик кваз кьиле физвайди я.

Дагъларин уьлкведай и сеферда къунши республикадиз Дагъустандин нинийрин гостеатрдин коллектив фена. Еревандин О. Туманян тIварунихъ галай нинийрин гостеатрдин сегънедал эрменийризи вири дуньядай атанвай машгъур театррин коллективрихъ галаз санал Дагъустандин нинийрин гостеатрди сегънеламишай Дмитрий УСАЧЕВАН "Доктор Айболитдиз" килигдай мумкинвал хъана.

Дагъвияр куьгъвай тегъердила, абурин пешекарвилелай рази яз амуькьай тамашачийри акъваз тийиз капар язавай, сегъне галайвал цуьквер гадарзавай. UNIMA-ARMENIA тешкилатдин президент Армен Сафаряна чи коллективдиз "К 75-летию Дагестанского театра кукол" келимаяр атIанвай къиметлу сят ва международный фестивалда иштиракунай Гьуьрметдин грамота гана.

Ярославлиди - Махачкъаладиз

Дагъустандиз Ярославлидин Фёдор Волкован тIварунихъ галай театрдин артистар мугъман хъанва. "Большие гастроли - 2016" махсус программадин сергъятра аваз атанвай абур Максим Горькийдин тIварунихъ галай Урусин драмтеатрда пресс-конференция кьиле тухвана.

Журналистрихъ галаз Ф. Волкован тIварунихъ галай театрдин директордин заместитель Валентин Тугов, анин артистар тир Виталий Даушев, Владимир Майзингер, Людмила Пошехонова, М. Горькийдин тIварунихъ галай Урусин драмтеатрдин директор Тимур Мегъамедов, гастролрин къвалахдиз куьмек гунай федеральный центрадин директордин заместитель Константин Ненилин гуьруьшмиш хъана.

- Гастролар Россиядин 45 регионда кьиле фида. Адан программада иштиракдай 25 театрди тамашачийризи машгъур режиссёррин вишелей гзаф тамашаяр къалурда. Программа Россияда медениятдин умуми майдан арадал гъунихъ, яратмишунрин алакъаяр гегъеншарунихъ, цийи тамашачияр къвалтунихъ элкьюьрнава, - къейдна К. Ненилина.

Ярославлидин театрди 19-20-майдиз театрдал рикI алай махачъалавияр шадарна.

"Кажлаеван фестиваль"

Махачкъалада "И мани зидини я, видини" тIвар алай фестиваль кьиле фена. Мурад Кажлаеван искусствойрин республикадин школади 3-сеферда кьиле тухузвай и фестивалда Россиядин гъар жуьре регионрай 65 аялди иштиракна. Фестивалдин сергъятра аваз сегънедал Махачкъаладин, Каспийскдин, Дербентдин, Къизлярдин искусствойрин школайрин векиларни экъечна.

"И мани зидини я, видини" ачухунин мярекатда РД-дин культурадин министр Зарема Бутаевади иштиракна ва республикадин Къилин патай тебрикдин чар къелна. Ада къейд авурвал, и фестиваль сифте яз 2012-йисуз кьиле тухвана.

- Вичин иштиракчияр хъиз, фестивални жегъилди я. ЯтIани, и куьруь вахтунда чпин сифте, амма пешекарвилини кукушрихъ мягкем камар къачузвай музыкантрин бажарагълу несил сад ийизвай итижлу программадалди машгъур жез агакънава. Министр юридикайни рахана. Адан членар Россиядин ва къецепатан уьлквейрин вузрин машгъур муаллимар, музыкантар, композиторар тир.

Зарема Бутаевади жюридин председателдиз - Ким Назаретован тIварунихъ галай аялрин джаздин школадан директор Арам Рустамянцав РД-дин Къилин Указдалди ганвай "РД-дин искусствойрин лайихлу деятель" лагъай тIварциз талукъ шагъадатнама вахкана.

Максим Алимован 70 йис

Халкьдин шайрдин хва

Мердали ЖАЛИЛОВ

Хуьруьг Тагьир халкьдин арада хана, чехи хьана, халкьдин уьмуьрдалди, кьисметдалди яшамаш хьайи чехи шайр тирди фадлай тестикъ я. Адан абукевсер чалан гевгералди шумудни са несил тербияламыш жезва! Ватанпересар, инсанпересар яз. Игитдиз - игит, ханндиз - ханн, дустуниз - дуст, душмандиз душман лугьуз вичин рекьин тийир чаларалди чирай шайр...

Ахьтин шайрдин хва жез регьят яни, четин?.. Хва хьунихъ галаз сад хьиз, шайр язни майдандиз экьечлун?.. За и суалар Тагьиран хва шайр Максим АЛИМОВАН вилик эцигна.

Адан жаваб куьруьди хьана: “Зун Дагьустандин халкьдин шайрдин хва я лугьун регьят каря. Амма гьа дережа хуьн?.. За фикирзавайвал, зун а рекье аваз гзаф вахтар я. Бубадила хьиз, халкьдиз хвавал ийиз жезватла?..”

Кьегьал бубадихъ усал хва тахуьрай лугьузва. Хчин усалвиле бубадин кьегьалвални квадарда. Максим Тагьировичан жавабдик и насигьат квайди гьар сада гьиссда.

Эхь, шайрдин хва яз, Максима вичин уьмуьрдин гьар са уладал кьачузвай камарин дуьзвални чурувал, гереквални герексузвал ахтармишиз хьана. Уьмуьрдин хьутлапрай ам гзаф экьечнава. Юкьван школа куьтгьайдалай кьулухъ ада ДГУ-дин филологиядин факультет акьалтарна. Шайрдин хчин сифтегьан камар хайи райондин “Цийи дуьнья” газетдихъ галаз алакьалу хьана. Журналиствиле рекьиз ада гзаф кьуватар серфна. Райондай Махачкъаладиз хтайдалай кьулухъ ада урус члалал акьатзавай “Уьмуьр”, “Махачкъаладин хабарар”, “Дагьустандин панорама”, “Гьакъикъи рехъ”, “Ватандин инвалидар”, “Эцигунардайбурун хабарар” ва маса газетра кьвалахна, абур журналистикадин вини дережадин материалралди таъминарна, чап авунин ери хкажна.

Маса рехъ муаллимвиле я. Максима хайи хуьруьн школада аялрик яратмишдай руьгь кутуна. Вичин бубадин ирс кьватл хьувунин, несилрив ахгакьарунин гуьгьуьна хьана...

Ахьцега комсомолдин райкомда отделдин заведующийвиле кьвалахна.

Максим АЛИМОВ

Хабаровский крайда аскервиле кьулугьна.

Дербент шегьердин администрацияда культурадин отделдиз руководство гана. “Нарын-кьеле” музейдин, Лезгийрин госмуздраттеатрдин директор хьана. Виринра ада вич тарихдинни искусстводин, литературадинни члалан гьавурда авай, кьадирлу, хьсан тешкилатчи яз кьалурна. Кьеледиз музейдин дережа, театр диз а члаван культурадин министрстводин Яру пайдах гун гьадан тварцихъ галаз алакьалу я. Яни хци бубадин рехъ адлувилелди давамарзавайди субутна.

Максим Тагьировичан кьилин кар ада бубадин ирс кьватл хьувунихъ ва несилрив агакьарунихъ галаз алакьалу я. Адан алахъунар себеб яз Хуьруьг Тагьиран эсеррин 2 томдикай ибарат ктаб 2013-йисуз чагдай “Просвещение” фондуни акьудна. Даггизда урус члалал шайрдин эсеррин лап гуьрчег том, РАН-дин ДНЦ-да шайрдин 110 йисан юбилейдихъ галаз алакьалу яз тухвай илимдинни практикадин конференциядин материалрикай ибарат ктаб, маса документар чагдай акьатна.

Мадни башкъа кар шайрдин тварунихъ Махачкъалада куьче ягьун ва ана памятник эцигун патал гьукуматдин дережада махсус кьарарар кьабулунихъ галаз алакьалу я. И крар гьеле кьилиз акьудна куьтгьанавач, амма яд юзанва...

Шайр Максим гила таржумачи язни маш-

Чаз чидайла, угьрашдин твар акьатдай. Гила вучда, дуьнья угьраш хьайила? Заз лугьуда, сабурлу хьун хьсан я, Аслан, яхун хьайитлани, аслан я, Гьар са касдиз вичин ватан масан я. Вучда гила, ватандивай хьайила? Са кьванцикай кьеле эциг жедай туш, Гьуьрчехьанди мецелди кьуьр кьадай туш, Гьикл лугьуда: цавай девлет кьадай туш, Бязибуруз кьизилд марфар кьвайила? Кьени хьанвач вилив хвейи крар накь, Кьватлай кьван пул квахьна, кепек амач вахъ, Чукулди хьиз, меци атлуз кьанда гьахъ, Вучда гьахьар Аллагьдини тлатлайла? Садаз яклар, муькуьдаз буш тава я, Терездинни халкъ авай пад цава я, Зи гафарни фидайбуру я гьавая...

Кимел рахун

Кьанда заз кьезвэ нянин члавуз кимерал - Суьгьбет жеда хуьруьнвийрин сиверал. Кьванцин серинвал кужумна юрфариз, Яб гуз кьанда камал дерин гафариз.

Бубади зун гьечли тирла лагьанай: “Хуьруьн адет - абур кьамир ягьанат, Сифте кимин ихтилатриз яб це на, Ахпа хевлетдиз абуроз раб це на.

Сабурсуздиз чарадан гаф атлумир. Гуьжет-кьелет, кьалдайбурув гатлумир. Са кардивни эгечмир вун дарихдиз. Гуьрмет ая ватандизни тарихдиз”.

гьур хьанва. Ада урус члалал неинки вичин бубадин, гьикл Дагьустандин твар-ван авай маса шайрдинни гьикаятчийрин - Расул Гьамзатован, Максуд Зейналабидован, Гьаким Кьурбанан, Аткъаян, Сулейман Рабаданован - эсерар элкьуьрнава.

Максим Алимов общественный чехи крарикни кьил кутазвайди яз чир хьанва. 2010-йисалай инихъ ада Лезги писателрин Союздин кьвалахар идара ийизва. Мажиб авачир, амма гзаф кьекьвена, гзаф крар кьилиз акьудна кьанзавай везифа.

Максим Тагьировича саки вири чи писателрин мярекатар-юбилеяр, литературадин суварар кьиле тухуник, ктабар, газетар, бюллетенар акьудуник вичин пай кутазва.

Алай вахтунда ам генани жавабдар кьулугьдал ала - “Просвещение” фондунин вице-президент. И фонд лагьайтла чи халкьдиз культурадинни образованидин, илимдинни яшайишдин ва хейлин маса рекьерай куьмекар гунал машгуьл я. 2014-йисуз и фондуни “Лезги шайрдин гевгерар” твар алаз 30 печатный листиникай ибарат чехи ктаб-савкъат яз гуз жедай надир шей гьазурна чагдай акьудна. М.Алимов и ктабдиз кьанюмвал авурбурукайни, авторрикайни сад я.

“Лезги газет” патал ам иллаки еке амадаг, ам машгуьрзавай спонсоррикай сад я. Ада кьил кутуналди алаят йисуз чи газет кьелзавайбурув ахгакьардай вичин хсути кьулугь кардик кутунай. Шак алач, ахьтин карди парабур юзурнай, газет кьхин ва хуьнни герек тирди парабурун рикел хканай...

И йикъара вичин 70 йисан юбилей жезвай хчин рикик ийидай гзаф крар кьва. Хуьруьга вичин бубадин музей арадал гьун адан эрзиманрикай сад я. Хуьр, район, республика виликди тухун патални хейлин крар вилик кьва. Иншаллагь, агакьда ам вичин экуь чехи кьастарив.

Чна чи кьелемдин стхадиз ва архадиз агакьнавай дережар рикин сидкьидай мубаракзава. Кьуй ви кьелем хци, руьгьдин жегг генани гужлу хуьрай.

Шайрдин хва шайрдинхъ
Эриш хуьрай хийирдин.
Вичин тварцихъ вирида
Алхис хуьрай ийирди...

Вуч аквазва хуьруьн кимел атайла?
(Бязибуруз хьелни кьведа лагьайла).
Сад лугьурди, гьечли-чехи кьатлузмач.
Ихтилатди, гапурди хьиз, атлузмач.

Савдаярни, келемарни, базарар,
Цийи-цийи тварар алай азарар -
Давление, СПИД, грипп ва икл мад -
Я руьгь девлетлу жеч инал, я рикл шад.

Шахси-гьараз ава гьардахъ вич патал,
Кьве кьуншидин кьал жезва са ич патал.
Хьсанвилер фенва михьиз рикелай:
Кьуншидиз яд гузмач вичин никелай.

Дагьвияр, куьн сустнавани суьгьурди,
Тахьайтла ик агажнани уьмуьрди?
Гьинва секин такабурвал риклерин?
Гьинва тварар твал авунвай цуькверин?

Амач Хуьруьг Тагьир, Хуьруьг Лукьманни.
Хуьруьгвияр амачни мад, амани?
Тик рекьера авайтлани кьуьруькар,
Машгуьр хуьр тир итимрални Хуьруьгар.

Уьмуьр ик я: регьятвал - сад, жафа - кьад.
Жуваз - четин, паталлайдаз - мафакьат.
Мергьяматлу рикл кьеневай итимди
Фуан са клус гуда сифте етимдиз.

Акьваз жезвач - кьеневай рикл ргавза,
Зун кье кимел зи нубатдай рахазва.
Багьиш ая, буба, на и суьгьбет заз
Чурнаватла хуьруьн абур - адет за.

Шайр Хуьруьг Лукьманаз

Сефил хьанвай цавун тагьда
Ваз нур гайи гьед ама.
Шагьвар авай гатун дагьда
Ваз гьат тавур кьвед ама.

Вуна яд хьвай цларан булах
Кьени гьакла михь я.
Ви датлана кузвай кьула
Цай хьийизмач, меки я.

Ваз килигай мержан-вилер
Кузва члулав накьвари.
Дуьнья туна икьван иер,
Гьикл эхзава накьварик?

Чна вал чан алай члавуз
Хвеначир вун адет яз.
Гьахьлувилелд хьаначир гуз
Лайихлу тир кьимет ваз.

Гьахь жагьуриз хьана гьелек
Уьмуьрдин лап деринра.
Ваз чир хьана: авайди тек
Гьахьсузвал я виринра.

Заз гьар юкьуз кьезвай ви сес
Сабурлу тир, секин тир.
Чирзава заз ада хуьз нефс,
Чирзава заз чилин сир.

На хьиз кьуна чил кьужагда,
Метлер агьуз авуна.
Яд хьваз кьанда ви булагдай,
Клусни рагьул тавуна.

Зи лацу лиф

Квайвал и дуьньядик ви пай,
Вак пай кутаз хьанач завай.
Туртур хьиз рикл зи кьеневай
Туна хьи на ракьара.

Зун паталди вуна ви мез
Юзур тавун дуьз яни бес?
Касни квачиз ви ширин сес
Кьанда хьана япара.

Саймаз кьамир на зи теклиф,
Лув гана вун захьди илиф.
Зи цакулар, чан лацу лиф,
Твада за ви луваара.

Рикивай жезмач сабур,
Чун кьвед санал хьун я абур.
Хаталу я кьещил гапур,
Ша хутан ам кьакьара.

Хризантема

Хризантема - лезги члалал гьикл я вун?
Хризантема - геж ахьайдай цуьк я вун.
Лагь, низ вуна рикле чехи гьуьрметна,
Хуьтлуьн вилик цуьк ахьайиз жуьрэтна?

Тумар-финер гьазурнава цуьквери,
Билбил амач, вирт кьватлазач чижери.
Кье вуз патал атанва вун майдандиз,
Дагьдиз атай азиз мугьман арандин?

Геж зулун кьай хьини я мекьини,
Амач гатун кьизгьинвилер ракьинихъ,
Бегьер гана, алатнава тарари,
Гьазур хьанва физ яргалди ахвариз.

Хризантема, анжах тек вун уях я,
Дуьньядихъ вил галайбуруз даях я.
Хризантема, лацу цуьк зи уьмуьрдин,
Гьатнава рикл ракьара ви суьгьурдин.

Заз клан хьана, вун саламат хьун патал,
Саврухрикай, кьаярикай хуьн патал,
Назик ви тан кьуна жуван гьилерив,
Агуд ийиз чимивал ви хилерив.

Ваз лагьайтла, бес тир зулун кьещил багь,
Вичихъ зайиф нурур авай сефил рагь,
Башламышна шуьткьез вун зи кьужагда,
За ваз туькьур авур “чими утагда”.

Дурумлу ва такабурлу цуьквер зи,
Кьабулнач хьи вафалувал “нуьквердин”
Куьн кьужахра авайди бахтатар я,
Куьн аквазвай гьар са легьзе - сувар я.

Зи клулани муьгьуббатдин пар ава.
Кьилиз вучда члар кумачир члулав тир?
Риклиз вучда кьунвай кьизгьин ялавди?..

Мурадхан Шихвердиеван 90 йис

Амадагрикай амадаг

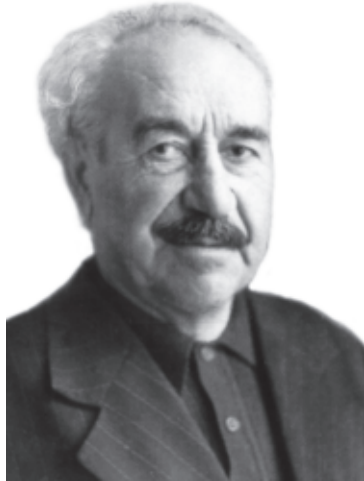
Мерд АЛИ

И йикъара лезги гыкаят-дал рикI алайбуру машгур публицист, хъсан очеркрин устад, писатель-гыкаятчи, яргъал йисара Дагъизда КIвалахиз, лезги милли эдебиатдиз ва медениятдиз, санлай чи руьгъдин культурадиз мердвилелди къуллугъай редактор Мурадхан Шихвердиевич ШИХВЕРДИЕВАН 90 йис тамам хъунин юбилей къейдзава.

Гъа и вакъиадихъ галаз алакълу шад мярекат и йикъара писателдин хайи муг тир Докъузпара райондин Миграгъ-Къазмайрин хуьрени тешиклана. Аниз хуьруьн яшлу векилрихъ галаз санал жегъилар, мектебда КIелзавай аялар, райондай ва къуниши хуьрерай мугъманар атанвай.

Лагъана КIанда, хуьруьн школадин муаллими ва аялри и мярекатдиз хъсан гъазурвал акунвай. Чпин ватангълидин руьгъдин къамат рикIел хъунихъ галаз сад хъиз, аялри писателдин хейлин эсерар устадвилелди КIелна, абурукай чпин фикирар лагъана.

Мярекатдин чIехи мугъман, филологиядин илимрин доктор, литературадин критик

ва гыкаятчи, вични и хуьрай тир Къурбан Халикъович Акимова юбилардин садрани рикIелай алат тийидай жанлу къаматдикай марагълу суьгъбетарна. Мурадхан Шихвердиев бинедилай хъсан муаллим, тербиячи ва насигъатчи, гыакъван устад писателни хъайиди, адан эсерри КIелзавайбурук хайи чилел, адан няметрал, инсанвиллин хуш къилихрал ашукъ хъунин, несилрин къайгъу ЧIугуниин михъи экъу гъиссер кутазвайди къейдна.

И чин чна гъа юбилейдиз талукъ материалрикай гъазурнава.

***
Мурадхан ШИХВЕРДИЕВ
рикIел алаз

Экв яргъайни акурай, дуст,
Анжах хъсан рекъе хъурай.
Руьгъ, къаяб хъиз, тахъурай
суст...

Меле хъурай, мекъе хъурай!

Хъсан касдал хъурай дуьшуьш,
Мад къабулиз экъун ярар.
Къуй маралри къурай уьруьш,
Къени ийиз мублагъ чIуарар.

Форелрин дад амаз сиве,
Хуькведа чун вацIарилай.
Тикрар жеда рикIе эвер
Хаму къветрен къацIарилай.

Рехи Шалбуз къвазда хъуьрез,
Аквазмай къван еришар чи.
Авачирбур ятIа гъерез,
Руьгъдин таза емишар чи.

Эхъ, аквада яргъайни экв,
Анжах рикIер тахъуй агал!
Ингъе кузва, багъишиз эрк,
Пакаман гъед Гилгъин рагал...

Вун лагъайтIа, къуна къелем,
Алгъанва мад чарарал, дуст.
Ашукъариз ава алем
Руьгъдин михъи ярарал, дуст.

Май, 1996-йис.

Гъаким КЪУРБАН

РикIел хжунар

Мурадхан Шихвердиев заз аял чIавалай муькувай чидай: чун гъам хуьре, Докъузпара райондин Миграгъ-Къазмайрал, гъамни Махачкъалада КIвалер цалцла авай къуншиар, арада гуьрмет-хатур авай хизанар, стхяар хътин инсанар тир. Гъавилъай М.Шихвердиеваз гъамиша "Мурадхан стха", ада заз, зун вичелай хейлин гъевчи тиртIани, "Къурбан муаллим" лугъудай.

1952-йисалай Мурадхан Шихвердиев хизанни галаз Махачкъалада яшамаш хъана: ада вичин уьмуьрдин юлдаш Гуьлуьмагъадихъ галаз къуд аял, къве хвани къве руш чIехи авуна. Гъевчи хва Махач, бедбахтвиллин дуьшуьшдик акатна, цIерид йиса аваз диде-бубадивай къакъатна, муькуь аялрикай къилин образование авай пешекарар хъана.

Гъеле хуьре амаз М.Шихвердиев, Миграгърин мектебдин математикадин муаллим, "Социализмдин пайдах" газетдиз макъалаяр ва очеркар акъатзавай мухбир яз машгур хъанай. И рехъ давамарун ният яз, жегъил Махачкъаладиз акъатна. Республикадин меркезда миграгъвидиз вичин алакьунрив къадай къуллугъни жагъана: ада 1954-1986-йисара Дагъустандин ктабрин издательствода лезги чIалал акъатзавай ктабрин редакторвал авуна. Къанни цIикъвед йисуз милли литературадин яцIа КIвалахналди, лезги зарийрин - шайрин, гыкаятчийрин ва драматургин 30-далай гзаф ктабар гылелай-тулпалай авуналди, абур печатдай вини дережада аваз акъудналди Мурадхан Шихвердиева халкъдин чIал, лите-

ратура ва культура вилик финик вичин еке пай кутуна. Ада тунвай хуси ирсни къиметлуди я: ам цIудралди очеркрикайни гыкаяйрикай, къве чIехи повестдикай ("Рагъ къаршиламишзава", "Экв яргъай аквада") ва маса эсеррикай ибарат я...

Алатай асирдин 60-80-йисар чи милли литературадин тарихда лап гурлугур ва бегъерлугур хъана. И йисара цIудралди цийи жанрайрин эсерар - новеллар, поэмаяр, повестар, романар ва масабур пайда хъана, литература жанрайрин, мана-метлебдин ва художественный жигъетдай вини дережадиз агакъна. И девирда литературада зегъмет чIугур, литературадиз цийиз атай вири зарияр редактор М.Шихвердиева хъ галаз алакълу хъана. Амни, лагъана КIанда, вичин везифайрив, гъар сад рази жедайвал, лап муькуьфдивди, мергъяматлувилелди эгечIавай: ам абурун эсерар гзаф, чебни художественный жигъетдай вини дережада аваз акъудиз алахъзавай; авторриз вичелай аслу тушир месэлар гъалдай рекъерни къалурзавай; камаллу меслятар гузвай. Гзаф куьмекар редакторди Буба Гъажикъулиевазни Якуб Яралиеваз, Жамидиназни Абдулбари Магъмудоваз, Шамсудин Тагъировазни Казим Казимоваз... гана, абур литературадин шегъредал акъудна.

Абуруни тежрибалу редактордиз гзаф гуьрметдай. Ахътин гуьрмет М.Шихвердиеван тIварцIиз, руьгъдиз ва къаматдиз авун чи йикъарани давам жезва. Месэла, 2002-йисуз за "Жамидинан сатира ва хуьруьн" ктаб печатдиз гъазурдайла, Жамидина 1985-йисуз вичи

М.Шихвердиевахъ галаз янавай шикил хъяна, кланикай "Муаллим ва ученик" гафар хкъена, ктабдик кутуна.

Мурадхан Шихвердиев бинедилай муаллим-насигъатчи хъана, гъавилъай адан эсерарни насигъат квайбур я. Ада вичин эрк квай инсанризни жуьреба-жуьре меслятар къалурдай: зал, месэла, рухвайрихъ галаз векъи тахъун, иллаки чIехи хчин кефи хун тавун тапшурмишана, ихътин суьгъбетнай: "Са сеферда, хуьре гъеле колхозар таханмаз, рагъметлу бубади Чухъверхъан мезреда чи ник цазвай. Адаз куьмекзавай зунни гъевчи стха Микаил чуррук хъана, яцар хулай акъатна... Тахсир нинди ятIа чир тавуна, бубади зун янай. Гъа тIал зи рикIелай къени алатзавач... Дидеддин гатунар аялдин рикIелай фад алатда, лугъуда халкъди, бубади галуькарай са лапаш рекъидалди рикIел аламукъда".

Яшайишдин укълуь-цуру акунвай, тежриба авай инсан яз, Мурадхан стха вичин уьмуьрдин эхиримжи йисарни мисалралди рахадай. Ада ихътин мисалар гзаф ишлемишдай: инсанвал еке девлет я; хъсанвал тIимил ая, чир хъайитIа, мадни хъия; инсандиз я регъуь хъана КIанда, я кичIе; Къулан вацIу хъиз, къве падни ямир; ксай месик чими иситIа клан жемир ва мсб. Гзаф мисалар адан эсеррани дуьшуьш жезва...

Йисарин къатар мадни гзаф алатда, амма писатель, публицист, редактор, чIехи насигъатчи Мурадхан Шихвердиеван жанлу къамат чи рикIера амуькъа...

Мурадхан ШИХВЕРДИЕВ

Экв яргъай аквада

(Повестдай чIук)

Гуьлагъмеда залай вилер алудна. Ам дидедиз, Шалбуз дагъдин куклушриз килигна. Ада рикIел са вуч ятIани мад хкизвай хътинди я. Эхъ, дагъвидин хейлин яшар хъанва. Гзаф яшар хъуним гъеле дуьньядал яшамаш хъана лагъай чIал туш. Инсандин яшайиш вичин уьмуьрда, чилин винел гыхътин гъунарлу КIвалахар авунатIа, халкъ патал, гележег патал ада вуч тунатIа, гъадалди алцумда. Ингъе зи вилик вахтарини яшари къуьзуь авунвай Гуьлагъмед буба ква. Ада ийизвай суьгъбетрай, вичин яшайишда авунвай КIвалахрай заз ам къуьзуь яз аквазвач. Ам захъ галаз рахазва:

- Багъишламиша, хтул, зун жувакай гзаф рахазва.
- Ваь, ваь, буба! Ви ихтилатрикай заз гзаф хуш къевезва, - лагъана за, къуьзуьдан гаф сиве амаз. Дуьз лагъайтIа, заз герек итим жагъанва. Ада заз Алгъан дередикай ва чпин хуьруькай бегъем суьгъбетар ийизва, зун адал вилер алаз аквазнава.

- Заз къве дуьнья акуна, чан хва! - лагъана явашдиз, ада вичин суьгъбет давамарна. - зегъметдал къимет алачир ва зегъметдиз къимет гудай. Зегъмет садбуру чIугурла, ашар масадбуру недай девир алатна. Зегъмет са ни ятIани чIугуваз, лезет масада хкуддай, зегъмет чIугурдаз цуру нек, тIанбул ягъайдаз фири нек гудай заманадин эхир хъана. А заманадихъ я инсаф хъаначир, я иман. ЧIехи пай инсанри гъерекатдай, амма абурухъ берекат жедачир. Гъахъ авачир замана тир. Зи бубани зегъметдал рикI алай кас тир. Амма а зегъметди адаз чин ганачир. Вучиз лагъайтIа девир, замана масад тир. Жува авур КIвалахдиз гыакъи гудай чи Советрин гъукуматдин девирда зун, на лугъуди, дидеди цийи къилелай хана. Зегъметди инсандиз гуьрмет къазанмишдай девирдал за дамахазава, зун бахтлу кас яз гысабзава за.

Гуьлагъмедан сивикай гъевчи хъвер фена.
- Инсанар жуьреба-жуьре я. Гъар са касдихъ вичиз хас тир къилих ава. Чили бегъер гыкI хъайила гуда?
"КIвалах авурла", - лугъуз кланзавай заз. Залай вилик ада вичин суалдиз вичи жаваб гана:

- Пешедал рикI хъайила, гъакъисагъвилелди КIвалах авурла, гуда. Ватанди цуьк мус акъудда? Пешедал рикI хъайила. Эхъ! Лугъун чна багъманчи. Анжах пешедал рикI алай багъманчидикай рахазва зун. Ада цийи багъ кутуна. Эвелдай чил гъазурна. Са шумуд йисуз ам вичи кутур къелемрихъ, юрфариз гъекъ акъудиз, таза аялдахъ гелкъведай хъиз, гелкъвена. Къелемрикай тарар хъана. Багъди емишар гъиз башламишна. Вичи еке авур тарарал цуьквер къван емишар алаз акурла, бес а багъманчи шад жедачир? Эхъ, адан зегъметди, гатфари хъиз, цуьк акъудна. "Багъдин буба багъманчи я", - лугъуза бубайри. Эхъ, и за мисал гъайи багъманчи пешедал рикI алай кас я. Адаз вичин пеше гзаф КIанда. Эхъ, адаз чилел яшамаш жедай ихтияр ава. Вучиз лагъайтIа касдиз зегъмет галачиз яшамаш жез кланзавач.

Чи хуьруьнви, зи дуст, Гъажимурад мисал къачун чна. Фад хъайи КIвалах я. Садра заз ам КIелелай герек хъанвай. КIвалей ам жагъин тийидайдахъ зун инанмиш тир. Экуьнахъ фад зун адан гъаятлай фенай. Гъажимурад папа кал нехирдал акъудзавай.
- Гъамиша багълара жезва, я Гуьлагъмед стха. Заз ам мус къарагъна фенатIани чидач. Вуна къванни адаз лагъ! Багълар, тарар рикIе аваз, вахт-вахтунда фу незвач, КIвализ хкъезвач.

Зун колхоздин цийиз кутунвай багъдиз фенай. Ам гъана жеда лагъана за КIелелай умуд кутунвай. Вучиз лагъайтIа Гъажимурадаз цийиз кутунвай багълар гзаф КIанда.

Гъажимурад ичин са тарцел, чIиж цуькведал хъиз, элкъевезвай. Адаз зун вичив агакъдалди акуначир. Яргъай килигайла, ада тарцел дигмиш тахъанвай ичер гысабзавай хъиз аквазвай. Амма Гъажимурад маса кардал машгул тир. Адав багъманчидин чукул, чIижерин мум, лацу пек, ичин тарцин таза хел гва. Вич элкъевезвай тарцин хилел чукулдал къацI атIуз, гъиле авай хилел пеш алай чкадиллай хам алудиз, а атIай къацIаз сухиз, ахпа мум гуьцIиз, жунадалди кутунзава. Пелекай КIвахъзавай гъекъ михъдай мажални авач адаз.

- Ана гыкI хъана, Гъажимурад?! Тарцел хирер хъанвани, я тахъайтIа, ам азарлу яни? - зарафатна хъиз, хабар къуна за. Вилер залай алудна, вичин кар давамар ийиз, ада жаваб гана.

- Вахт гылай акъудна виже къевезмач, къуниши. Вахт санал аквазна лагъана, ваз гъинай ван хъана? Тади къачуна кланзава. Жедалди амуькъдай, хъсан ичерин тарар кутун герек я. Геж хъайитIа, са йис къулухъ яда. Вилик кутуна кландай КIвалах КIвалах къулуьхъ ядайдахъ галаз зи алакъа авайди туш.

Эхъ, Гъажимурад вахтунихъ галаз кам-камунаваз физивай зегъметкеш я.

Гиладна чубан къачун. Мадни зун пешедал рикI алай касдик рахазва. Чубанди зулалай гатфаралди, дар, мишекъат хуьтIуз азиятарни дарвилер эхна, сагъ-саламатдиз вичин вилик квай хпер вири хвена хуьтIай акъудна. Абурун гуьгуьна кагърабаяр хътин къветхверар къацу аранрани къакъан дагълара жадриз, къугъваз акурла, гыи чубандин рикI шад жедач?! Мегер адан плузаррилай хъвер алатдани?! Адан кфилди шад манияр ядаччи бес?! Эхъ, анжах ада вичин зегъметдал дамахада. А къегалди вич чилел умудлу яз яшамаш жезва лугъузава.

Хурудал Ленинан орден алай, партиядин съезддин делегат хъайи чи хуьруьнви чубандин хва чубан Межвединакай рахазва зун. Эхъ, анжах Советрин улкъведа чубанрикайни рабочийрикай ва гъар жуьредин къуллугъчийрикай съезддин делегатар жезва.

Музыкадин устатар

Тамашачияр гьейранарна

КУБРУЪ КЪЕЙД.

Фатима гьепецгьви Мерданов Мерданан ва филологиядин илимрин доктор, АН-дин Москвада авай илимдин центрадин чИхи кьуллугьчи Солмаз Рамазановнадин хизанда дидедиз хьана. Исятда Швейцарияда яшамаш эжева ва Лугано шегьердин консерваторияда кваллахва.

Алаудин ГЪАМИДОВ,
РФ-дин ва РД-дин культура-
дин лайихлу работник

Малум тирвал, алай йисан 17-24-майдин Махачкьалада, чи республикадин Кьили ва культурадин министерстводи тереф хуьналди, "Порт-Петровскдин ассамблея" тивар алай IX музыкадин международный фестиваль кьиле фена. Адан сергьятра аваз Кьумукьрин Салаватован тиварунихъ галай театрдин залда фортепианодай международный конкурсрин лауреат, чи ватангьли руш **Фатима МЕРДАНОВАДИ** концерт гана.

Алатай жуьмядин нянин сятдин иридан зур жезвай, амма театрдин вилик инсанар са артух кватI хьанвачир. Виридаз сонетарни прелюдияр хуш жедач эхир! Зал ичи хьунихъай кичевални авай. Ичи залдин вилик ахтын машгур музыкант яраб гьикI экьечдатIа, фикирнай за. Амма зун ягьалмиш хьанвай. Са легьезда театрдин зал сиве-сивди тамашачиярив ацлана. Билетар саки вири маса ганвай, тамашачияр гьатта жергейрин арайрани ацукьнавай. Сегьнедиз концерт кьиле тухузвайди - Даггосфилармониядин художественный руководитель, Дагъустан Республикадин искусствойрин лайихлу деятель **Ирина НАХТИГАЛЬ** экьечIна. Ада концертдин солистка Фатима Мерданова тамашачиярив галаз танишарна ва кьве сятда давам хьайи академический концертдин программа эхирдал кван кьиле тухвана. Залда дуьньядин музыкадин жавагирри (этодрини сонетри) лепе гузвай. Тамашачияр, лугудайвал, яд иличайбур хьиз, секин хьанвай. Анжах гьар са нумра акьалтIайла, залда гурлу, яргьалди чIугур капарин ван гьатзавай, Фатимадин кьужах цуькверин кIунчарив ацлузвай...

Са легьезда зи хиялар яргьариз фена, Фатимадин лап аял вахтарни кваз рикел хтана.

Махачкьаладин 13-нумрадин школадин гьазурлухвилдин класдиз фейила, Фатимадин анжах 5 йис тир. Гьа са вахтунда ам гьа школадин патав гвай 1-нумрадин музыкальный школадини физ хьана. А вахтунда диде-бубади рушакай ихьтин машгур музыкант жеда лагьана фикирнавачир жеде. Кьуй тарсарилай гуьгуьуниз аял са квел ятIани машгур хьурай, лугузвай абур. Амма педагог **Наталья Сергеевна ОРЕХОВАДИ** рушахъ гелег жедайди гьа сифтедилай кьа-

танвай. Назик тупари пианинодин мецерал чан гьизвай. Фатимади тамамарзавай музыкадин ширин сери яб акалзавайбур гьейранарзавай. Ам пианинодихъ галайла, анай рикI, руьгь, бажарагь аквазвай. Ингье школада кьиле фейи конкурсда Фатимади сифте яз 1-чка кьуна. Рушан алакьунар акурла, Махачкьаладин 3-нумрадин музшколадин педагог, машгур музыковед **Татьяна Георгиевна СТРОЦКАЯДИ** ам вичин класдиз тухузва.

Гила Фатимади музыкадин дерин сирерай кьил акъудиз, муракаб эсерар тамамариз башламишна. Гьеле школада кьиле фейи конкурсра 1-чкаяр кьуна. Жаван пианистрин Пятигорскда кьиле фейи Вирироссиядин конкурсда ада 2-чка кьуна.

Сятралди пианинодихъ ацукьзава лагьана, Фатима умуми образованидин школада гуьгуьуна акьвазнавачир, ада вири предметрай вадар аваз кьелзавай. Ингилис чIалай республикада кьиле фейи олимпиадайра ада са шумуд сеферда 1-чкаяр кьуна. Музшкола агалкьунралди куйтягьайди хьиз, Фатимади меркездин 13-нумрадин школани лап хьсан кьиметар, дерин чирвилер аваз акьалтIарна.

Руш музыкадин есирда гьатнавай, амма Дагъустан Республикадин лайихлу муаллим, Фатимадиз математикадин тарсар гайи Елена Герасимовнади лугузвай: "Са музыкани герек туш, ам математик я. Анжах - матфакиз!" Дидени пешекар музыкадиз акси акьвазнавай, шаклу тир...

Руш кланз-такланз Даггосуниверситетдин кьецепатан чIаларин факультетдиз гьахьуниз мажбур хьана. 3-4 олимпиадада гьалибвал кьазанмишайвилей ам ДГУ-дин кьецепатан чIаларин факультетдиз имтигьанар вахкун тавуна кьабулзава. Курсуна лап хьсан студентрикай сад тир рушан рикIяй музыка акьатзавачир, ам адан дамарра кьекьезвай.

ДГУ-дин ФИЯ-дин студентка тирла, Фатимади жегьил пианистрин международный конкурсда иштиракзава ва дуьньядин жегьил пианистрин арада агалкьунралди 2-чка кьазва (1-чкаяр ана ерли авачир). Гьа 1999-2000-келунин йисуз международный конкурсдин лауреат Ватандин меркез Москвадиз "Цийи тиварар" лугудай конкурсда иштиракиз физва. Инани гьалибвал кьазанмишзава. Дагьвидин руш пианинодал кьугьвазвай тегьер акур Москвадин государственнй консерваториядин фортепианодин фа-

культетдин деканди адаз вичин патав эверзава ва ихьтин бажарагь пуч жез гьайиф я лугьуналди, Фатимадиз консерваториядиз гьахьун теклифзава. Гзафбуру ялвар ийизвай ДГУ-дай Фатима, арза кььена, экьечIайла, вири тажуб хьанай. Амма рикIе кьаст авай бажарагьлу жегьил пианистка тади гьалда Москвадиз рекье гьатна. Гьайиф хьи, дуьз хьанач. Консерваториядиз гьахьун патал музыкадин юкьван образование ва я музыкальный училище акьалтIарнаваз хьун чарасуз тир кьван.

Фатима кьулухъ элкьвенач, гьа консерваториядин патав гвай музучилищедиз гьахьзава ва 4 йисуз кьелна кланзавай училище кьве йисуз агалкьунралди акьалтIарай ам консерваториядин 1-курсуниз кьабулзава. Дагьви рушан бажарагь аннамишай машгур музыковед Вирладзеи ам вичин кьаюмвилик кузавва. Гьа икI, 3-курсунин студентка яз, Фатима дуьньядиз машгур жезва. Ам пианинодал кьугьвазвай тегьер акурла (видеозаписар чIан ва эхир!), Фатима Мердановадиз Италиядизни Германиядиз, Испаниядизни Америкадиз ва маса уьлквейриз теклифзава. Амма... Анжах 4-5 йис идалай вилик ада Швейцариядин Лугано шегьердин консерваториядин руководстводин теклиф кьабулна, гьаниз фена ва фортепианодай итальян чIалалди тарсар гузва. Гьа са вахтунда чи ватангьли концерт гур Итальядиз, Германиядиз, Испаниядиз ва маса уьлквейризни мукьвал-мукьвал физва. И мукьвара ам Францияда, Дагъустан Республикадин культурадин йикьар кьиле фидайла, фортепианодал лап устадивелди кьугьвана. И кар себб яз кье адаз винидихъ суьгьбетай фестивалдизни эвер ганва...

Гила чун концерт кьиле физвай залдиз квен. Тамашачияр гьар са нумрадилей гуьгуьуниз, секин тежез, капар ягьиз, Фатима мад ва мад сеферда сегьнедиз хкизвай. Ингье кьве сятда давам хьайи концерт эхирдиз атана. Программа кьиле тухузвай Ирина Нахтигала Фатимадиз музыкадин сифтегьан сирер чирай педагог Татьяна Гергиевнадиз сегьнедиз теклифна.

"Зун Фатимадин агалкьунрал тежер кьадар шад я...", - лагьай (вилер шадвилдин накьварив ацанвай) амни Фатима яргьалди гарданра гьатна.

Концерт кьиле физвай вахтунда зи патав Россиядин Федерациядин искусствойрин лайихлу деятель, тивар-ван авай композитор Мегьамед Гуьсейнов гвай. За адавай концертдиз, Фатимадиз талукь яз вичин фикирар лугун тIалабна.

"...Фатимади фортепианодал Шопенан, Шубертан ва Рахманинован эсерар еке устадивелди тамамарна. Жегьил музыкантди рояль гагь пехьи кьуьлердай кьати, гагь и кьил а кьил авачир муьгуьббатдин эсер акьудуниз мажбурзавай. И кьвалахни ада машгур композиторар тир Шопенан, Шубертан, Рахманинован эсерар тамамардайла ачухдиз аквазвай. Кьенин концерт - им кьиямат я, агалкьун ачухдиз аквазва. Авай кьван кьуват, авай кьван деринвал вуч я, эсер чеб-чпив кьазвай кьван вуч я! Баркалла Фатимадиз! Ам музыкадин шегьредай лап космосдиз экьечIнава. Кье жуван лезги руша, Швейцариядай хтана, хайи ватангьлийриз ихьтин концерт гун лап дамахдай кьвалах я. Bravo!"

Кваллах веревирдна

Дагъустандин культурадин министерстводи 2016-йисан 1-кварталдин нетижаяр кьунин ва вилик эцигьнай месэляяр веревирд авунин метлебдалди коллегия кватIна. Мярекатда Махачкьаладин мэриядай, РД-дин Общественный палатадай векилрини иштиракна. Министр Зарема Бутаевади кьилин доклад ийидалди вилик бязи кьуллугьчийрив РФ-дин ва РД-дин госнаградаяр вахкана.

Культурадин ирсинин объектар государстводи хуьнин, иш-лемеишунин, машгур авунин рекьай управленидин начальник **Багьвадин ГЪАЖИЕВ** Дербентдин тарихдиз, культурадиз талукь месэлайрални акьвазна.

- Дербент - им са шумуд асиррин тарих авай шегьер я. Адан сергьятра тарихдин ва культурадин гуьмбетар ава. Абур хуьн патал шегьердин кьили Дербентдин центрадик акалзавай паюна гзаф мертебайрин квалер эцигун кьадагьа авунин кьарар кьабулна. Эгер са вуч ятIани эцигиз хьайитIани, а гуьмбетриз - хата тагана. ИкI, Дербентдин горсудди гзаф мертебайрин 4 квалер эцигун акьвазарна.

Гележегда ихьтин крариз рехъ тагун патал кьабулун лазим тир серенжемрикай, кьанунралди сергьятламишна кланзавай крарин гьакьиндайни рахана ам.

КватI хьанвайбуру алай вахтунда арадал гьизвай Россиядин халкьарин адетдин культурадин центрайрин кьвалахдикайни ихтилат кудна.

Зарема БУТАЕВАДИ кьейд авурвал, 1-апрелдин делилралди, республикада ихьтин 237 центр кардик кутунва. Абурукай бязибуру девирдин истемишунрив кьурвал кьвалахиз башламишзава - милли меденият, тарих, ацукьун-кьарагьун хуьнлай гьейри, чпи-чеб хуьнин алахьунарни ийизва.

Нетижаяр кьуна

Адет хьанвайвал, Дербентдин музучилищеда гьар йисуз "Халкьдин музалатар" отделенидин нетижаяр кьунин концерт кьиле физва. Цини музучилищедин залда кьиле фейи и концерт-диз халкьдин музалатрал рикI алайбур шадарна. Инал кьейд ийиз кланзава хьи, республикада халкьдин музалатрин госансамбль кардик ква ва Махачкьалада кьиле физвай саки вири мярекатра ада иштиракзава. Амма и алатрин авазрихъ цигел ксар вири районра, хуьрера ава, абуруз виридаз, гьайиф хьи, мукьувай абурухъ яб акалдай мумкинвал жезвач. Дербентдин музучилищеди гузвай и концертди а авазрал рикI алайбурун десте републикадин кеферпата кватIзава.

Концертдин программани, адет тирвал, девлетлуди тир. Жегьил пешекарри кьецепатан уьлквейрин, урусрин, алай девирдин милли авазар тамамарна. Тамашачияр вилик кьилди са алатдал кьугьвазвайбур, гьар жуьре коллективар экьечIна. Абуру чпин музыкадинни художественный, артиствилдин, техникадин алакьунар кьалурна.

Концертда иштираккай саки вири жегьилар цIи гьар жуьре конкурсра, фестивалра ва маса мярекатра иштиракнавайбур, са жерге дипломринни маса пишкешрин сагьибар тир. Абур лап хьсандиз тардал, гитардал, кларнетдал, аккордеондал, милли чIагьандал кьугьвана.

Концертдилей гуьгуьуниз сегьнедал училищедин директор **Камила МАГЪМУДОВА** экьечIна. Тамашачиярив, халкьдин музалатрал рикI алайбуруз жегьил пешекаррин алакьунар тебрикайдалай кьулухъ ада отделенидин заведующий **Руслан РАМАЗАНОВАЗ** и концерт тешкилунай сагьрай лагьана. К.Магьмудовади ихьтин концертрин, алай девирда халкьдин алатрин, абурал кьугьваз хуьнин важиблубликай суьгьбетна.

31-май Россиядин адвокатурадин югъ я

Гъахъ паталди рахазвайбур

Гъазурайди -
Алаудин ГЪАМИДОВ

Россиядин адвокатурадихъ вичин тарих ава. Ам 50 йисуз кардик хъана ва пачагъдин суддин къурулушни кваз 1917-йисан 24-ноябрдиз Советрин властдин Декретдин бинедаллаз чукурна. Вад йисуз уьлкве пешекар адвокатура галачиз баша фена. 1922-йисуз тереф хуьзвайбурун коллегиядин гъакъиндай Положение къабулна. Гъадалай инихъ Советрин адвокатурадин девир башламыш хъана. 1922-йисан 18-августдиз чи республикадин Гьукуматди тереф хуьдайбурун Дагъустандин коллегия тешкилуни гъакъиндай къарар къабулна.

Алай вахтунда адвокатурадин кваллах "Адвокатвипин кваллахдин ва адвокатурадин гъакъиндай" Федеральний закондин бинедаллаз тухузва. Ам 2002-йисан 26-апрелдиз Госдумади къабулна, 15-майдиз Федерациядин Советди хъсан яз гъисабна ва гъа и йисан 31-майдиз а Закондал РФ-дин Президент В.В.Путина къул чулгуна.

Адвокат гафунин тарих къадим Римдихъ галаз алакьалу я, латин чалай таржума авурла, "адвокатус" инсандиз консултациядин, правовой ихтиярар, судра граждандин законлу интересар хуьнин карда куьмекар гузвай кас лагъай гаф я. Адвокатвал ийидай ихтияр низ хъайитлани авани? - суал гун мумкин я газет клелзавайбуру. И суалдиз закондин чалаалди жаваб гун хъсан я. Адвокатурадин гъакъиндай Федеральний Закондин 9-статьяда къейднавайвал, адвокат жез кланзавай касдихъ юриствилдин рекъай къилин образование ва я юриствилдин илимдин дережа хъана кланда.

Идалай гъейри, адахъ юриствилдин пешедай къве йисалай тлимил тушиз кваллахдин стаж ва я законди тайнарнавай вахтара адвокатвипин образованидин стажировкада хъун лазим я. Амма суддалди вич кар бажармишиз алакь тийидайди яз гъисабнавайбуруз, къастуналди тахсиркарвал авунай судимось алуд тавунвайбуруз адвокатвал ийидай ихтияр авач.

Адвокатдин ихтиярар ва мажбурнамаяр РФ-дин УПК-дин 53-статьяда, адвокатурадин гъакъиндай закондин 6 ва 7-статьяйра къалурнава ва РФ-дин Конституциядин 48-статьядин бинедаллаз тайнарнава. Къилди къачуртла, адвокатдиз ихтияр ава: юриствилдин рекъай и ва я маса касдиз куьмек гун патал делилар къватлiday, госуодарстводин властдин, чкадин самоуправленидин, общественный объединенирин органрай ва маса организацирайни идарайрай справкар, характеристикаяр ва маса документар тлалабдай, делодиз талукь тир крарикай аян тир ксаривай чпин разивал аваз хабар къадай, месэлайрин гъавурда тун патал икьаррин бинедаллаз пешекарар желб ийидай, шак физвайбурухъ ва тахсирлу ийизвайбурухъ галаз гъикъван клан хъайитлани гуьруьшмиш жедай, гъа жергедай яз - къилди маса кас

алачиз рахадай. Суьгъбет чпин ихтиярар ва интересар ада виликамаз силис тухудайла ва я суддал хуьзвай вахтарикай физва. Адаз делодин материалрихъ галаз таниш жедай, гъакл силисчийрин, прокуроррин, судъйирин гъерекатрилай арза ийидай ихтияр ава.

Аквазвайвал, адвокатдин ихтияррин и къил, а къил авач. Газетдин са макъалада виридакай лугъуз хъун мумкин туш. Амма адвокатди анжах закондин бинедаллаз кваллах авун ва ам гъадан истемешунриз муьтлугъ хъун лазим я.

Адвокатдин мажбурнамаярни Федеральний Законди тайнарнава. Къилди къачуртла, адвокат вичел ихтибарнавай касдин ихтиярар ва законлу интересар, фикир гана, гъакъисагъвилелди, гъа са вахтунда РФ-дин законодательствода къадагъа тавунвай такъатралди хуьниз мажбур я. Адвокатдин гъерекатрихъ законлу, тестикъарнавай, фикир ганвай ва дуьз характер хъун лазим я. Адвокатдин кваллахда чинебан сир авани лагъайтла, вичихъ ихтибарнавай касдиз куьмек гун патал адвокатди къватлзавай гъар гъихътин хъайитлани малуматар - ибуру вири адвокатдин сир я. Лугъун лазим я, адвокатди тахсиркарвал авунвай касдин ва я тахсиркарвилдин тереф хуьзвайди туш. Адвокатдихъ къве терефдини ихтибарзава. Идалайни гъейри адвокатри чпихъ ихтибарнавай ксарин ихтиярар ва законлу интересар хуьзвайди я. Анжах Россиядин Конституцияди ва я федеральний законди ганвай ихтиярар!

Адвокатдин кваллах регъятди туш. Властдин ихтиярар авачир адвокатди вичин кваллахда властдин векилрихъ галаз гуьжетарзава. Вични - гъахъ паталди. Адвокат - им вичихъ ихтибарнавай касдиз вичин законлу мурад ар къилиз акъудун патал юридический куьмек гузвай кас я. Ихтиярар хуьн - им сифте нубатда гъахъвал хуьн лагъай члал я.

Мадни суал гун мумкин я: кутугнавани итим яна къейи касдин тереф хуьн?

Инал кутугнавани, кутугнавачни - гъадакай суьгъбет физвач. Суьгъбет закондикай я. Закон виридалайни вине ава Закондилай анжах Сад Апплаге вине я. Къини-къарни гъар жуьре жеда. Сад ава къастуналди къиникъ, садни дерт къати хъана, эхиз тахъана, вич къутармишун патал ва я хатадай къиникъ ва икъл мад.

Россиядин Федерациядин Уголовный Кодексдин и ва я маса тахсиркарвилер авур ксариз жуьреба-жуьре жазар ва вахтар къалурнава. Тахсиркарвилерай къил акъудунни регъят кар туш.

Гила агъалийриз, юридический ксариз правовой куьмекар гунин кваллахдикай. Граждандиз юридический куьмек гун - им адвокатдин кваллахдин асул пай я.

Эхирдайни пулсуз юридический куьмекдиз талукь яз: им закондани къалурнава. Пулсуз юридический куьмек иллаки дарда авай инсандиз, даяведин ва зегъметдин ветерандиз, Ватандин Чехи даяведин иштиракчийриз ва клева гъатай масабуруз авун - им баркалла гъидай кваллах я.

31-май плагрусдихъ галаз женг чулгувадай югъ я

Гадара ам - зегъер я!

Алаудин ГЪАМИДОВ

ВОЗ-дин (Виридуьньядин здравоохраненидин организация) къарардалди 31-май виридуьньяда плагрус чулгунихъ галаз женг тухудай югъ яз малумарна хейлин ийисар я. Гъа икъл, 1980-йисалай инихъ и югъ вирира "Ша чун плагрус чулгунивай акъвазин!" эвер гуник кваз къиле тухузва. И йикъсан вилик зун Дагъустан Республикадин наркологиядин диспансердин отделенидин заведующий Раисат Саидовна Сагидовадихъ галаз гуьруьшмиш хъана ва адавай инсандин сагъламвал патал еке метлеб авай и месэладикай суьгъбет авун тлалабна.

■ **Раисат Сагидовна, малум тирвал, плагрус чулгувадай тлул инсанрик фадлай квайди я, амма, вучиз ятлани, и месэладикай эхиримжи вахтара гзаф рахазва. Гъатта виридуьньядик къалабулух акатнава. Себеб вуч я?**

- Кар гъана ава ман, чун къе гъа чкадал атанва. Плагрус себеб яз вахтсуз дуьньядила физвайбурун къадар къвердавай артух жезва. Муькуь патахъай, инсанри плагрус дегъ заманрилай чулгузвайди я, женг къе вучиз тухузвайди я лугъузвай фикирдихъ галазавач. Сад лагъайди, виликрай, гила хъиз, массовый къайдада чулгузвачир. Иллаки Дагъустанда бубайрин девирда, гила хъиз, сигаретар авачир, тенбек цаз чулгузвайбурун тек-бир тир. Амма эхиримжи вахтара саки гъар къвед-пуд лагъай касдин къилел гун ала. Плагрусди инсанар куьтягъзава, ажалсуз рекъизва, ятлани и чуру хесет дуьньядин къуд пипез чкъизва. Гъавилей ВОЗ-ди виридуьньядин инсанриз эвер гузва: **"Ша чун плагрус чулгунивай акъвазин!"**

Виридуьньядин Здравоохраненидин Организациядин секретарь Х.Малера гъеле къад йис идалай вилик лагъанай: **"Ша чна виридуьньяда авай плагрус чулгузвайбурувай абурун чпин ва гъакл обществодин сагъламвал хуьн патал плагрусдикай отказ авун тлалабин. Къуй им а чуру хесет хуьдунихъ къачузвай сифте кам ва ерли чулгун тавунал элячлун хъурай..."**

Гзаф уьлквейра тенбекдин гумар ийизвайбурухъ галаз женг чулгуз са шумуд чулду йисар я. Плагрусди гузвай зиян ашкара я. Арадал атанвай гъаларини къалабулух кутазава.

■ **Чи уьлкведа, республикада гъалар гъикъл я?**

- Чна плагрус чулгузвайбурун учет тухузвач. Ятлани, тахминан делилрал бинеламиш хъана лугъун. 70 миллиондилай виниз чи ватангълийри гъар юкьуз плагрус чулгузва абуру я адан зияндикай лугъузвай плакатар, пешекаррин меслятар... кваз къазвач, я абурук сигаретрал къенвай гафарини къурху кутазава. Чулгузвайбурун 74 процентди сигаретрихъ майилвал авунин себеб абуру гъа чуру хесет квайбурун арада хуьн я. Абуру йикъа 10-20 плагрус чулгузва. Ихътин гъерекатар иер акваз, аяри жаванри, гъатта дишегълийрини плагрусар чулгузва. Дагъви дишегълийрин арадани гумар ийизвайбурун къадар къвердавай гзаф хуьн гъайиф къведай кар я. Ятлани чулгузва къе чи рушари ва гъакл бязи папарини. 12 йиса авай гадайри, 14 йиса авай рушари плагрусриз майилвал ийизва.

■ **Абуруз лацу халатар алай духтуррин, гъатта аялрин духтуррин сиверани плагрусар аваз акъвазва эхир!**

- Гъелбетда, ида жаванар рекъелай алудзава. Акъван зиян авай затл тиртла, духтурри чпи чулгувадайни мегер? - лугъузва. Зиян лагъайтла, ашкара я. Гаф кватай чкадал лугъун: са къве пачка сигаретар чулгузвайдан уьмуьр чулгун тийизвай таяр-туьшериллай 8-9 йисан куьруь жезва. Жигеррик рак акатунин хаталувал чулду сеферда, риклин азаррин - вад сеферда артух я. Ятлани, гзафбуру лугъузва: низ вуч ава, зун - зи чан, клан хъайитла, чулгувада, тахъайтла... Гъалатл я, гуьрметлугур! Фикир це: чилин винел плагрус чулгун себеб яз акатзавай азаррик йиса 1,5 миллион кас рекъизва. Гъелбетда, абуру садлагъана чан гузвач. Гзаф инсанар яргъалди азарлу жезва, къвез-къвез зегъметдиз къабилсуз яз амукъзава. Плагрусар маса гана къвезвай хийирдиллай госуодарстводиз азарлугур са-гъар хъувуна гузвай зиян гзаф жезва.

■ **Плагрус чулгувадай хесет гъикъл акатзава? Чулгузвайбурун къадар къвердавай артух хуьнин себеб вуч я?**

- Кар анал ала хъи, гзаф инсанри плагрусди гузвай зиян аннамишзавач, бязибуру гъатта ам чулгун хийирлу яз гъисабзава.

■ **Плагрусди бедендин гъи органдиз гзаф таъсир ийизва?**

- Ада таъсир тийизвай са органни авач. Виридалайни хаталуди - къилиз гзаф таъсизава.

Тенбекдик гзаф зегъерлу шей - никотин ква. Адан сад-къве стлалди кицл рекъизва. Са стлал никотин алай тлвал лифрен клуфуз муькува авуртла, къвед-пуд декъикадиллай ам телеф жезва. Эгер са сеферда инсанди 0,08-0,16 грамм никотин ишлемишайтла, гъадани чан гуда. 30 йисуз чулгузвай инсанди юкъван гъисабдалди 20 агъзур плагрусдиз цай язава. Им 160 килограмм тенбек ва я 800 грамм никотин ишлемишзава лагъай члал я.

Гумадихъ галаз никотин сивиз аватзава, ада мецик, куручрик, туьтерик, гъатта хуьквадикни хуруш кутазава. Никотин агакъзавай чка - им инсандин жигерар я. Анай ам ивидик кваз вири бедендиз чкъизва. Ингъе ада вичин кар аквазва. Месела, риклин дамарар хараплзава. Эгер плагрус чулгун тийизвайдан пульс 72-80 ятла, чулгузвайдан рикли са декъикада 100-120 сеферда тахъ-тахъ ийизва.

Ахтармишунар тухвай са шегъерда малум хъайивал, 5 агъзур агъалидикай чулгузвайбурун жергедай риклин азар 13 процентдикай жагъана, чулгун тийизвайбурун жергедай жагъайди анжах са процент я. Шагъ дамунин инфарктни плагрус чулгунихъ галаз алакьалу тирди субутнава. Инфаркт хуьнин хаталувал чулгузвайбурун патал пуд сеферда гзаф я. Алимрин члехи паюни гъисабзавайвал, радин азар акатунин себебрикайни сад плагрус чулгун я. Гъар сеферда плагрус чулгурла, руфуна гастритдин шартлар арадал къвезва, нервияр тартибдикай хкатзава.

■ **Раисат Сагидовна, и муьквара чи къвализ зи муьквара са кас атанвай. Нервияр къайдадик квачир ам къвед лагъай группадин инвалид тир. Ада са къатда плагрус чулгузвай. Вуч авуртлани, вичивай акъвазиз жезвач лугъузвай. Плагрусдикай отказ ийиз кланзавай касдиз гъихътин куьмек ийиз жеда?**

- Сад лагъайди, азарлу кас патал никотин иллаки хаталу я. Эгер азарлу касди плагрус чулгуз хъайитла, адаз хъвазвай дарманрикай са хийирни авач. Плагрус гадариз жедач лугъунни таб я, кланзавайди, къене рикл туна, къаст авун я. Гзафбуру са шумуд юкьуз чулгун тавуна акъвазда, ахпа абуру давамар хъийида. Им адавай дурум гуз тахъунин, зайифвилдин нетижа я. Гъелбетда, плагрус чулгунивай акъвазай сифте йикъара инсан зегъметдиз къабил яз амукъдач, адан гуьгъулар чуру жеда, ахвар квахъда, адаз фад хъел къведа, бязи вахтара руфуна тлал гъатда, сиверай гуру акъатда, къен фида...

И гъал 2-4 гъафтада давам хуьн мумкин я. Амма ахпа ахътин касдин гъал хъсан жеда, сагъламвални - мягъкем.

Плагрус риклелай алатун патал ам садлагъана гадарун ва жезмай къван физкультурадал машгъл хуьн меслят къалурзава.

■ **Куь фикирдалди, плагрус чулгун къадагъа авуртла гъикъл жеда? Месела, плагрусар акъуд тавуртла?..**

- Ерли виже къведай кар туш. Гъикъван къадагъа авуртла, гъакъван пис жеда. Чуьнуьхай шей ширин жеда лугъудайвал, чулгувадайбуру ам гъикъл хъайитлани чулгувада. Акъуд тахуртла, абуру какатай вуч хъайитлани, мадни зегъерлу веькер-къалар, жуьреба-жуьре хаталу шейэр чулгун мумкин я. Нетижда хийирдиллай зиян гзаф жеда. Амма гъавурдик кутунин кваллах гужлу авун чарасуз я. Са вахтара гъам печатда, гъам телевиденидай гъавурдик кутунин кваллах ара датлана тухузвай, культпросветидарайра, школайра, гъатта идарайра ва карханайра плагрусдикай авай зияндиз талукь серенжемар тухудай. Гила йиса садра, ВОЗ-дин эвер гуниз жаваб яз, риклел хкизва, мад архайин хъжезва.

Эхирдай заз икъл лугъуз кланзава: **"Жуван чандин язух ша, чулгувамир а зегъермар!"**

Вилик жергейра ава

Шарафудин АГЪМЕДОВ,
СССР-дин журналистрин союздин член

Адилядихъ гъеле 2-нумрадин аялрин "Горянка" т'вар алай бахчадиз физвай вахтунда тербиячи ва я муаллим хьунин мурад авай. Йисар акуна-такуна физва, ингъе ам 8-нумрадин школадин 1-классдиз фена. Хъсан чирвилер аваз клелзавай адан къилляй муаллим хьунин фикрар акъатна. 9-класс акъалт'арайла, ам Дербентдин педучилищедик экеч'на. 2004-йисуз хъсан чирвилер аваз анаг акъалт'арай АЛИЕВА Адиля Рамисовна къвалахиз уьлкведин меркездиз фена.

Къвед-пуд йисалай Дербентдиз хтай Адиля Алиевади "Президент" прогимназияда къвалахиз башламишзава. Гъа сифте йи-къалай яшлу муаллимривай тежриба къват'из башламишай Адиледи гъисабзавайвал, аялдин ацукъун-къарагъун, адан алакьунар, мумкинвилер чир тавунмаз тербиядин ва я чирвилер гуни жуьреяр хкъагъун дуьз туш. Гъеле машгъур педагог К.Д. Ушинскийди лагъанай эхир, эгер чаз аял вири патарихъай тербияламишиз къанзават'а, ам вири патарихъай чирни авуна къанда. Адиля муаллимдини аял школадиз атай гъа сифте йи-къарилар адан рик'ел рехъ жагъурзава, адаз класс, клелунар, юлдашар къанарзава, пакамахъ ам хушналди школадиз къведайвал.

"Президент" прогимназиядин муаллимрин арада дат'ана гъар жуьре акъажунар, конкурсар ва маса мярекатар къиле физва. И карди абурув дат'ана чпи-чпел къвалахиз тазва. Жегил бажарагъар винел акъудзава. 2013-йисуз шегъерда гъевчи классрин регъберрин арада къиле феи "Виридалайни хъсан класс" конкурсда иштирак'ай Адиле гъалиб, "2014-йисан муаллим" конкурсда призёр хъана. Вичин тарсунай ада гъазурай репортаж виридалайни хъсанди яз гъисабна.

Адан ачух тарсариз къвезвай тежрибалу муаллимар жегил пешкардилар гъамиша рази яз амукъзава, аялдиз тарс итижлу хъун патал ада тукъурзавай къугъунри, суалри муаллимар гъейранарзава. Ада вичин тарсара девирдин гъаф мумкинвилер ишлемишзава.

Адиля Алиевадиз классда вири аялар аквазва, ада абур тарсунал машгъуларзава, гъар садан бажарагъ къат'уз ва виликиду тухуз чалимишвалзава. Гъавилляй адан гъилик клелзавай гъаф аялар шегъердин ва республикадин конкурсрин гъалибчирни я. Рик'ел хкин, 2014-йисуз адан ученикри экономикадай республикадин конкурсда гъалибвал къазанмишна.

Ц'и 2-класс гъай Адиле Рамисовнади клелунринни методикадин "Школа - 2100" комплексдай къвалахзава. Адиле 1-категориядин муаллим я. Ада республикадин "Йисан муаллим" конкурсда гъалибвал къазанмишна ва дипломдинни пулдин премиядин сагъиб хъана.

Кардин гъавурда аваз

Вадим ЖАМАЛДИНОВ

И йи-къара зун Герейханован 1-хуьруьн Куьлтурадин къвале библиотеказин заведующийдихъ галаз гуьруьшмиш хъана.

РУСТАМОВА Эльза Герейханован 1-хуьре рабочийдин хизанда дидедиз хъана. Школадилар къулухъ "Юждаг" институтдин юридический факультет куьтягъна хтай Эльзадиз къвалах жагъизвачир, амма общественный хъсан тешкилатчи тирди къат'айла, ам Герейханован хуьре диде-бубайрин комитетдин председателвиле хкъанай. Гуьгъуьнлай ада 1-хуьруьн библиотекада къвалахиз башламишна. Са т'имил вахтундилар Эльза анин заведующийвиле тайинарна.

Библиотекада къвалахзавай вичелай яшдиз ва тежрибадиз ч'ехи юлдашрихъ галаз санал Эльза хуьруьн библиотека ктабар клелунал рик' алайбурун центрадиз элкъуьриз алахънава. И рекъе рушахъ агалкъуьнарни ава. Къе аниз газет-журнал, ктабар клелиз неинки аялар, гъаг' школадин муаллимар, ветеранар къвезва. Алай вахтунда ана ктабрин къадар 7500-дав агакъзава.

Къвалахдал рик' алай жегил пешкар хуьруьн, райондин общественный уьмуьрдивайни къерех жезвач.

И мукъвара райадминистрацияда къиле феи са мярекатдал Эльза Рустамова рахай тегъер акурла, "Сулейман-Стальский район" МО-дин къил Нариман Шамсудиновича адаз сагърай лагъана ва къвалахдин рекъай куьмек гун хиве къуна.

“Студентрин гатфар - 2016”

Гъазурайди -
Рагнеда РАМАЛДАНОВА

И мукъвара Махачкъалада ДГУ-дин актовый залда Дагъустандин вузрин ва Чечнядин госуниверситетдин (ЧГУ) арада 2016-йисан “Студентрин гатфар” конкурсдин Гала-концерт къиле фена. Ам алай йисуз Дагъосуниверситетди къейдзавай 85 йисан юбилейдиз талу-къарнавай. Рик'ел хкин: конкурс ДГУ-дин факультетрин ва филиалрин арада 21-мартдилар 15-апрелдалди къиле тухванай.

Гала-концертда ЧГУ-дин, ДГМА-дин, ДГПУ-дин, ДагГАУ-дин, Дагъустандин хуьруьн майшатдин университетдин студентри иштиракна. Ам Дагъустандин халкъарин милли (гъаг'ни сегънедин) парталар алай рушарни гадаяр республикадин къилин вуздин пайдахар гъилера аваз сегънедал экъечунилай башламиш хъана. ДГУ-дин ректор Муртазали Рабаданова алай йисуз важиблу вири мярекатар, конференцияр, гуькуматдин къурулушра авай ксарихъ галаз гуьруьшар ДГУ-дин 85 йисан юбилейдин сергъятра аваз къиле тухузвайди

дин Ч'ехи д'яведикай, фашистрихъ галаз женгера телеф хъайи аскерри-кай, чи ч'ехи бубайри къазанмишай гъалибвилерикай суьгъбетар авуналди ачухна. “Гъалибвилеин югъ” мани тамамардайла, ветеранриз гуьурмет авуниин лишан яз, залда ацукънавай вири ксар къвачел къарагъна.

Вузрин студентри тамашачияр Кавказдин этнический алемра къекъуьрна: гъар са халкъдихъ вичин адетар, ч'ал, культура авайди ва жуьреба-жуьре халкъарин культу-раяр сад-садак какахъна, сад тир культура арадал атанвайди къа-

Конкурсдин иштиракчийрин ус-тадвилеиз концерттин программарин режиссёр-постановщик ЭМИЛ КЪУРБАНОВА, РД-дин искусствойрин лайихлу деятель, композитор ВАЛЕРИЙ ШАУЛОВА, РД-дин культурадин лайихлу работник, Дагъустандин культурадин ва искусствойрин колледждин хореографиядин отделенидин заведующий КЪИСТАМАН АБУКАРОВАДИ къимет гана. 2016-йисан “Студентрин гатфар” конкурсда Юридический институт ва Управлендин факультет гъалиб хъана.

къейдна. Ада иштиракчийриз, ДГУ-дихъ галаз сих алакъаяр хуьзвай къунши республикадин вуздин студентриз чухсагъул лагъана, Чечен Республикадин вуздин 85 йис тамам хъайила, къве вузди сих алакъада аваз къвалахунин сергъятра аваз ана иштиракдайди малумарна. М.Рабаданова ДГУ-дин профсоюздин тешкилатди, студентрин самоуправлениди, тешкилатри еке къвалах къиле тухузвайди къейдна.

Гала-концерт студентри чи уьлкведин тарихдин чиррикай, Ватан-

лурна. Абуру Дагъустандин халкъарин, гъаг'ни гуржийрин, чеченрин, индусрин гъаф къуьлер тамарна. ДГУ-дин студентри “Не молчи” т'вар алаз тукъурнавай вокалдин композиция (начагъ аялриз бахшнавай флэш-моб), скрипкадал къугъун ва ик' мад нумраяр гъаф итижлубур хъанвай.

Мярекат ДГУ-дин ректорди Гала-концертдин иштиракчийриз наградаяр ва чухсагъулдин чарар гуналди, студентри финалдин мани тамамаруналди акъалт'на.

Вузрин арада

ЧИ КОРР.

Уьмуьрдин тежрибади къалурзавайвал, Россиядин Федерациядин законар чизвай касди абурукай вичиз хийир хкатдайвал мен-фят къачузва, къеве ак'ай вахтунда хъут'алар регъятдиз алудзава, фендигаррив вич алдатмишиз тазвач. Законрин гъавурда авайди ч'уру краривайни къерехжезва. Гъавилляй законар гъикъван де-риндай чир хъайит'а, абурал гъами-ша амал авурт'а, гъакъван хъсан-ни я.

Гъар йисуз Дагъустандин гостехуниверситетда меркездин вузра клелзавай студентрин арада же-гилриз законар чир хъунин дере-жа тайинарун патал правоведени-дай олимпиада къиле тухузва. И йи-къара вузрин арада тешкилнавай региональный олимпиадада мер-кезда кардик квай вири вузри ишти-ракна.

Къейд авун лазим я хъи, олим-пиададин иштиракчийри жавабар гана къанзавай суалар ДГТУ-дин праводин ва политологиядин ка-федрадин заведующий ИДРИС ОРУЖЕВАН гуьзчивилик кваз гъа-

зурнавай. Тамам жавабар гайи гъар са студентдиз 30-дав агакъна бал-лар гузвай.

Студентрин чирвилериз къимет гузвай комиссияди къейд авурвал, вузра клелзавайбуру чпихъ правоведенидай геьнеш чирвилер авай-ди тестикъарна. Тапшуругъра авай саки вири суалриз тамам жавабар гуналди, сад лагъай чка олимпиа-дада Дагъустандин техуниверси-тетдин таможнядин крарин ва су-дебный экспертизадин факультет-дин 2-курсунин студенткаяр ДИНАРА НАЗАРАЛИЕВАДИ, БАРИЯТ КЪУРБАНОВАДИ, Дагъустандин медицинадин академиядин лечеб-ный факультетдин 1-курсунуна клел-завай ЗУЛЕЙХАТ МЕГЪАМЕДОВА-ДИ ва АЙШАТ ГЪАЖИЕВАДИ къуна.

Къвед лагъай чкадиз ДГМА-дин студентар АСИЯТ НАФТАЛИЕВА, Дагълар ШАМИЛОВ, ПАТИМА МУСТАФАЕВА ва пуд лагъай чкай-ризни Вирироссиядин юстициядин госуниверситетдин Кеферпатан Кавказдин филиалдин студентар ИЛЬЯС САУЕВ, ИБРАГЪИМ САЛИ-ГЪОВ, Дагъустандин халкъдин май-ишатдин университетдин юриди-ческий факультетдин студентар МЕГЪАМЕД МЕГЪАМЕДОВ ва АЛИ ФЕРЕМАЗОВ лайихлу хъана. Олимпиададин гъалибчийриз гра-мотаяр ва рик'ел аламукъдай пиш-кешар гана.

Важиблу месэлаяр веревирдна

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Алай йисан 19-майдин РД-дин физический культурадин ва спортдин рекъяй министр Мегъамед МЕГЪАМЕДОВА республикадин массовый информациядин такъатрин векилрихъ ва блогеррихъ галаз преес-конференция кыле тухвана. Анал и муквал йикъара азадказ кюршахар къунай Якутскда кыле фидай Россиядин чемпионатдай, Рио-де-Жанейрода алай йисан августдиз гатумдай Олимпиададин кугъунрикой, гъакни Кавказдин халкъарин культурадин ва спортдин фестивалдай, республикада эцигзавай спортдин цийи объектрикай рахана, са жерге месэлаяр веревирдна. Спортсменрин ругъдинни ахлакьдин тербияни фикир тагана тунач.

Мегъамед Юсуповича Россиядин чемпионатда иштиракдай республикадин хянавай команда акъажунриз гъазур тирди лугъунихъ галаз сад хъиз (са шумуд югъ идалай вилик министр Олимпиададиз гъазурвилер аквадай центрада чпин устадвал хкажзавай спортсменрин тренировкадиз тамашна, спортсменрилай ва тренерин кваллахдила ам рази яз амукънай) Дагъустандин хянавай командадик кваз республикадин милли командадин башчи **Абдулрашид СААДУЛАЕВА**, гъак са шумуд йис арадай фейила спортдиз хтун хъувунвай **Ширвани МУРАДОВА** иштирак тийидайди раижна.

- Ширвани Мурадован заланвилер (97 кг) категориядай уьлкведин хянавай командадикъ спортсменрикой кытвал авач, и заланвилей Гъадисовани, Гацаловани, Болтукаевани чпин къуватар ахтармишзава. Вуж фин лазим я Олимпиададиз? Зи фикирдалди, виридалайни виклеги, - алава хъува ада.

Мегъамед Мегъамедован гъарай мадни чир хъайивал, Ш.Мурадован патахъай Россиядин хянавай командадин тренеррихъ галаз раханвай, чи спортсменди Россиядин чемпионатда иштирак авунин патахъай саки разивални ганвай, амма спортсмен кефсуз хъуникий ада и чемпионатда иштиракдач.

Министрди хабар гайивал, Рио-де-Жанейрода кыле фидай Олим-

пиадада республикадин спортдин школайра вердишвилер къачунвай ва устадвал хкажзавай 30-далай виниз спортсменри иштиракда. И къадардик Россиядин хянавай командадик, гъак маса уьлквейрин командайрик кваз иштиракдай дагъустанвийрни ква. М.Мегъамедова чи республикадай тир кье спортсменди (буьркъуьбурун спортда-дзюдодай) Паралимпиададин кугъунра иштиракдайдини алава хъува.

- Олимпиададин кугъунра иштиракдай спортсменрин хъиз, Паралимпиададин ва Сурдлимпиададин кугъунра иштиракдайбурувни гъукуматдин патай лазим тир вири кумекар агакьарда. Чна Олимпиадада ва Паралимпиадада иштиракдай спортсменрин арада тафават твазвач, - лагъана ада.

Журналистар допинг ишлемишунихъ галаз алакьалу яз Олим-

пиададин вилик йикъара санлай Россиядин спортсменар патал са акъван пайгар тушир гъалар арадал атуни месэладални акъвазна. Мегъамед Мегъамедова допингдихъ галаз алакьалу тир къал-макъалрик республикадин спортсменар квачирди, чпин агалкъунар абуру гъакьсагъ зегьметдалди къазанмишзавайди кьейдна.

Министрдивай алай йисуз Ингушетияда кыле фидай Кавказдин халкъарин культурадинни спортдин фестивалдиз гъазурвилер акъвазай тегьердикайни хабар къуна. Малум хъайивал, алай вахтунда чи спортсменри пландин бинедаллаз гъазурвилер акъваза, сборар кыле тухузва.

- Чна Ингушетиядиз спортдин вири жуьрейрай виклеги спортсменар фин патал чалишмишвилер ийида, республикадин кыле авай ксари чи вилик эцигнавай везифаяр кылиз акъудда, - кьейдна М.Мегъамедова.

Пресс-конференциядал вири уьлкведа артух фикир гуз эгечнавай "Зегьмет члугъаз ва оборона ийиз гъазур я" комплексдикайни рахана. Ик, министрди ГТО Дагъустандин Кыл Р.Абдулатипован кьетен гуьзчивилик квайди кьейд авунихъ галаз сад хъиз, ам виридалайни активнидаказ уьмуьрдиз куьчурмишзавай чи уьлкведин 20 региондин жергеда Дагъустан Республикани авайди алава хъува, массовый спорт вилик тухун министрстводин важиблу хилерикай сад тирди лагъана.

Олимпиададиз талукъарнавай МАРАФОН

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Махачкъалада Рио-де-Жанейрода кыле фидай Олимпиададин кугъунриз талукъарнавай зурба марафон ("Брось себе вызов" твар алаз) кыле фена. Адан тешкилатчияр шегьердин администрациядин спортдин, туризмдин ва жегьилрин рекъяй комитет, спортдинни фитнесдин "Атлетика" твар алай академия я. Марафондин макъсад агъалийрин арада кьезил атлетикадин жуьре - чукурун машгурун, шегьерэгълияр спортдал ва физический культурадал желб авун, агъалийрин сагъламвал мягъкемарун ва жегьилар ватанперсвилерин ругъдаллаз тербияламышун тир.

Алатай гъяд йикъан пакамахъ меркездин I Пётрдин проспекта, Урусрин интеллигенциядин мемориалдин патав музыкадин ванер къуд патаз чкъанвай. Парк инсанрив ацанвай. Абурун арада Олимпиададин, Паралимпиададин призёрар, министрствойринни ведомствойрин, республикадин ва шегьердин спортшколайрин руководителар, общественникар, Дагъустандин жегьилрин парламентдин векилар, байкерар, твар-ван авай тренерарни авай. Шад жедай кар мадни ам тир хъи, марафонда иштиракун патал санлай хизанарни атанвай. Ахътинбурун жергедай яз, чпин ери-бине Сулейман-Стальский райондин Герейханован хуьряй тир **ГЪАМИДОВРИН** хизандин (диде, буба ва кье хва) тварни

къаз кланзава. Марафонда иштиракун патал чи ватанэгълияр шегьердин Сепараторрин посёлкадай атанвай.

Сятдин 8 тамам хъайила марафондин иштиракчийрин регистрация башламышна. Абурун вилик квай везифа, и паркунилай башламышна, Дагъларин уьлкведин кылин майдандал (5 километрдииз) чукурун тир. Квачерин зирингвал ахтармишиз кландайбурун къадар 3 агъзурдав агакьнавай. Идалайни гъейри, спортдин са шумуд жуьредай - турникдал чене акъудунай, армреслингдай, путар хкажунайни мини-акъажунар кыле фена. Байкерри чпин устадвал къалурна.

Марафондин иштиракчийрин тварцихъ хуш келимаяр Махачкъаладин мэр **Муса МУСАЕВА**, РД-дин кьезил атлетикадай федерациядин президент **Омар МУРТУЗАЛИЕВА** лагъана. М.Мусаева республикадин кыле авай ксари акъалтзавай несил гъам ругъдин, гъам бендендин сагъламвал аваз члехи авун патал еке чалишмишвилер ийизвайди, уьлкведин ва республикадин абадвал патал и кардихъ еке метлеб авайди кьейдна.

- Дагъустан спортдин республика тирди сир туш. Уьлкведай чавай республикадин твар, дагъвийр хкаждай цийи гъалибвилер гуьзлемишзава, - лагъана ада. - Залан 90-йисарилай къулхъ цийи асирдиз чун цийи гъалибвилер гъаз атана. Чун сад лагъайбурун жергеда хун лазим я, тлебиатди чаз гъахътин кьетленвал ганва. Ина гзаф жегьилар ава. Жегьилар чи геле-

жег тирвилей за абурувай клелунрин гъакьиндай фикир дегишарун, жува-жуваз гъуьрмет авун талабзава. Дагъустандин ва Россиядин жележг куь гъиле ава, - алава хъува М.Мусаева.

Омар Муртузалиева республика ва шегьер патал кыле тухузвай серенжемдин важиблувал кьейд авунихъ галаз сад хъиз, кьезил атлетика спортдин вири жуьрейрин бине тирди, спортдал машгул хуни ватандин твар гуьндурь дережадиз акъуддай мумкинвал гузвайдини алава хъува.

Сятдин 10-дан зураз марафондин иштиракчийр чкадилай юзана. Абурухъ галаз велосипедистрини чпин улакьар гъална. Тимил шагьвар квайтлани, югъ чимиди тир. Марафондин иштиракчийри чукурзавай рекье 5 чкадал хъвадай яд эцигнавай. Абурун гуьгуьнал "Тади кумекдин", ГИБДД-дин ДПС-дин автомашинарни алай. Рехъ тирвал абуру болельщикрини ругъламышзавай.

Марафондин сад лагъай иштиракчиди 5 км-диз 14 декьикъада чукурна. Яшариз виридалайни члехи иштиракчиди - 80 йиса авай Омарасхаб Омарова - мензил 25 декьикъада атлана. Тамам зур сятда марафондин вири иштиракчийр Ленинан тварунихъ галай майдандал агакьнавай. Инал серенжемдин нетижаяр къуна. Ик, гадайрикай Андрей Федоричев - 1, Тагъир Нурмегъамедов-2 ва Максим Синицкий 3-чкадиз лайихлу хъана. Рушарин арада Загъи Ибрагимоввади - 1, Амина Хидирбеговади - 2, Мариана Ибаевади 3-чкаяр къуна. Гъалибчийрив наградаяр Махачкъаладин кылин заместитель Запир Алхасова ва спортдинни фитнесдин "Атлетика" твар алай академиядин регьбер Гъажимурад Мегъамедова вахкана. Марафондин иштиракчийриз кубокрилай ва медалрилай гъейри пулдин премияр ва къимметлу пишкешарни гана. Кылдин призриз марафондин виридалайни жаван иштиракчи Сагид Багиров (5 йис) ва виридалайни члехи яшара авай Омарасхаб Омаровни лайихлу хъана.

Астрахандай - призерар яз

БОКС

Хазран КЪАСУМОВ

И йикъара Астрахань шегьерда Советрин Союздин Игит С.Н.Здоровцеван гъуьрметдай боксдай ачух турнир кыле фена. Аниз Сулейман-Стальский райондин спортдинни физкультурадин ва жегьилрин крарин рекъяй управленеди (начальник Надыр Эфендиев) 1-нумрадин ДЮСШ-дин Кварчагърин филиалда вердишвилер къачузвай кье жаван спортсменни ракъурнавай. Филиалдин кылин тренер, спортдин мастер **Альберт МЕЖИДОВА** чаз лагъайвал, турнирда 16 командадик кваз 147 спортсменди, гъа гьисабдай яз Кварчагърин юкван школада 8-классда клелзавай **Багъир ХАНМЕГЪАМЕДОВА** 38,5 (кг) ва 7-класдин ученик **Асхад АГЪАМЕГЪАМЕДОВА** (54 кг) иштиракна. Ик, Б.Ханмегъамедова - 1, А.Агъамегъамедова 2-чкаяр къуна. Мубаракрай! Абуруз медалар, Астрахандин областдин спортдинни физический культурадин министр О.В.Дементьеван къул алай грамотаяр гана.

Тренер А.Межидов вичин ученикар тир Б.Ханмегъамедовахъ ва А.Агъамегъамедовахъ галаз

Лагъана кланда, бажарагълу тренер Альберт Межидован гъилик алай вахтунда 24 жаванди боксдай вердишвилер къачузва, чпин устадвал хкажзава. Абурун арада саки 10 клас РД-дин клвенквивал патал тухвай, гъакни Вирироссиядин турниррин гъалибчийрни призерар ава.

Кысае вахчуда

Латакия вилаятта терактар кыле тухунин нетижада ислягь агьалияр телеф хьунихъ галаз алакьалу яз Россиядин Президент Владимир Путина Сириядин Президент Башар Асадаз башсагьлугьвал гана. Кремлдин пресс-кьуллугьди 23-майди хабар гайивал, Россиядин регьберди Асадаз телеграмма рекье туна.

“Россиядин Президентди террористрин кьурхуйрин аксина акьвазуни карда Сириядай тир амадагрихъ галаз санал гьерекар кыле тухун давамари гьазур тирди мад сеферда тестикарна ва чпин гьилер са тахсирни квачир ислягь агьалирин ивидай кьацурай тахсиркаррилай кысае вахчудада инанмишвал кьалурна”, - лугьзва малуматда.

Кьейдзава хьи, Путина телеф хьайибурун мукьва-кылийриз риклериз сабур гудай гафар ва хасаратвилер хьанвайбур мукьвал вахтунда сагь хьхана кланзавайвилер келимаяр лагьана. Телеграммада Президентди кьейднавайвал, “Сириядин халкьдин аксина ивиар экьичдай дьае башламишай террористрин дестейрин вагьшивал ва инсансувал Латакияда хьайи мусибатди мад сеферда тестикарзава”.

23-майди Латакия вилятидин кьве шегьерда, гьа гьисабдай Россиядин ВМФ-дин материально-технический рекьай таъминардай пункт авай Тартусда, терактар авуна. Рейтер агентстводи хабар гузвайвал, терактар Россияда кьадагьа авунай “Исламдин государство” тивар алай тешкилатди кыле тухвана. Чкадин “Сурия” телеканалдал асаслу хьана, ТАСС-ди хабар гузвайвал, терактар авунай жавабдарвал экстремиствилер “Ахрар аш-Шам” дестеди вичин хивез кьачуна. Телеф хьайибурун кьадагьа 100 касдилай алатнава.

Восстанидиз кьарагнавайбуруни официальный Дамаскдин арада чурьукь 2011-йисуз башламиш хьанай ва ам граждан дьаведиз элкьвена. И вахтунда террориствилер дестейри улькведин хейлин пай вичин гуьзчивилик кутуна. Мукьвал вахтаралди Латакия виляти Сирияда виридалайни хатасузди яз гьисабзавайди тир.

Наразивал малумарна

Пакистандин территориядал “Талибан” гьерекардин регьбер терг авун патал Америкадин кьуватри серенжем кыле тухунихъ галаз алакьалу яз Пакистанда авай США-дин посол Дэвид Хейлаз наразивал малумарна. Идан гьакьиндай 23-майди The Daily Pakistan-ди хабар гана.

Америкадин дипмиссиядин кылизи МИД-ди эвер гана. Кьецепатан краай Пакистандин премьер-министрдин махсус куьмекчи Саид Тарик Фатемиди малумаривал, летчик авачир лув гудай аппаратди гьужумун Пакистандин аслу туширвал ва Сад хьанвай Миллетрин Организацидин Устав ашкардаказ члурун я лагьана. И организацияди ООН-дин членар тир государствойрин мулкар хукуьр тавун ва абурун битаввал заминламишзавайди я.

Тарик Фатемиди кьейд авурвал, США-дин гьерекарти Афганистандин гьужуматдинни талибрин арада ислягьвилер рахунар тешкилун патал ийизвай чалишмишвилериз пис таьсир авун мумкин я.

Махсус куьмекчиди гьакьни кьейд авуна хьи, Исламабаддин Вашингтонди терроризмдихъ галаз женг члурун барадаи чпин гьерекар алакьалу авун лазим я.

21-майди “Талибан” гьерекардин регьбер фекь Мансур гьавадай гьужумунин нетижада телеф хьайиди малум хьана. Америкадин военныйри США-дин президент Барак Обамадин буйругьдалди Афганистандин сергьятдал алай Пакистандин кылдин регионрал гьавадай гьужумна.

Фекь Акхтар Мохаммад Мансуракай талибандин регьбер адалай вилик и везифа вичин хиве аваз хьайи фекь Омар кечмиш хьанвайдан гьакьиндай официалнидаказ малумарай 2015-йисан 30-июлдиз хьанай. Талибрин вилкан кыл 2013-йисан 23-апрелдиз кечиш хьанай, амма талибрин женгинин руьгь агьуз ават тавун патал и кар кьве йисалай гзаф вахтунда жергедин талибрикай чуьнуьхна.

“Талибан” десте Россияда террориствилер тешкилат яз гьисабзават, адан кьвалах чи улькведин территориядал кьадагьа авуна.

Цийи жуьредин жаза

“Исламдин государство” тивар алай террориствилер дестеди чпин мажбурнамаяр бажармишиз алакь тийизвай отряддин командир патал цийи жуьредин жаза гьазурнава - абур чан аламаз кицлерив куквариз тазва. Идан гьакьиндай 23-майди The Daily Mail-ди хабар гана.

Чпин везифаяр кылизи акьудиз тежезвай боевикар тарарал кутунзава ва абурал гишин кицлер гьалдарзава, абуруни жазаламишзавай ксар кукварзава.

Жаза гунин цийи жуьре ажузвал кьалурай ва я чпин гьилик квайбур армиядай катая ИГ-дин командирин аксина ишлемишзава.

Курьдерин (пешмергин) ополченидин военачальникай сад тир Хасан Хала Хасана сугьбетзавайвал, Иракда ва Сирияда галаз-галаз военный серенжемра магьлуб хьайивилей, гьакьни боевикар женгинин сенгерар туна катзавайвилей ИГ-дин террористрин тешкилатдин руководстводи амайбурук кичле кутун патал жазадин ихьтин цийи кьайда ишлемишун фикирдиз кьачуна.

Газетди кьизивайвал, ИГ-ди ишлемишзавай жаза гунин кьайдаяр инсанрик кьвердавай гзаф кичле кутадайбур ва акьалтай инсафсузбур жезва. Алаатай гьафтеда хабар гайивал, боевикри 25 касди, азотный кислота авай чандиз веьгена, жаза гана.

11-майди Иракда террористри дезертирвал авунай тахсир кутагьвай чпин вилкан юлдашрин дуван акуна: 35 кас чан аламаз чилик кутуна. Са югь идалай вилик боевикри ИГ-дин гуьзчивилик квай территориядай экьечиз клан хьайи ираквидин 5 касдикай ибарат тир хизан чан аламаз кана.

Кьалабулук акатнава

Америкадин военныйрик “гуьнгуьна гьат хьийизвай Россияди ва акьалтай чапхунчи Китайди” кьалабулук кутазва, малумарна USA Today-диз интервью гудайла США-дин BBC-рин генерал Герберт Карлайла. Адан гафаралди, кьве улькведизни чпин таьсирлувилер майданар гегьеншариз кланзава – Россиядиз Рагьэкьечдай патан Европада ва Тихий океанда, Китайдиз лагьайтла, асул гьисабдай, гьужет алай Парасельский островрал ва Спратли архипелагда.

“Абурун фикирар чун ана тахьуниз мажбур авунихъ галаз алакьалу я. Абуруз и международный чкаяр анжах чпин таьсирдик хьана кланзава”, - малумарна Карлайла. “За гьисабзава хьи, чна и кардиз рехъ гун лазим туш. Чна гьавадин международный бушлукра ва цин международный рекьера закондин бинедаллаз кьвалах давамарун лазим я”, - кьейдна генералди.

Идалайни гьейри, ада гьакьни Россиядинни НАТО-дин самолетар сад-садаз мукьва хьайи дуьшуьшар, гьакьни Россиядин ВКС-дин стратегиядин бомбардировщикри США-дин рагьакьидай патан кьерехра лув гайи дуьшуьшар рикел хкана.

Кьиблепатан Китайдин гьуьле авай гьужет алай островар чпин гьилик авун патал КНР-ди, Тайванди, Малайзияди, Филиппинри, Брунейди ва Вьетнамди бьагь члуьгваз. Вирин

далайни Скарборо рифдиз, гьакьни нафтладалди ва газдалди девлетлу яз гьисабзавай Кьиблепатан Спратли архипелагдиз талукь яз арадал атанвай гьалар иллаки кьизгьинбуру я.

Виликрай “гуьнгуьна гьат хьийизвай, дуьньядин чехи дережадин пачагьлугьдин ерида аваз кьалуриз чалишмиш жезвай Россияди” США патал са гьихьтин ятлани месэлар арадал гьидайди Европада авай альянсдин кьуватрин цийи верховный главнокомандующий, Америкадин генерал Кертис Скапароттидини малумарнай.

Гьа ихьтин малуматар адалай вилик и кьуллугьдал хьайи Филип Бридлавани раижнай. 1-мартдиз ада США-ди ва НАТО-дай тир адан союзники, Европада Россиядихъ галаз дьае хьайитла, серенжемар кьабулзава лагьана. 25-февралдиз генералди США Европада Россиядихъ галаз “женг члуьгваз ва гьалиб жез” гьазур тирдан гьакьиндай малумарнай.

Секинсузвал кьалурна

Азербайжандин президент Илгьам Алиева международный сообществодывай Эрменистандин патай дуьньядиз авай ядерный кьурхувал арадай акьудун истемишна. Идан гьакьиндай ада Стамбулда Виридуьньядин мергьяматлувилер саммитдал вичин рахунра лагьана, хабар гузва АПА агентстводи.

“Эрменистандин парламентдин официальный векилри, политикри апрелдиз улькведихъ ядерный яракь - “чиркин бомба” - авайди малумарна. Международный сообществоди и кардиз фикир гун лазим я”, - малумарна И.Алиева.

Ада алава хьувуна хьи, адаз авай малуматрал асаслу яз, Эрменистанди Мецмордин атомный электростанциядин радиактивный амукьаяр законсуздаказ ишлемишзава.

10-майди Эрменистандин парламентдин спикердин заместитель Эдуард Шармазанова малумаривал, Еревандиз ядерный яракь акьудиз кланзавач. “Эрменистанди атомный электростанция ислягь мурадар, электроэнергия гьасилун патал ишлемишзава”, - лагьана ада.

Эрменистанди атомный яракь акьудун мумкин тирвилер гьакьиндай улькведин экспремьер, парламентдин депутат Грант Багратяна 29-апрелдиз малумарнай, хабар гузва Armenia Today газетди. Ада алава хьувуна хьи, ядерный яракь - им Азербайжандикай ва Туркиядикай хуьн патал, Эрменистан ва

Рекьем

- Россиявийрин 60 процентдихъ дачаяр ва я хуьрера чилин участокар ава.

ЦБ-дин курсуналди кьенин юкьуз:

1 доллар - 67,04 манат,
1 евро - 75,03 манат,

кьизил (1 гр) - 2678,76 манат,
гимшиш (1 гр) - 35,07 манат.

ИНТЕРНЕТДАЙ.

Гьазурайди - Шагьисмаил ГЬАЖИМИРЗОВ

кьваз такьунвай Дагьлукь Кьарабахдин Республика кьунширийн гьужумрикай ва чапхунчивиликай хуьн патал авай анжах са рехъ я.

Дагьлукь Кьарабахдин чурьукь авай зонада женгинин гьерекар акьвазарун патал хьанвай меслятвал 2-апрелдин йифиз члурунай. Сергьятдин кьиблепатан, кьиблединни рагьэкьечдай патан ва кефердинни рагьэкьечдай патан секторра женгер кыле фена. Цудралди инсанар телеф хьана.

Граждан дьае хуьн мумкин я

“Тажикирин зегьметчи мигрантар” тивар алай вирироссиядин общественный гьерекардин кыл Каромат Шарипова Тажикистанда государстводин кьурулуш дегиш ва граждан дьае хуьн мумкин я лагьана малумарна. Идан гьакьиндай 23-майди “Цийи хабаррин милли кьуллугьди” хабар гана.

Шарипова гьакьни республикадин кыле авай Эмомали Рахманни критика авуна. “Адаз улькведин гьакьикь месэлайрин гьакьиндай са шейни чизвач, чаз хейлинуру чарар кьхизва, инсанри куьмек тлабазават”, - кьейдна Шарипова. “Дьае гьеле вилик кума”, - алава хьувуна общественный гьерекардин руководителди.

22-майди Тажикистанда референдум хьана. ЦИК-дин руководитель Бахтиер Худоерзодади хабар гайивал, республикадин гражданин чехи паюни - 94,5 процентди - конституциядик дегишвилер кухтун патал сесер гана. Референдумда сечкичири “Кьез улькведин конституциядик дегишвилер ва алаваяр кухтуна кланзавани?” - лугьудай суалдиз жаваб гана.

Дибдин закондик кухтзавай дегишвилерин арада государстводин кылиин кьуллугьдал жадаи вахтарин сергьятрал алай кьадагьа алудун ва президентдин кьуллугьдал хьадай кланин яшарни 35 йисалай 30 йисал хкун тир. Гьакьни милли ва я диндин бинедаллаз партия тешкилунал ва абур кьецепатай финансламишунал кьадагьа эцигун теклифзава.

Республикада кылиин кьуллугьдал акьвазиз кланзавайбур патал яшар агьузари президентдин хва Рустам Эмомалидиз 2020-йисуз жадаи сечкийра иштиракдай мумкинвал гуда.

Тажикистандин конституция референдумрин рекьелди 1934, 1999 ва 2003-йисара кьабулнай ва адак дегишвилер кухтунай. 2003-йисуз кухтур дегишвилери Рагьмоназ властдив кьведра ирид йисан вахтунда (14 йисуз) гумукьдай мумкинвал гана. Амни 2020-йисуз куьтягь жезва.

Тажикистанда граждан дьае 1992-1997-йисара кыле фена. Чурьукь гьужуматди ва оппозицияди икьраррал кьул члуьгудалай ва ислягьвилер рекьай Милли комиссия тешкилайдалай гугьгуьниз куьтягь хьана.

Лезги газет

УЧРЕДИТЕЛАР:
РД-дин Гьукумат

367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КЪИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ

Тел/Факс. (872-2) 65-00-60

E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КЪИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д.Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н.М. ИБРАГЪИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж.М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИН
Э.Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

ЛИТЕРАТУРАДИН
М.А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А.Х. ГЪАМИДОВ
65-00-63

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЪАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙИЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
Н.ВЕЛИЕВА

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00

Чап ийиз вахкана - 17.30

Газет "Лезги газетдин" компьютерин базада гьазурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин куьче, 6.

Тираж 8310

Макъалаяр редакцияди туькьур хъийизва. Макъалайриз рецензияр гузвач ва абур элкъвена вахкузвач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикрар сад тахъун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийрин хиле законотдестводал амал авунал гуьзчивал авунин ва культурадин ирс хуьнин рекъай РФ-дин Федеральний къуллугъдин Кыблепатан федеральный округда авай Управлениди регистрация хъувунва.
ПИ №ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН ВА
ИЗДАТЕЛДИН АДРЕС:

367018, Махачкала,
1 Петрдин проспек, 61,
7-мертеба.

Ⓕ - И лишандик квай материалар гьакъидихъ чапзавайбуря.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:

ГБУ "Редакция республиканской газеты "Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г.Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Сагърай лугъузва!

Мариян БУГЪАЕВА,
Махачкъаладин 40-нумрадин
мектебдин лезги чӀалан му-
аллим

"Эвела Аллагъ, ахпа духтурар" лугъузва лезгийрин мисалда. Гьакъикъатдани гьакъ я. Начагъ инсандиз сифте Аллагъди, ахпа духтурри куьмекзава.

Чпин везифайрив намуслувилелди эгечӀзавай, азарлуьрихъ рикӀ кузвай, масадан тӀал жувандай къазвай духтуррал чун Хив райондин къилин больницада гьалтна. Абур гьакъикъатдани халис пешекарар я.

Чи руш, Мурадалиева Кафета, 28-апрелдиз сад лагъай сеферда диде хъана. Гьар са касдиз ихътин югъ акун чӀехи бахт я. Чун вири пара къадар шад тир. Амма чи шадвал са акъван яр-гьалди давам хъанач. Аял хъайи 6 сятинилай рушаз садлагъана акваз-акваз пис хъана. Больницадин къилин духтур Анзор Рамазанов килеваз, вири духтурар, медсестраяр, санитаркаяр Кафета къутармишиз гьавалат хъана. 1-2 майдиз чи руш искусствени кьайдада нефес къачудай аппаратдик кутуна. Анжах пуд лагъай юкьуз Кафетадин

гьалар хъсан патахъ дегиш жез гатлунна. Къвез-къвез ам клубан хъхъана, къвализ ахъай хъавуна.

Аллагъдин регимдалди ва духтуррин куьмекдалди чи руш сагъ хъхъана. "Ша чна ам тадиз шегьердиз тухун" лугъудайбурни хъана мукъва-къилийрик. Амма Хив райондин къилин больницадин духтурри чпел авур ихтибар квадарнач. Са шумуд юкьуз, къвализни хъфин тийиз, абур чи руш къвачел ахкъалдарна. Зи фикрдалди, кар шегьердални хуьрел алач. Къилинди жуван кеспи клан хъун, къвалахдив рикӀ гваз эгечӀун я.

Бугъаеврин хизанди Кафета къутармишун патал са къвачел акъвазай Хив райондин больницадин къилин духтур Анзор Рамазановаз, реанимациядин отделенидин заведующий Нариман Бадичеваз, духтур-реаниматолог Шамил Мирзехановаз, медсестраяр тир Фероза Гьуйсейновадиз, Исет Магъарамовадиз, Нателя Юсуфовадиз, Нефизат Пирмегъамедовадиз, вири санитаркайриз рикӀин сидкъидай сагърай лугъузва!

Куьн Гиппократан къин къун къилиз акъудзавай, духтурдин тӀварцӀиз лайихлу къучагъар я. Къвез баркалла, гьуьрметлугур!

Пионеррин югъ кьейдна

Къагъриман ИБРАГЪИМОВ

19-МАЙДИЗ Белиж поселокдин Георгий Лезгинцеван тӀварунихъ галай школада "Дагъустандин жаванвал" пионеррин тешкилатдиз аялар къабулуниз талу-къарнавай шадвиллин линейка хъана.

Мярекатда диде-бубайри, бадейри, муаллимри, школадин руководстводи иштиракна.

Мярекат киле тухвай школадин пионервожатый Эльвира Сеферовади кьейд авурвал, кье пионеррин жергейриз къабулун аялар патал чӀехи сувар я. Аялрин тешкилатдив хушвилелди эгечӀуналди абур, хъсан ва хийирлу къвалахар ийиз, чпин къуватар сад ийидайди къалурзава. Эвела хъиз, къени гьам келе

лунра, гьам спортда, гьамни келе гьатай юлдашдиз куьмек гуна пионерар гьамиша вилик жергейра жеда.

Кье школадин пионеррин тешкилатдиз 22 аял гьахъзава. Икъван гагъда абур чи гьвечӀи юлдашар тиртӀа, гила чи тешкилатдин членар, халисан пионерар я.

Аялриз сувар тербиядин ва чирвилерин рекъай директордин заместитель Рамазан Агъарагъимова мубаракна.

Ахпа пионеррин гимндин ванцелди школадин гьаятда Ватандин ЧӀехи дяведин иштиракчийриз эцигнавай памятникдин вилик пионервожатыйди ва муаллимри аялрин гарданра Россиядинни Дагъустандин пайдахрин лишанар тир пуд рангунин галстукар туна.

Утерянный аттестат об основном общем образовании за № 024015, выданный в 1977 году Ашага-Стальской СОШ Сулейман-Стальского района РД на имя **ОСМАНОВОЙ Жасмины Акимовны**, считать недействительным.

Утерянный аттестат о среднем (полном) образовании за № 788565, выданный в 1991 году Алкадарской СОШ Сулейман-Стальского района РД на имя **РАГИМХАНОВА Айдина Нажмудиновича**, считать недействительным.

Утерянный аттестат о среднем (полном) образовании серии А за № 1316956, выданный в 1997 г. Алкадарской СОШ Сулейман-Стальского района РД на имя **ХАЛИКОВОЙ Эльмиры Джалиловны**, считать недействительным.

Махсус серенжем: "Школа 2016"

К.ХАМАНОВ,
Россиядин МЧС-дин РД-да авай Къилин управленидин гос-
пожнадзордин отделдин чӀехи инженер

Россиядин МЧС-дин Дагъустан Республикада авай Къилин Управлениди 2016-йисан майдилай сентябрдалди республикада "Школа - 2016" лишандик кваз махсус серенжем киле тухузва. И девирда образованидин объектар цӀаяр къуникай хатасуз авунин дережа хъажунин, образованидин идараяр цӀаяр къуникай хуьн авай гьал ахтармишунин къвалахар тухуда.

ЦӀаяр къуни патахъай хабардар авунин, цӀаяр къур дуьшуьшра инсанрал хер-къацӀ хуьниз ва абур телеф хуьниз рехъ тагунин мураддалди Россиядин МЧС-дин РД-да авай Къилин Управленидин гуьзчивалдай ва профилактикадин къвалахдин къурулушди агдадихъ галай серенжемар къабулун теклифзава.

➔ "Госпожнадзордин" тапшуругъра цӀаяр къуниз акси серенжемар тамамарунин къвалах авай гьалдиз килигун ва а серенжемар килиз акъудун патал лазим тир чараяр акун;

➔ образованидин идарайри чпин гьилик квай объектрал цӀаяр къуникай хатасуз авун таъминарунин къвалахдал тухузвай гуьзчивал артухарун;

➔ образованидин идарайрин руководителриз ва талукъ тир работникриз цӀаяр къуникай хатасуз авунин серенжемар киле тухуз чирунин, цӀай къур дуьшуьшда гьихътин чараяр акун лазим ятӀа, гьа кардин гьавурда тунин къвалах тешкилун;

➔ государстводин цӀаяр къуникай хуьдай къуллугъдин подразделенияр азакъун лазим тир чкайрин сергьатрилай яргъа авай образованидин объектрал цӀаяр къуникай хуьдай гуьгьуллубурун тешкилатар арадал гьунин месӀадиз килигун;

➔ цӀаяр къуникай хуьдай автоматламинавай системаяр вахт-вахтунда ахтармишун ва ремонт авун;

➔ цӀай къур дуьшуьшда инсанар саламат чкадиз акъудун патал тайинарнавай чкаяр дуьзгьун кьайдадиз гьун;

➔ чпе инсанар йифен вахтунда ва суткада килияй-килди жезвай объектар аварийный эквералди, электрикдин фонарралди таъминарун;

➔ дараматрин чардахар, подвалар, цӀай къуртӀа, инсанар куьчардай рекьер цӀай кьадай материалрикай, зирзбилдикай михьы авун, чардахрик ва подвалда авай чкайрик кутунвай раklarар дапӀарар алаз хуьн, дараматдин патарив гвай чкайра зирзбилдиз цӀай ягъун кьадагъа авун;

➔ чимивал гудай, къецихъай ва къенепатай целди таъминардай къурулушар авай гьал ахтармишунин къвалах тешкилун.

Машинди цӀай къуртӀа!?

Умар УМАРОВ

Эхиримжи вахтара рекьера аварияр арадал къвезвайди хъиз, автомашинри цӀай къуни дуьшуьшарни гзаф жезва. ИкӀ, алай йисан 15-февралдиз Махачкъала шегьердин Титован куьчеда "Порше Кайен" автомобиль кана алахъна. 19-мартдиз Казбекован куьчеда (165-нумрадин къвалер) "Баргузин" маркадин автомобилди цӀай къуна.

Автомобилри цӀаяр къуни килин себебар ихътинбур я:

- транспорт техникадин рекъай ишлемишунин кьайдаяр чӀурун;

- электропроводка къайдадик тахъун;

- электрогазосваркадин къвалахар ийидайла мукъаят тахъун;

- машиндин къенепата пӀапӀрусар чӀугун;

- бензин, ягъар двигателдин ифенвай чкайрал аватун;

- къанвай двигатель ифирун патал ачух цӀукай менфят къачун;

- багажникда бензин авай канистр хуьн...

Эгер автомобилди цӀай къуртӀа, жуь-жувакай квахъ тавуна, тади серенжемар къабула! Автомобиль акъвазара ва хкадара,

гьа са вахтунда вири пассажи-рар авуда. Жува ва я са кас ракъурна, тади гьалда агдадихъ галай телефонриз зенг ая: 01 (Россиядин МЧС), "Мегафондин" ва "МТС-дин" телефонрай - 010, "Билайндай" - 001 ва я тади куьмекдин 112-нумрайриз.

Мукъаят хуьхъ, машинди цӀай къуни дуьшуьш жезвайди чир хуьн четин туш: кабинада бензиндин ва я кузвай резиндин ни гьатда, капотдикай гум хкадда - ибур вири цӀай къазвайвиле лишанар я. Тадиз огнетушителъ къачу ва ам цӀун муьрар акъатзавай чкадихъ элкъуьра. ЦӀун муьрар брезентдалди кевира, анал къум, накъвар, жив веь, луд ягъа... Эгер куь парталар ягьлуьрай, бензиндай кьеженваз хъайитӀа, цӀай хкадариз эгечӀмир - хаталу я!

Эгер тади гьалда хкадариз жезвачтӀа, кузвай машиндивай яргъаз хуьхъ, бензин авай бак хъиткъинун мумкин я. Кузвай машинда ацукъиз ва ам худда тваз чалишмиш жемир.

Пожарныйар къведалди патарив гвай машинрал яд илич. Эгер машинда инсан амаз хъайитӀа, раklarар-даklarар хана, ам акъуда ва тади куьмек гудай серенжемар къабула.

Ахпа мукъув гвай ГИБДД-диз хабар це!

Продается земельный участок - 15 соток. Сулейман-Стальский район, с.Ашагастал-Казмалар, возле трассы "Дербент-Касумкент". Рядом газ, свет, вода, плодоносящий сад. Цена договорная. Тел.: 8-928-680-86-45.